

**UNIVERZITET U SARAJEVU
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
ODSJEK SIGURNOSNE I MIROVNE STUDIJE**

**RAZVOJ JAVNE I PRIVATNE SIGURNOSTI U BOSNI I HERCEGOVINI I NJIHOV
DOPRINOS RAZVOJU DEMOKRATSKOG DRUŠTVA
- MAGISTARSKI RAD -**

**Student:
Damir Zgodić
Broj Indexa: 687/II-SPS**

**Mentor:
Doc. dr. Emir Vajzović**

Sarajevo, novembar 2019. godina

1.	UVOD	4
I DIO TEORIJSKO METODOLOŠKI OKVIR RADA		7
1.1.	Teorijske osnove na kojima se zasniva istraživanje	7
1.2.	Problem istraživanja	8
1.3.	Predmet istraživanja	9
1.4.	Kategorijalno pojmovni i terminološki sistem	9
1.5.	Ciljevi istraživanja.....	11
1.5.1.	Društveni cilj	11
1.6.	Sistem hipoteza	12
1.6.1.	Generalna hipoteza	12
1.6.2.	Posebne hipoteze	13
1.7.	Način istraživanja	14
1.7.1.	Metode prikupljanja podataka	14
1.8.	Osnovne metode	15
1.9.	Opštenaučne metode	15
1.9.1.	Hipotetičko-deduktivna metoda	15
1.9.2.	Statistička metoda	16
1.9.3.	Općenaučna metoda modelovanja,	16
1.9.4.	Komparativna metoda	16
1.10.	Naučna i društvena opravdanost istraživanja	17
1.11.	Vremensko određenje istraživanja	17
1.12.	Prostorno određenje istraživanja	17
II DIO: SIGURNOST.....		18
2.1.	Pojam sigurnosti.....	18
2.2.	Struktura sistema sigurnosti moderne države.....	20
III DIO: JAVNI SEKTOR SIGURNOSTI U BOSNI I HERCEGOVINI		22
3.1.	FMUP	22
3.2.	MUP RS	25
3.3.	MUP Brčko distrikta	27
3.4.	MUP KS	28
3.5.	SIPA	30
3.6.	Direkciji za koordinaciju policijskih tijela	32
3.7.	Obavještajno sigurnosna agencija (OSA)	35
3.7.1.	Kontrola i nadzor nad radom Obavještajno-sigurnosne agencije Bosne i Hercegovine.	37
3.8.	Granična služba BiH	41

3.9. Oružane snage BiH.....	43
3.10. Osnovne pretpostavke za demokratsku kontrolu:	47
3.11. Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine	50
IV DIO: SEKTOR PRIVATNE SIGURNOSTI	52
4.1. Historija razvoja sektora privatne sigurnosti.....	52
4.2. Razvoj i funkcija sektora privatne sigurnosti u Sjedinjenim Američkim Državama	55
4.3. Razvoj i funkcija sektora privatne sigurnosti u Evropi	62
V DIO: STANJE PERSPEKTIVE I IZAZOVI PRIVATNE SIGURNOSTI U BiH	68
5.1. Istorijat i razvoj	68
5.1.1. Srednjovjekovna Bosna.....	68
5.1.2. Bosna u Osmanskom periodu.....	69
5.1.3. Bosna pod Austrougarskom upravom	70
5.1.4. Bosna i Hercegovina u sastavu Kraljevine Jugoslavije.....	72
5.1.5. Bosna i Hercegovina u sastavu Socijalističke Jugoslavije	73
5.1.6. Bosna i Hercegovina od 1995. do 2018. godine.	74
5.1.7. Sektor privatne sigurnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine	78
5.1.7. Poslovi i zadatci koje obavljaju radnici sektora privatne sigurnosti.	91
5.2. Sektor privatne sigurnosti u RS i Brčko distriktu Bosne i Hercegovine.	105
5.3. Privatne detektivske službe	108
5.3.1. Istorijat privatnih detektivskih službi u svijetu	108
5.3.2. Privatne detektivske službe u Bosni i Hercegovini	110
VI DIO: ISTRAŽIVANJE MOGUĆNOSTI I PERSPEKTIVE JAVNE I PRIVATNE SIGURNOSTI I NJIHOV DOPRINOS SIGURNOSTI DEMOKRATSKOG DRUŠTVA	113
6.1. Analiza pravnog okruženja.....	113
6.2. Analiza slučaja – nogometna utakmica BiH – Grčka (2013).....	116
6.3. Intervju sa akterima iz sektora privatne sigurnosti.....	119
VII. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA	122
IX: LITERATURA	124
X:PRILOZI.....	129

1. UVOD

Princip vladavine prava se razvio širom slobodnog demokratskog svijeta, a na tom putu nezaobilazni segment je izgradnja systemske strategije i doktrine u oblasti sigurnosti. Cjelovito uređenje ove oblasti društvenog života je posebno važno u mladim demokratskim i državama u tranzicije kakva je i Bosna i Hercegovina, jer bez uređenja ove oblasti na osnovama savremenih pravnih dostignuća ne može se govoriti da je neka država zasnovana na principima vladavine prava, odnosno ne možemo govoriti o demokratskoj državi.¹ Sigurnost je od posebnog značaja za svaku zemlju i predstavlja veoma kompleksnu i složenu zadaću ta složenost ogleda se kroz istorijski razvoj službi kako javne tako i privatne sigurnosti, jer nijedna zemlja nije uspjela pronaći i oformiti integralni sistem sigurnosti koji je imun na globalne prijetnje i ugrožavanje sigurnosti. Problem sigurnosti kako javne tako i privatne potrebno je stalno analizirati jer samo efikasno i kvalitetno vršenje poslova iz domena sigurnosti stvara pozitivnu klimu opšteg bezbijedonosnog okruženja. Razvoj i značaj javne i privatne sigurnosti kao i njihov doprinos razvoju demokratskog društva u ovom radu biće analiziran kroz sektor javne sigurnosti njene sigurnosne agencije, njihov rad i doprinos u funkcionisanju sigurnosti te sektor privatne sigurnosti kroz rad privatnih zaštitarskih agencija i sve veća njihova uloga u sigurnosti demokratskog društva. Od samog nastanka čovječanstva i prvih ljudskih zajednica ljudi su imali potrebu da se zaštite da zaštite kako svoje živote tako i svoju imovinu pa i zajednicu u cijelini od bilo koje vrste ugroženosti na taj način je nastala sigurnost. Sigurnost (engleski: security), je pojam vrlo širokog značenja. Podrazumjeva opšti stepen zaštićenosti ljudi od različitih vidova ugrožavanja, materijalnih i kulturnih dobara i slično. U političkom smislu sigurnost podrazumjeva stepen zaštite države od ugrožavanja iznutra i izvana (unutarnja i vanjska sigurnost). Vanjska sigurnost se odnosi na nezavisnost, suverenitet i teritorijalni integritet države te stepen njenog ugrožavanja u određenom vremenu, dok unutrašnja sigurnost podrazumjeva mogućnost za funkcionisanje ustavnog, ekonomskog i političkog sistema u državi, stepen ugroženosti i zaštite ljudi (građana)². Nacionalna sigurnost je pojam koji se može definirati kao stanje zaštićenosti temeljnih vrijednosti društva i na njima zasnovanih institucija, zaštita vitalnih nacionalnih interesa, integritet državnog područja i njezinih institucija, odnosno najopćenitije kao sigurnost političkog naroda.

¹ Bjelopolja Ahmed; Evropsko konvencisko pravo i Policija (2017) Pregledni naučni rad

² Cikotić, Selmo; Smajić, Mirza; Delić, Haris; Subasić, Nihad (2018) Nacionalna sigurnost i privatna zaštita, Sarajevo: FPN Univeziteta u Sarajevu.

S tim u vezi su i velike razlike u nadležnosti, organizaciji, opremljenosti i obučenosti policijskih službenika u različitim policijskim agencijama. Prema ovome problem rada je organizacija struktura, nadležnosti, kako javnog tako i sektora privatne sigurnosti u BiH, strukturalna analiza nadležnosti u zakonodavstvu i praksi te njihova uloga u razvoju demokratskog društva u BiH.³ Od samog početka sigurnost je bila sastavni dio svake ljudske zajednice koja se mijenjala i razvijala u skladu sa potrebama društva. Kako su ljudske zajednice rasle, ujedinjavale se tako su nastajale i prve države u svijetu, samim tim javljala se i potreba za većom sigurnošću i nastankom prvih vojnih i policiskih sigurnosnih jedinica. Vojska se brinula za vanjsku sigurnost, a policija za unutarnju sigurnost. U vremenima kad su državne službe sigurnosti ulagale ogromne napore da državu zaštite, kako od spoljnih tako i od unutarnjih prijetnji po sigurnost obični građani zbog ubrzanog razvoja društvenih i ekonomskih procesa uvidjeli su da to donosi i sve veću ugroženost i stvaranje novih oblika kriminaliteta samim tim javila se i potreba za dodatnim mjerama sigurnosti. Da bi dodatna sigurnost imala svoj legitimitet morala se dobiti i pravna saglasnost državnih organa jer su oni jedini nadležni za uspostavu subjekata koji mogu obavljati u određenom smislu slične poslove kao i organi javne sigurnosti. Ekonomsko najrazvijenije zemlje svijeta: Sjedinjene Američke Države, Velika Britanija, Francuska i Njemačka odlučile su da u svoj sistem sigurnosti uključe i sektor privatne sigurnosti samim tim rasteretili su javni sektor sigurnosti, a svojim građanima i privredi povećali stepen sigurnosti i poboljšali borbu protiv novih raznih oblika kriminaliteta.⁴ U današnje moderno doba sektor privatne sigurnosti postao je gotovo podjednako važan kao i sektor javne sigurnosti posebno u gore navedenim zemljama gdje se javlja sve veća potreba prvenstveno iz segmenta fizičke i tehničke zaštite. Paralelno sa javljanjem potrebe za uvođenjem sektora privatne sigurnosti u državni sistem sigurnosti javljala se i potreba za demokratskim nadzorom i kontrolom sektora privatne sigurnosti. Poslije agresije na Bosnu i Hercegovinu globalna potreba za većim stepenom sigurnosti i uvođenjem privatnog sektora u sistem državne sigurnosti prenijela se i u Bosnu i Hercegovinu.

³ Beridan Izet; Tomić M. Ivo; Kreso, Muharem (2001) Leksikon sigurnosti, Sarajevo: DES

⁴ Cikotić, Selmo; Smajić, Mirza; Delić, Haris; Subasić, Nihad (2018), Nacionalna sigurnost i privatna zaštita, Sarajevo: FPN Univeziteta u Sarajevu.

Samim tim što sve zemlje poslije promjene državnih sistema (rata, unutrašnji prevrati ili osamostaljivanja) podložne su raznim sigurnosnim prijetnjama kao teritorijalnim aspiracijama drugih zemalja, međuetničkim sukobima, kriminalitetu svih vrsta u novije vrijeme sve većoj opasnosti od terorizma kao i zbog prelaska sa društvene svojine na privatnu dolazi do osnivanja prvih privatnih agencija za zaštitu ljudi i imovine u Bosni i Hercegovini. Usvajanjem zakona o sektoru privatne sigurnosti u Bosni i Hercegovini sektor privatne sigurnosti označen je kao podsistem sigurnosti Bosne i Hercegovine. Nažalost administrativne jedinice u BiH (FBiH, RS, Brčko distrikt BiH) donijele su svoje zakone o sektoru privatne sigurnosti to je dovelo do podjele monopola na tržištu ali ne i većeg stepena sigurnosti građana kako od vanjske tako i od unutrašnje ugroženosti.⁵ U zapadnim zemljama sektor privatne sigurnosti unutarnji (policiski) i spoljašnji (vojni) sektor sigurnosti doprinijeo je ukupnoj sigurnosti svake države (ta iskustva zapada trebala bi da iskoristiti i Bosna i Hercegovina), ako znamo da je sektor privatne sigurnosti prava „rastuća sila“ koja u ljudskom smislu ima izuzetno veliku brojnost dok u tehničkom po nekim pokazateljima čak i nadilazi državne strukture.⁶ Sektor privatne sigurnosti u svojim svakodnevni aktivnostima danas ispunjava obaveze koje su do juče bile u nadležnosti javnog sektora sigurnosti. U mnogim razvijenim društvima sektoru privatne sigurnosti su povjereni neki zadatci koje je do juče isključivo obavljala policija tako danas u nekim gradovima umjesto policije patroliraju zaštitari, obezbijavaju mnoge aerodrome, zaštite javnih skupova, a u posljednjem desetljeću čak i učešće u vojnim operacijama.

⁵ U ustavu Bosne i Hercegovine je navedeno da se Bosna i Hercegovina sastoji od Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske (1995: član 1.), od 2000. godine nakon međunarodne arbitraže pojavljuje se Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine. Izvor internet 05.04.2019 u 10:50 h

⁶ G4S je najbrojnija zaštitarska agencija u svijetu sa oko 585000 zaposlenih i posluje u 60 zemalja svijeta dok Securitas u svijetu broji oko 370000 zaposlenih i posluje u 57 zemalja svijeta. Izvor <https://www.g4s.com/> pristup napravljen 05.04.2019 u 10:50 h

I DIO TEORIJSKO METODOLOŠKI OKVIR RADA

1.1. Teorijske osnove na kojima se zasniva istraživanje

Od nastanka prvih ljudskih zajednica pa sve do danas ljudsko društvo je bilo izloženo raznim opasnostima i prijetnjama, da bi opstalo moralo se na adekvatan način i zaštititi. Čovjek je uvijek štiti sebe, svoju porodicu, a onda i zajednicu kojoj pripada. U početku zaštita je bila individualna stvaranjem zajednica zaštita prerasta u kolektivnu organizaciju i tako nastaju prve sigurnosne strukture koje su imale za cilj da zaštite svoju zajednicu. Danas kad tehnološki napredak svaki dan bilježi nevjerovatan rast i razvoj to dovodi u opasnost ne samo jednu državu ili zajednicu već i društvo u cijelini, potrebno je pristupiti sa najvećom ozbiljnošću u svim segmentima sigurnosti i raditi na jačanju i boljoj koordinaciji svih sigurnosnih struktura ne samo u jednoj državi već regionalno pa i na svjetskom nivou. Savremeno doba sa ubrzanim razvojem tehnologije koja sve više ugrožava kako materijalna dobra tako i ljudsku zajednicu u cijelini, ljudska zajednica se s tim problemom svakodnevno susreće i ima prioritetan zadatak kako bezbjednost ljudi i njihova materijalna dobra zaštititi. Da bi ovo lakše shvatili potrebno je prvo odrediti definiciju „Sistem (od latinskog sistema-cijelina, skup, sklad, povezanost) skup objekata, dijelova komponenti sa vezama između njih i njihovih atributa (osobina, svojstava). Veze povezuju sistem u cijelinu. Iako cijela priroda predstavlja jedan sistem, za rješavanje mnogobrojnih teoriskih i praktičnih zadataka iz spoljašnje sredine, izdvajaju se manje cijeline (skupovi objekata i pojava) i posmatraju se kao samostalni sistemi koji se po potrebi dijele na podsisteme.,⁷. Pošto smo definisali pojam sistema neminovno se namće i pitanje šta je to sistem sigurnosti ili sigurnosni sistem? Sigurnosni sistem je skup međusobno povezanih i slovljenih mjera postupaka i radnji kojima se angažiranjem fizičke komponente eliminiše ili smanjuje mogućnost ugrožavanja lica i neovlašteno prisvajanje imovine i rezultata rada preduzeća ili institucija.⁸ Fizičko obezbjeđenje kao najstarija komponenta sigurnosti uvijek je imala i imaće vrlo važnu ulogu u sistemu sigurnosti.

⁷ Beridan Izet; Tomić M. Ivo; Kreso, Muharem (2001:351) Leksikon sigurnosti, Sarajevo: DES;

⁸ Mandić Goran (2004:20) Sistem obezbjeđenja i zaštite, Fakultet civilne odbrane: Beograd;

1.2. Problem istraživanja

U svakoj zemlji na svijetu sigurnost zauzima jednu o najznačajnijih uloga u društvu, samim tim i u BiH sva pozitivna ali i negativna kretanja u društvu isključivo zavise od sistema sigurnosti svake zemlje. Pored javnog sektora sigurnosti sve veću ulogu u sistemima sigurnosti dobija i sektor privatne sigurnosti. Sama sigurnost kako javna tako i privatna započela je od samog nastanka civilizacije. Danas razvijena društva u svijetu i njihova zakonodavstva pored javnog sektora sigurnosti adekvatno mjesto dali su i sektoru privatne sigurnosti. Međutim manje demokratski, ekonomski ne razvijena društva još uvijek nisu prepoznala u dovoljnoj mjeri kako sigurnosne tako i ekonomske kapacitete svoga razvoja kroz sektor privatne sigurnosti. Problem ovog istraživanja biće geografski i administrativno vezan za teritorij Bosne i Hercegovine kako u sektoru javne tako i u sektoru privatne sigurnosti te njihova uloga u doprinosu razvoja demokratskog društva u cijelini kao i problemi na koje sektor sigurnosti nailazi u svom radu, a to su:

Nepostojanje državnog zakona o sektoru privatne sigurnosti, koji je ujedno prilika da se sektor privatne sigurnosti u punom kapacitetu stavi na adekvatno mjesto u unutrašnjem i vanjskom sistemu sigurnosti Bosne i Hercegovine.

Sektor privatne sigurnosti trenutno nije u aktivnoj funkciji unutrašnjeg i vanjskog sistema sigurnosti Bosne i Hercegovine.

Tri različita zakona o unutrašnjim poslovima (Zakon o unutrašnjim poslovima Federacije Bosne i Hercegovine, Zakon o unutrašnjim poslovima RS, Zakon o unutrašnjim poslovima Brčko distrikta).

Iako na nivou BiH postoje državne agencije poput SIPE, OSE, Koordinacije policiskih tijela BiH i Granične službe BiH ipak ne postoji dovoljna koordinacija između svih sigurnosnih struktura u javnom sektoru u BiH.

Dokaz da se treba dati značaj jačanju veće koordinacije između policiskih agencija na državnom nivou je i sve veća sigurnost građana, a samim tim i smanjenje kriminaliteta svih vrsta. Posebno je vidljiv napredak u sektoru privatne sigurnosti građana od 2002. godine kada je donešen zakon o sektoru privatne sigurnosti. Ako uzmemo u obzir da se sektor privatne sigurnosti konstantno razvija posebno u tehnološkom smislu i da je zabilježen veliki pad stope imovinskog kriminaliteta u Bosni i Hercegovini bilo bi veoma produktivno sektour privatne sigurnosti dodjeliti značajnije mjesto u samom sigurnosnom sistemu države.

1.3. Predmet istraživanja

Predmet ovog istraživanja će se odnositi na razvoj javnog i sektora privatne sigurnosti te njihova uloga u jačanju razvoja demokratskog društva u Bosni i Hercegovini. Ako uzmemo u obzir da u Bosni i Hercegovini na nivou entiteta, distrikta i federacije BiH, te na državnom nivou postoji više policijskih agencija i da svi zakoni i regulative nisu usklađeni potrebno je ovim istraživanjem pronaći način kako boljom koordinacijom stvoriti bolje uslove za rad, a samim tim i sigurnije društvo u cijelini, još ako uzmemo u obzir da i sektor privatne sigurnosti u smislu zakonske regulative djeluje kao i javni i da u sektoru privatne sigurnosti nema niti jedan zakon na nivou Bosne i Hercegovine to će ujedno i značiti da će predmet ovog istraživanja biti mogućnost bolje koordinacije javnog sektora i bolja integracija sektora privatne sigurnosti u unutrašnji i vanjski sektor sigurnosti Bosne i Hercegovine. Predmet istraživanja će obuhvatiti trenutnu povezanost svih subjekata kako javnog tako i sektora privatne sigurnosti njihovu trenutnu organizaciju, materijalne i tehničke resurse, ulogu i funkciju u svijetu i u Bosni i Hercegovini s ciljem pružanja što jasnije slike istraživanja.

1.4. Kategorijalno pojmovni i terminološki sistem

Kategorijalni pojmovi su vidljivi u samom naslovu ovog rada a to su: javni sektor sigurnosti, sektor privatne sigurnosti, njihova uloga, sam pojam sigurnosti u svijetu, demokratski razvoj društva, te demokratsko društvo kao takvo.

Najbitniji pojmovi i definicije koje su potrebne za rad su:

- **Javna sigurnost** je osnovna služba unutarnjih poslova kao grane državne uprave. Zadatak joj je osiguranje javnog poredka, reda, mira, slobode i prava građana, a vrši i određene poslove iz oblasti izvršenja kazni, regulacije saobraćaja i vršenja uprave. Dijeli se na poslove javne i državne sigurnosti.⁹
- **Sektor privatne sigurnosti** je oblast sigurnosti koja je samostalnim ili zajedničkim sistemskim i planskim djelovanjem pojedinca, organizacija, privatnih ili profesionalnih kompanija osigurava ličnu sigurnost ili sigurnost drugih kao i sigurnost visoko pozicioniranih ličnosti, prostora, poslova, a koji nisu u nadležnosti državnih organa.¹⁰

⁹ Beridan Izet; Tomić M. Ivo; Kreso, Muharem (2001) Leksikon sigurnosti, Sarajevo: DES

¹⁰ Kržalić, Armin; (2009:10) Stanje privatne sigurnosti u Bosni i Hercegovini, Centar za sigurnosne studije Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 2009. godina.

- **Funkcije** prikazuju odnos između nezavisnih varijabli i zavisne varijable.¹¹
- **Unutrašnja sigurnost** podrazumijeva mogućnost za funkcioniranje ustavnog, ekonomskog i pravnog sistema u državi, stepen ugroženosti i zaštite ljudi (građana), njihovih prava, materijalnih dobara u ličnoj i svakoj drugoj svojini.¹²
- **Vanjska sigurnost** se odnosi na nezavisnost, suverenitet i teritorijalni integritet države i stepen njenog ugrožavanja, odnosno zaštite u određenom vremenu.¹³
- **Sistem** je skup objekata (djelova, komponenti) sa relacijama između njih i njihovih atributa (osobina, svojstava).¹⁴
- **Sigurnost** podrazumijeva općenito stepen zaštićenosti: ljudi od različitih oblika ugrožavanja, zaštitu materijalnih i kulturnih dobara u ličnom i društvenom vlasništvu, zaštitu društva i njegovih vrijednosti, te cjelokupnu zaštitu države od svih vidova ugrožavanja. Naposljetku, sigurnost podrazumijeva stepen zaštite od ugrožavanja na planetarnom i kozmičkom nivou života općenito i ljudskog roda u cijelosti. Svi nivoi sigurnosti: planetarni, državni i sigurnost čovjeka-pojedinca, te materijalnih i kulturnih dobara, predstavljaju neraskidivu cjelinu. U političkom smislu, sigurnost podrazumijeva stepen zaštite države od ugrožavanja iznutra i izvana (unutrašnja i vanjska sigurnost).¹⁵
- **Agencije i unutrašnje službe za zaštitu ljudi i imovine** predstavljaju subjekte sektor privatne sigurnosti koji pomoću fizičke i tehničke zaštite pružaju sigurnost ljudima i njihovoj imovini od uništenja, oštećenja, krađe i drugih oblika opasnog ili štetnog djelovanja.
- **Policija** je ustanova određena za čuvanje javnog reda i mira u državi.¹⁶
- **Vojska** je naziv za kopneni dio oružanih snaga, često i za cjelokupne oružane snage (armija, profesionalna vojska, stajaća vojska itd).¹⁷
- **Bosna i Hercegovina** je država u jugoistočnom dijelu Evrope, smještena na zapadu Balkanskog poluotoka. Sa sjevera, zapada i juga graniči sa Hrvatskom, a sa istoka sa Srbijom i Crnom Gorom. Glavni grad zemlje je Sarajevo. Nezavisnost je stekla 5. aprila 1992. godine nakon raspada bivše Jugoslavije.¹⁸

¹¹ Izvor: [http://math.grf.unizg.hr/media/skripta/FUNKCIJE-dio 20skripte.pdf](http://math.grf.unizg.hr/media/skripta/FUNKCIJE-dio%20skripte.pdf), pristup napravljen 29.05.2019. godine u 15:10h

¹² Beridan, Izet; Politika i sigurnost,(2008:27) Fakultet političkih nauka, Sarajevo, 2008.godina.

¹³ Beridan, Izet; Politika i sigurnost,(2008:27) Fakultet političkih nauka, Sarajevo, 2008.godina.

¹⁴ Beridan Izet; Tomić M. Ivo; Kreso, Muharem (2001:351) Leksikon sigurnosti, Sarajevo: DES.

¹⁵ Beridan, Izet; Politika i sigurnost,(2008:27) Fakultet političkih nauka, Sarajevo, 2008.godina.

¹⁶ Beridan Izet; Tomić M. Ivo; Kreso, Muharem (2001:286) Leksikon sigurnosti, Sarajevo: DES.

¹⁷ Beridan Izet; Tomić M. Ivo; Kreso, Muharem (2001:415) Leksikon sigurnosti, Sarajevo: DES.

¹⁸ Izvor: http://www.bhas.ba/obavjestenja/Preliminarni_rezultati_bos.pdf, pristup 29.05.2019. godine u 15:05h

- **Detektiv** (lat. detegere-otkritiizdati) tajni agent, policijski agent (v. agent), tajni policajac ostaje i tzv. privatni detektivi koji za nečiji račun prate određenu osobu, te detektivi amateri.¹⁹
- **Azil** (grčki asyilia – nepovredivost, sklonište, zaštita, sigurnost) pravo svake države da na teritoriji pod svojom suverenosti pruži utočište, zaštitu, sigurnost stranim državljanima zbog političkog ili krivičnog progona.²⁰
- **Terorizam** – organizirana i sistematska primjena nasilja sa namjerom da se izazivanjem straha i lične nesigurnosti građana, naruši autoritet države ili ostvari neki od političkih ciljeva. Kao sredstvo političke borbe zabranjen je od međunarodne zajednice.²¹

1.5. Ciljevi istraživanja

1.5.1. Društveni cilj

Društveni cilj istraživanja je detaljno sagledavanje i analiza odnosa iz kojih se može vidjeti riješenje problema bolje koordinacije javnog i statusa sektora privatne sigurnosti te njihova veća uloga u razvoju demokratskog društva u cijelini u okviru unutrašnjeg i vanjskog sistema sigurnosti. Društveni ciljevi istraživanja odnose se na prednosti ukoliko se u javnom sektoru sigurnosti ostvari bolja koordinacija u radu, a sektor privatne sigurnosti uz odgovarajući nadzor i kontrolu stavi u funkciju unutrašnjeg i vanjskog sistema sigurnosti, a sve s ciljem bolje zaštite i sigurnosti građana, njihove imovine i u krajnjem slučaju i države same. To podrazumijeva i neke radnje koje se ogledaju u sljedećim aktivnostima:

- Državni zakon o unutrašnjim poslovima sa jasnim smjernicama i hjerarhijom u rukovođenju i komandovanju.
- Državni zakon o sektoru privatne sigurnosti sa preciznim uputama o nadzoru i kontroli u radu.
- Istražiti kakvo je stanje sigurnosti u svijetu, te na teritoriju Bosne i Hercegovine.
- Utvrditi u kojoj mjeri sektor privatne sigurnosti može adekvatno pomoći u vanjskom i unutrašnjem sistemu sigurnosti Bosne i Hercegovine, a posebno u borbi protiv raznih vrsta kriminaliteta.

¹⁹ Beridan Izet; Tomić M. Ivo; Kreso, Muharem (2001) Leksikon sigurnosti, Sarajevo: DES

²⁰ Beridan Izet; Tomić M. Ivo; Kreso, Muharem (2001) Leksikon sigurnosti, Sarajevo: DES

²¹ Beridan Izet; Tomić M. Ivo; Kreso, Muharem (2001) Leksikon sigurnosti, Sarajevo: DES

- Utvrditi da li moguća međusobna saradnja javnog i sektora privatne sigurnosti može doprinijeti na političkom ekonomskom i društvenom razvoju Bosne i Hercegovine.

1.6. Sistem hipoteza

Sistem hipoteza u radu je formiran kao, jedna generalna hipoteza i tri posebne hipoteze.²²

1.6.1. Generalna hipoteza

U skladu sa ranije određenim problemom, predmetom i ciljem istraživanja generalna hipoteza, “koja se odnosi na cijelinu predmeta istraživanja i izražava generalno stav o nepoznatim i naučno neverifikovanim odlikama i činiocima predmeta istraživanja,²³ glasi:

- Nedostaci zakonske regulative u oblasti Zakona o radu onemogućavaju adekvatan pozitivni razvoj Javne i privatne sigurnosti kao i sigurnosnog okruženja u Bosni i Heregovini, posebno sektora privatne sigurnosti, a samim tim i razvoj društva u cijelini.

Pomoćne hipoteze:

1. Potreba i potražnja tržišta

Potreba i potražnja tržišta u sektoru privatne sigurnosti postoji i stimulatивно djeluje na njen razvoj.

2. Ljudski i tehničko-materijalni kapaciteti.
3. Najniža cijena rada.
4. Socio-ekonomske okolnosti razvoja privatne sigurnosti.

²² Hipoteze su osnovane pretpostavke o predmetu istraživanja iskazane u obliku stavova -sudova, one su u ovom radu raspoređene na način jedne generalne hipoteze i tri posebne hipoteze koje su neophodne za predmet istraživanja (Termiz, 2009: 228).

²³ Generalna hipoteza se odnosi na cjelinu predmeta istraživanja i izražava generalni stav o nepoznatim i naučno neverifikovanim odlikama i činiocima predmeta istraživanja, (Termiz, 2009: 228)

1.6.2. Posebne hipoteze

Na osnovu generalne hipoteze određene su slijedeće posebne hipoteze,²⁴ a one glase:

- Zakonski i podzakonski propisi koji uređuju realni sektor rada i sektor privatne sigurnosti kao njegov dio nisu dovoljni za brži napredak sektora sigurnosti.
- Potrebe za boljom zakonskom regulativom posebno su izražene u sektoru privatne sigurnosti.
- Uslovi rada i nedovoljna nagrada za njihov rad direktni su uzrok stagnacije sektora privatne sigurnosti u Bosni i Hercegovini.

²⁴ Posebne hipoteze su istovremene i konkretizovan, specijalizovan dio generalne hipoteze i poseban, hipotetički stav o posebnom segmentu operacionalnog određenja predmeta, (Termiz, 2009: 229).

1.7. Način istraživanja

1.7.1. Metode prikupljanja podataka

Potrebne metode prikupljanja podataka za istraživanje su slijedeće:

- Posmatranje

Metoda posmatranja će se u našem radu primjeniti tokom prikupljanja dokumenata i podataka kako posredno tako i neposredno.²⁵

- Metoda analize sadržaja dokumenata

Metoda analize sadržaja dokumenata kao empirijska metoda istraživanja će se primjenjivati iz razloga što dokumentacija sadrži srž predmeta istraživanja što ujedno označava metodu analize sadržaja kao jednu od najbitnijih u predmetu istraživanja, obzirom da se trebaju objasniti poveznice i uloge subjekata u predmetu istraživanja kroz dokumentaciju koja će biti predmet analize.²⁶

- Komparativna metoda

Komparativna metoda u predmetu istraživanja od posebnog je značaja jer je potrebna prilikom sačinjavanja usporedbi trenutnog stanja subjekta istraživanja i zamišljenog stanja sektora sigurnosti u vanjskom i unutrašnjem sektoru sigurnosti.

- Historijska metoda

Primjenom ove metode istraživanja obuhvatit ćemo istoriski period koji se odnosi na pojavu sigurnosti i njene uloge u ljudskoj zajednici.

- Metoda ispitivanja

Metodom ispitivanja u predmetu istraživanja primjenit ćemo kroz usmeni razgovor što je ujedno efikasniji i prodorniji način anketiranja, te kroz usmjereni polustrukturirani intervju.

²⁵ Posmatranje je metoda sakupljanja podataka neposrednim čulnim zapažanjem-opažanjem, (Termiz,2009:268).

²⁶ Metoda analize sadržaja dokumenata objašnjava da su pisani dokumenti posredna svjedočanstva, ali su često i neposredna, što dalje implicira da metod analize sadržaja dokumenta koristi razne izvore pouzdanosti i informiranosti od potpuno pouzdanih do nepouzdanih, (Termiz, 2009: 290).

- Metoda sinteze

Metodom sinteze u toku samog istraživanja doći ćemo do određenih saznanja o subjektima koja su predmet istraživanja, a koja će na kraju i predstaviti sve njihove funkcije, nadležnosti i povezanosti u okviru vanjskog i unutrašnjeg sistema sigurnosti.

1.8. Osnovne metode

Za potrebe predmeta istraživanja neophodna je primjena sljedećih osnovnih metoda:

Metoda analize uključuje sve analitičke metode u zavisnosti od potrebe rada, a te analitičke metode su: analiza, apstrakcija, specijalizacija i dedukcija.²⁷

U predmetu istraživanja neophodno je primjeniti i sve sintetičke metode u skladu sa potrebama rada, a one su: sinteza, konkretizacija, generalizacija i indukcija.²⁸

1.9. Opštenaučne metode

U predmetu istraživanja neophodno je primjeniti slijedeće opće naučne metode:

1.9.1. Hipotetičko-deduktivna metoda u predmetu istraživanja će se predstaviti na osnovu društvenog iskustva država koje su integrisale sektor privatne sigurnosti u unutrašnji i vanjski sistem sigurnosti svoje zemlje.²⁹

²⁷ Analiza se provodi misaonim i fizičkim rastavljanjem. U društvenim naukama uobičajeno je misaono rastavljanje (postupcima zamišljanja dijelova kao posebnih i/ili odvojenih). Apstrakcija se provodi izdvajanjem općeg i bitno zajedničkog iz više posebnog i mnogo pojedinačnog ili izdvajanje posebnog koje sadrži bitno zajedničko iz pojedinačnog i koje sadrži bitno zajedničko iz pojedinačnog i koje se, oformljeno kao posebnost, razlikuje po nekim odredbama od općeg. Proces specijalizacije odigrava se podjelom (radiobom) jednog na njegove činioce, svojstva itd. po određenom kriteriju, tj. definisanoj odredbi razlike unutar jedne cjeline (jednog pojma). Dedukcija je metoda izvođenja zaključaka iz jedne ili više premisa, odnosno izvođenje stavova iz jednog (općijeg) ili dva ili više stavova. Uobičajeno se razlikuju direktna (neposredna- koja podrazumjeva izvođenje novog stava iz jedne premise) i indirektna dedukcijma (posredna-koja podraumljeva izvođenje novog stava iz dva ili više stavova), (Termiz, 2009:74-79).

²⁸ Sinteza kao metoda saznanje cjelinu spajajući činioce i djelove u cjelinu, gdje preko toga saznanje i njih, njihova svojstva i odnose među njima i sa cjelinom, odnosno unutar nje. Poznate su dvije vrste sinteze; reproduktivna (koja podrazumjeva prosto spajanje činilaca) i produktivna (stvaralačka; ona otkriva ne samo već poznate veze i odnose već otkriva i potencijalne mogućnosti cjeline, njenih činilaca i dijelova. Konkretizacija podrazumjeva kretanje mišljenja od općeg ka posebnom i pojedinačnom, od apstraktnog ka konkretnom. Generalizacija je metoda formiranja općih stavova (tačnije uopćavanje stavova) preko pojedinačnih stavova ili neposrednije poimanjem, općeg. Indukcija je metoda saznanja općeg (izvođenja novih općih stavova) na osnovu i povezivanjem pojedinačnog (pojedinačnih stavova). Postoje dvije vrste indukcije i to: potpuna (zahtjeva saznanje o svim članovima skupa izvođenje općeg stava na osnovu svih stavova o svakom pojedinačnom članu) i nepotpuna (zaključuje na osnovu jednog ili izvjesnog broja primjeraka o svim primjercima klase koja može biti konačna ili beskonačna, (Termiz, 2009:80-83).

²⁹ „Hipotetičko-deduktivna metoda je suštinski saznanjno postularana na selektivnom i provjeravanom, potvrđenom društvenom iskustvu u razna vremena, na raznim mjestima i od mnoštvo subajekata,(Termiz, 2009: 104).

1.9.2. Statistička metoda u ovom radu je neizostavna u pogledu raspoloživih podataka koji će se pojaviti za vrijeme istraživanja i koji će ujedno poslužiti kao relevantan faktor u izradi predmeta istraživanja.³⁰

1.9.3. Općenaučna metoda modelovanja, ova metoda u predmetu istraživanja ima veoma značajnu ulogu zbog mišljenja autora rada da postoji veliki neiskorišteni prostor koji može omogućiti da boljom saradnjom javnog i sektora privatne sigurnosti i te boljom zakonskom regulativom da sektor privatne sigurnosti bude na adekvatnom mjestu u unutrašnjem i vanjskom sistemu sigurnosti, a javni sektor sigurnosti rasterećen od određenih vrsta poslova i samim tim bi mogao više pažnje, resursa i sredstava upotrijebiti za jačanje svojih kapaciteta u borbi protiv terorizma i raznih vrsta kriminaliteta. Što je ujedno i zamisao koja će biti izražena pomoću općenaučne metode modelovanja.³¹

1.9.4. Komparativna metoda u predmetu istraživanja će biti od velikog značaja iz razloga sačinjavanja usporedbi trenutnog stanja subjekata predmeta istraživanja sa zamišljenim stanjem javnog sektora i sektora privatne sigurnosti unutar unutrašnjeg i vanjskog sistema sigurnosti te njihova uloga u jačanju demokratskog društva.³²

³⁰ „U osnovi statističke metode su temeljne metode indukcija i generalizacija kao metode povezivanja konkretno saznanog (pojmljenog) u posebno i opće“, (Termiz, 2009: 106).

³¹ „Općenaučna metoda modelovanja svoju osnovu ima u praksi ljudskog mišljenja i zamišljanja u svakodnevnoj praksi proizvodnje dobara“, (Termiz, 2009: 113).

³² „Komparativna metoda ne spada u opće naučne metode već u opće metode društvenih nauka. Argumenti zasvrstavanje komparativne metode u red općenaučnih metoda su, u najkraćem sledeći: 1) komparacija (poređenje) zasnovano je na analogiji, a analogija je isto toliko osnovna kao i analiza; 2) u svim procesima opažanja, mišljenja, istraživanja, formiranja iskazivanja i praktikovanja saznanja neizbježno se vrše upoređivanja kojima se konstatuju identičnosti (istosti), sličnosti irazlika forme, sadržaja, suštine, itd.; 3) u praksi saznanja uopće i naučno-istraživačkoj praksi već su se konstituisala pravila a) šta se međusobno može porediti, b) šta se prilikom poređenja može utvrđivati, c) kako se to može utvrđivati, d) eksperimentalnost poređenja, e) naučni efekti poređenja“, (Termiz, 2009:117).

1.10. Naučna i društvena opravdanost istraživanja

Naučna opravdanost predmeta istraživanja proističe iz sljedećih faktora: rezultata istraživanja, događanjem samog istraživanja i od neophodnih normativnih akata koji uređuju državni sistem sigurnosti uključujući i privatni sektor. Pomoću normativnih akata može doći do jačanja odnosa između subjekata istraživanja, koji treba da rezultira time da će sektor privatne sigurnosti zauzeti adekvatno mjesto u unutrašnjem i vanjskom sistemu sigurnosti, a javni ojačati svoje kapacitete za veoma bitne nove izazove u cilju jačanja demokratskog društva. Navedeno može doprinijeti proširivanju, pouzdanosti i primjenjivosti naučnog saznanja o predmetu istraživanja. Društvena opravdanost proističe iz potrebe da se aktuelno stanje pozicije javnog i sektora privatne sigurnosti poboljša iz razloga što same pojave u našem društvu to zahtjevaju s ciljem bolje sigurnosti građana, njihove imovine i same države u cijelini. Ovo istraživanje može doprinijeti tome da se smanji sigurnosni problem koji je prisutan u svakom društvu što ujedno predstavlja najvažniju društvenu opravdanost predmeta istraživanja.

1.11. Vremensko određenje istraživanja

Vremensko određenje ovog istraživanja odnositi se na vremenski period od 1996. godine početka sprovođenja Dejtonskog mirovnog sporazuma kada je uvažena nova politička konstrukcija Bosne i Hercegovine do kraja 2018. godine. Postoji mogućnost da će u pojedinim djelovima istraživanja doći do korištenja podataka, događaja i tvrdnji koji su se desile i prije 1996. godine, a koje se mogu dovesti u vezu sa predmetom istraživanja.

1.12. Prostorno određenje istraživanja

Prostorno određenje predmeta istraživanja odnositi se na teritoriju Evrope, Sjedinjenih Američkih Država i Bosne i Hercegovine, a moguće je da istraživanje obuhvati i teritoriju drugih zemalja u svijetu na osnovu raspoložive literature i dostupne dokumentacije. Na osnovu ustavnog uređenja Bosne i Hercegovine po Dejtonskom ustavu BiH i ustavnom uređenju Federacije Bosne i Hercegovine, policija u Federaciji je organizovana na decentralizovan način u deset kantona koji funkcionišu na osnovu kantonalnih zakona i drugih akata.

II DIO: SIGURNOST

2.1.Pojam sigurnosti

U svakom društvu sigurnost predstavlja jednu od najvažnijih komponenti za funkcionisanje društva. Zbog izrade ovog rada i samog razumijevanja pojma potrebno je definisati sam pojam sigurnosti kao i pojam sektor privatne sigurnosti (zaštite). U mnogim enciklopedijama i leksikonima postoje različite definicije sigurnosti izdvojili smo neke:

- **Sigurnost** podrazumijeva općenito stepen zaštićenosti: ljudi od različitih oblika ugrožavanja, zaštitu materijalnih i kulturnih dobara u ličnom i društvenom vlasništvu, zaštitu društva i njegovih vrijednosti, te cjelokupnu zaštitu države od svih vidova ugrožavanja. Naposljetku, sigurnost podrazumijeva stepen zaštite od ugrožavanja na planetarnom i kosmičkom nivou života općenito i ljudskog roda u cijelosti. Svi nivoi sigurnosti: planetarni, državni i sigurnost čovjeka-pojedinca, te materijalnih i kulturnih dobara, predstavljaju neraskidivu cjelinu. U političkom smislu, sigurnost podrazumijeva stepen sigurnosti države od ugrožavanja iznutra i izvana (unutrašnja i vanjska sigurnost).³³

- Pojam sigurnost potiče od latinske riječi securitas-atis, što na jezicima naroda Bosne i Hercegovine znači odsustvo opasnosti i neizvjesnosti, samopouzdanje, neustrašivost, zaštićenost.³⁴ Sigurnost je ekvivalent onome što je sadržano u starolatinskom izrazu securus što na jezicima naroda Bosne i Hercegovine znači bezbrižan, pouzdan, siguran.³⁵

- Sigurnost podrazumijeva stepen zaštićenosti ljudi od različitih oblika ugrožavanja, zaštitu materijalnih i kulturnih dobara u ličnoj i društvenoj svojini, zaštitu društva i njegovih vrijednosti, cjelokupnu zaštitu države od svih vidova ugrožavanja.³⁶

³³ Beridan, Izet; Politika i sigurnost,(2008:27) Fakultet političkih nauka, Sarajevo, 2008.godina.

³⁴ Ahić,Jasmin,,Sistemi privatne sigurnosti,,konstatira, da čovjek teži što kvalitetnijoj zaštiti jer će i sam život biti kvalitetniji i sigurniji, (Ahić, 2009: 69 -72).

³⁵ Nadalje, Izet Beridan, u svojoj je knjizi opisao pojam sigurnosti kao pojam koji se odnosi na čovjeka-pojedinca, na grupe ljudi, na državu, grupe država i svekoliku zajednicu ljudi na planeti, (Beridan, 2008: 22-23).

³⁶ Beridan Izet; Tomić M. Ivo; Kreso, Muharem (2001) Leksikon sigurnosti, Sarajevo: DES

Sektor privatne sigurnosti (zaštite) kao i sam pojam sigurnosti takođe je definisan na mnoge načine:

- Sektor privatne sigurnosti je grana sigurnosti koja organizovanim samostalnim ili zajedničkim, sistematskim i planskim djelovanjem putem pojedinaca, organizacija, privatnih ili profesionalnih kompanija, osigurava ličnu sigurnost ili sigurnost drugih, kao i sigurnost odgovarajućih visoko pozicioniranih ličnosti, prostora, poslovanja, a koji nisu u nadležnosti državnih organa.³⁷
- Sektor privatne sigurnosti je planska i organizovana samostalna ili zajednička djelatnost i funkcija pojedinaca, organizacija, privatnih ili profesionalnih agencija, usmjerenih na sopstvenu sigurnost ili sigurnost drugih, kao i sigurnost odgovarajućih lica, prostora, objekata, poslovanja ili djelatnosti, a koji nisu pokriveni ekskluzivnom zaštitom državnih organa.³⁸
- Sektor privatne sigurnosti jedne države predstavlja sveukupnost djelovanja i odnosa pojedinca, agencija i kompanija kojima je od strane države dopuštena komercijalizacija jednog dijela sektora sigurnosti, a koji obuhvata pet nivoa koncepta privatne sigurnosti, ali i države koja zakonskim rješenjima stavlja pod kontrolu i nadzor one pojedince i institucije, koji se uključuju u aktivnosti sigurnosti, kao stroge etičko-profesionalne principe i standarde koji su obavezuju za sve koji su uključeni u ovaj sistem.³⁹
- Pošto smo definisali pojam sigurnosti kako javne tako i privatne, javnu sigurnost možemo podijeliti u dvije grupe onu od državnog značaja i onu od lokalnog značaja, dok privatnu možemo podijeliti na najmanje četiri grupe i to privatne sigurnosne kompanije, privatne vojne kompanije, privatnu vojnu industriju i privatne detektive u ovom radu poseban osvrt s obzirom na iskustvo autora napravićemo prema privatnim sigurnosnim kompanijama i privatnim detektivima.

³⁷ Umjesto naziva privatne sigurnosti, autor rada je u definiciji autora Križalića koristio naziv privatni sektor zaštite, (Križalić, 2009: 10).

³⁸ Definicija privatnog sektora zaštite, časopis, (Časopis Kriminalističke teme, 2013, broj: 3-4: 30).

³⁹ Ahić, Jasmin, „Sistemi privatne sigurnosti, „Definiše privatni sektor sigurnosti definicija privatnog sektora zaštite, (Ahić 2009: XXXIV).

Privatne sigurnosne kompanije koje pružanjem usluga fizičke i tehničke zaštite i svojim djelovanjem u društvu značajno doprinose u razvoju demokratskog društva u cjelini jer znamo ako je sigurno okruženje jednog društva to društvo ima lakši napredak u svim svojim segmentima, kao i pokušaj i nedonošenje zakona o privatnim detektivima u FBiH i i zastoju u razvoju tog segmenta sektora privatne sigurnosti.⁴⁰

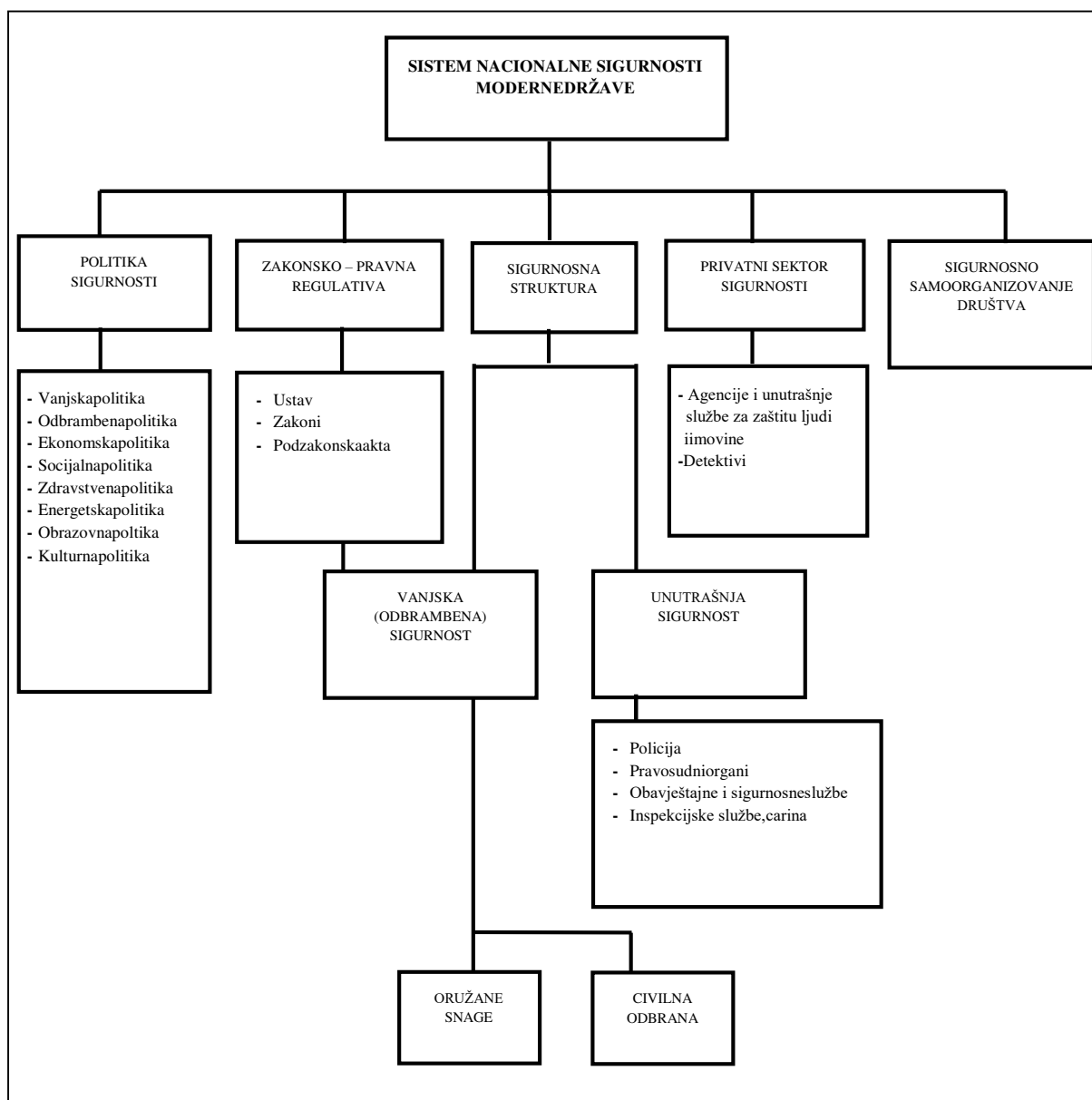
2.2. Struktura sistema sigurnosti moderne države

Moderno doba digitalizacija, sajber kriminal (engl.cyber crime), terorizam, nova materijalna sredstva iz oblasti sigurnosti sve to je doprinijelo novim izazovima za sve sigurnosne strukture u svijetu pa tako i u Bosni i Hercegovini. Poslije pada Berlinskog zida i raspuštanja Varšavskog pakta, a praćeno svim gore navedenim izazovima sigurnosne strukture u svijetu su trebale jednu novu organizaciju da bi mogle odgovoriti svim tim izazovima. U sigurnosnoj strukturi moderne države, u funkcionalnom smislu, načelno možemo posmatrati nacionalni odbrambeni sistem namjenjen za odbranu države od oružane agresije spolja, i nacionalni sigurnosni sistem koji je kompleksniji i koji podrazumjeva djelovanje cjelokupnog društva, države i svih uzajamno povezanih državnih institucija u cilju ostvarivanja sigurnosti društva, države i pojedinca.⁴¹ Svoje mjesto i ulogu u sistemu sigurnosti modernih država našao je i sektor privatne sigurnosti koji je definisan kao podsistem sigurnosti i on sam kao takav predstavlja sastavni dio sigurnosne strukture u sistemu sigurnosti moderne države.

⁴⁰ Autor je dao svoj osvrt te za potrebe rada prilagodio podjelu privatnog sektora sigurnosti u odnosu na Kržalića, (Kržalić, 2009: 11).

⁴¹ Cikotić, Selmo;(2013:177) Sigurnosne perspektive Bosne i Hercegovine, Sarajevo: Vijeće kongresa Bošnjačkih intelektualaca.(2013)

Tabela:1. Struktura sistema sigurnosti moderne države.⁴²

⁴² Cikotić, Selmo;(2013:177) Sigurnosne perspektive Bosne i Hercegovine, Sarajevo: Vijeće kongresa Bošnjačkih intelektualaca.(2013)

III DIO: JAVNI SEKTOR SIGURNOSTI U BOSNI I HERCEGOVINI

3.1. FMUP

Federalno ministarstvo za unutrašnje poslove Federacije (FMUP) organizovano je na području Federacije BiH. U Zakonu o unutrašnjim poslovima u članu 2. propisane su sledeće nadležnosti Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova:

- a) spriječavanje i otkrivanje krivičnih djela međunarodnog kriminala, kao i terorizma, neovlaštena trgovina drogom i organizovanog kriminala, pronalaženje i hvatanje učinilaca tih krivičnih djela, te njihovo privođenje nadležnim organima;
- b) poslovi državljanstva Federacije;
- c) osiguranje određenih ličnosti i zgrada Federacije;
- d) zaštita ljudskih prava i građanskih sloboda u oblasti unutrašnjih poslova.⁴³

Ovim zakonom razgraničene su nadležnosti između FMUP-a i Kantonalnih mup-ova jer Kantonalna ministarstva unutrašnjih poslova su nadležna za obavljanje policiskih poslova na području Kantona za koje su osnovani. Ako uzmemo u obzir da podjelom nadležnosti između Federacije i Kantona u nadležnosti Kantona spada da uspostavljaju i nadziru policiske snage, jasno je da tako visok stepen samostalnosti Kantonalnih ministarstava često dovodi MUP FBiH u situaciju da samo vrši praćenje rada, a bez nekog velikog uticaja na izvršavanje policiskih poslova, što govori da je stvarna policijska vlast u rukama Kantonalnih ministarstava unutrašnjih poslova.⁴⁴

Imajući u vidu činjenicu da FMUP nije nadležan za lokalnu bezbjednost što dodatno otežava, ograničava i utiče na njegovu efikasnost, a to posebno dolazi do izražaja u slučaju organizovanja zajedničkih policijskih aktivnosti na nivou FBiH ili Bosne i Hercegovine, kada se mora odgovarajuća saradnja postizati međusobnim dogovaranjima.⁴⁵

U članu 16 ovog zakona propisane su dužnosti FMUP-a u vršenju svojih zakonskih nadležnosti a to su:

⁴³ Zakon o unutrašnjim poslovima Federacije BiH,“(Službene novine Federacije BiH“, br.1/96 i 19/98)

⁴⁴ Šikman,Mile; (2009:507) Defendologija : društveni aspekti bezbjednosti moderne države
Banja Luka, Fakultet za bezbjednost i zaštitu B.Luka

⁴⁵ Spahić,Taib;(2008:110) Sigurnosne determinante demokratske tranzicije policije u
Bosni i Hercegovini, CPU, Sarajevo.

- a)** neposredno provodi federalnu politiku i izvršava federalne zakone iz okvira svoje nadležnosti i o tome izvještava Parlament, predsjednika Federacije i premijera Vlade Federacije.
- b)** neposredno ili posredno preko ministarstava Kantona preduzima mjere na suzbijanju i otkrivanju krivičnih djela međukantonalnog kriminala, a posebno terorizma, neovlaštene trgovine drogom, organizovanog kriminala, i drugih krivičnih djela organizuje i neposredno vrši osiguranje određenih ličnosti i zgrada Federacije.
- c)** vrši nadzor nad sprovođenjem federalnih zakona.
- d)** priprema i predlaže zakone i druge propise iz nadležnosti Ministarstva.
- e)** priprema prijedloge za ukupan broj policije u Ministarstvu i kriterije za njihovo popunjavanje.
- f)** vrši nabavku naoružanja i opreme materijalno-tehničkih sredstava za potrebe Ministarstva.
- g)** donosi i realizuje programe stručnog osposobljavanja i usavršavanja službenika Ministarstva.
- h)** stara se o primjeni stručnih i naučnih metoda u svom radu.
- i)** organizuje i neposredno ili u saradnji sa odgovarajućim ustanovama ili preduzećima vrši naučno istraživačke poslove neophodne za unapređivanje djelatnosti policije i kriminalističko-tehničkih istraživanja i vještačenja.
- j)** da raspisuje i objavljuje federalne i međukantonalne potrage, izdaje o tome odgovarajuća glasila i vodi registre.
- k)** osigurava jedinstvenu obradu podataka iz nadležnosti Ministarstva.
- l)** vrši organizovanje, razvoj, modernizaciju i održavanje jedinstvenog, funkcionalnog sistema veza i obavlja poslove prenosa i zaštite informacija i uređenja Ministarstva.
- m)** vrši druge poslove i zadatke koji su navedenim ili drugim federalnim zakonom stavljeni u nadležnost Ministarstva.⁴⁶

⁴⁶ Zakon o unutrašnjim poslovima Federacije BiH,“(Službene novine Federacije BiH“, broj 1/96 i 19/98)

Broj službenika u ministarstvu unutrašnjih poslova FBiH održava nacionalnu strukturu uglavnom na nivou federacije, a unutrašnju organizaciju utvrđuje vlada Federacije. Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji utvrđene su organizacione jedinice te njihov djelokrug rada, sistematizacija radnih mjesta, broj izvršilaca u organizacionim jedinicama po pojedinim radnim mjestima te posebni uslovi za raspored službenika i radnika na pojedina radna mjesta, kao i način rukovođenja jedinicama njihova prava i ovlaštenja policiskih službenika.

Tabela:2. Organizaciona struktura Ministarstva unutrašnjih poslova FBiH.⁴⁷

⁴⁷ Smajić, Mirza; (2010:59) Organizovani kriminal u Bosni i Hercegovini-Tranzicijske dileme, Jordan studio Sarajevo

3.2. MUP RS

Mup RS organizovan je centralizovano, a svi međusobni odnosi sa državnim i entitetskim organima kao i policijom Brčko Distrikta zasnovani su na međusobnim kontaktima, saradnji sporazumima i dogovorima, bez zakonske obaveze za policijskom saradnjom to se vidi u članu 6 zakona⁴⁸ o unutrašnjim poslovima u kojem je navedeno poslove iz člana 5 ovog zakona, na teritoriji RS vrši Ministarstvo neposredno, kao jedinstven republički organ. U članu 5 propisane su slijede nadležnosti ministarstva unutrašnjih poslova RS:⁴⁹

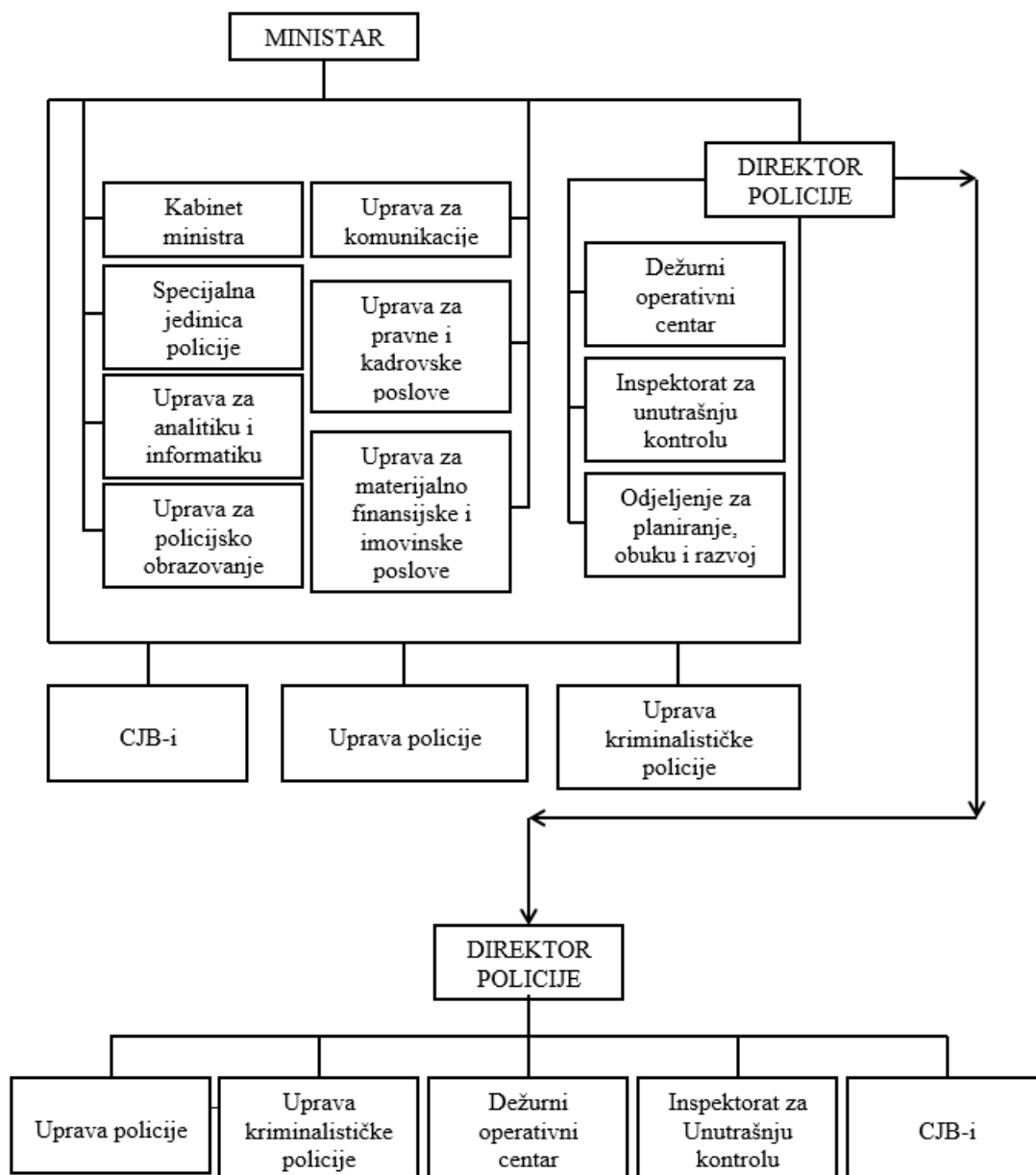
- a) operativno-stručni poslovi kojima se obezbjeđuje zaštita života, lična bezbjednost, ljudska prava i slobode, zaštita ustavnog poretka od nasilnog ugrožavanja i promjena i bezbjednost Republike u skladu sa zakonom.
- b) zaštita svih oblika svojine.
- c) sprečavanje vršenja krivičnih djela, otkrivanje krivičnih djela, pronalaženje, hvatanje i predaja izvršioca krivičnih djela nadležnim organima.
- d) održavanje javnog reda i mira.
- e) zaštita određenih ličnosti i objekata.
- f) obezbjeđenje javnih skupova, manifestacija, kulturnih i sportskih priredbi i drugih vidova masovnog okupljanja građana.
- g) bezbjednost i kontrola saobraćaja na putevima, određeni poslovi bezbjednosti u drugim oblastima saobraćaja i pružanja pomoći radi otklanjanja posljedica kojima se ugrožava bezbjednost lica ili imovina u većem obimu.
- h) boravak i kretanje stranaca, poslovi asistencije i pružanja pomoći drugim organima, poslovi civilne zaštite, kao i određeni poslovi zaštite od požara, preventivno-tehničke zaštite, prometa, upotrebe i uskladištenja opasnih materija.
- i) ostali poslovi.⁵⁰

⁴⁸ Spahić, Taib; (2008:110) Sigurnosne determinante demokratske tranzicije policije u Bosni i Hercegovini, CPU, Sarajevo komentariše odluku Vlade o određivanju objekata i ličnosti koji se posebno obezbjeđuju, („Službeni glasnik RS“ 10/01)

⁴⁹ Zakon unutrašnjim poslovima („Službeni Glasnik RS“, Banja Luka, broj 48/03)

⁵⁰ Zakon unutrašnjim poslovima („Službeni Glasnik RS“, Banja Luka, broj 48/03)

Tabela:3. Organizaciona struktura Ministarstva unutrašnjih poslova i Uprave policije Republike Srpske.⁵¹

⁵¹ Smajić, Mirza; (2010:59) Organizovani kriminal u Bosni i Hercegovini-Tranzicijske dileme, Jordan studio Sarajevo

3.3. MUP Brčko distrikta

Brčko distrikt kao jedinstvena administrativna jedinica u Bosni i Hercegovini osnovan je zvanično 8. marta 2000. godine. Teritorij Brčko distrikta obuhvata cijelokupnu teritoriju Opštine Brčko u granicama od 01.01.1991. godine.

Tabela:4.Organizaciona struktura PBD period 2000. – 2018.⁵²

⁵² Izvor:www policija Brčko distrikta pristup 01.05.2019.godine 07:45 h

3.4. MUP KS

MUP- KS kao primjer uzeli smo jer je najveći organizacioni kantonalni MUP koji pokriva najkompleksniji teritorij na kojem su smještene gotovo sve institucije Bosne i Hercegovine kao i strana diplomatska i konzularna predstavništva.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo čine MUP u sjedištu i sedam Policijskih uprava:

- Prva PU (PS Stari grad)
- Druga PU (PS Centar)
- Treća PU (PS Novo Sarajevo)
- Četvrta PU (PS Novi Grad , PS Dobrinja i P.O. Rajlovac)
- Peta PU (PS Ilidža)
- Šesta PU (PS Hadžići i PS Trnovo)
- Sedma PU (PS Vogošća, PS Ilijaš i P.O. Srednje)

3.5. SIPA

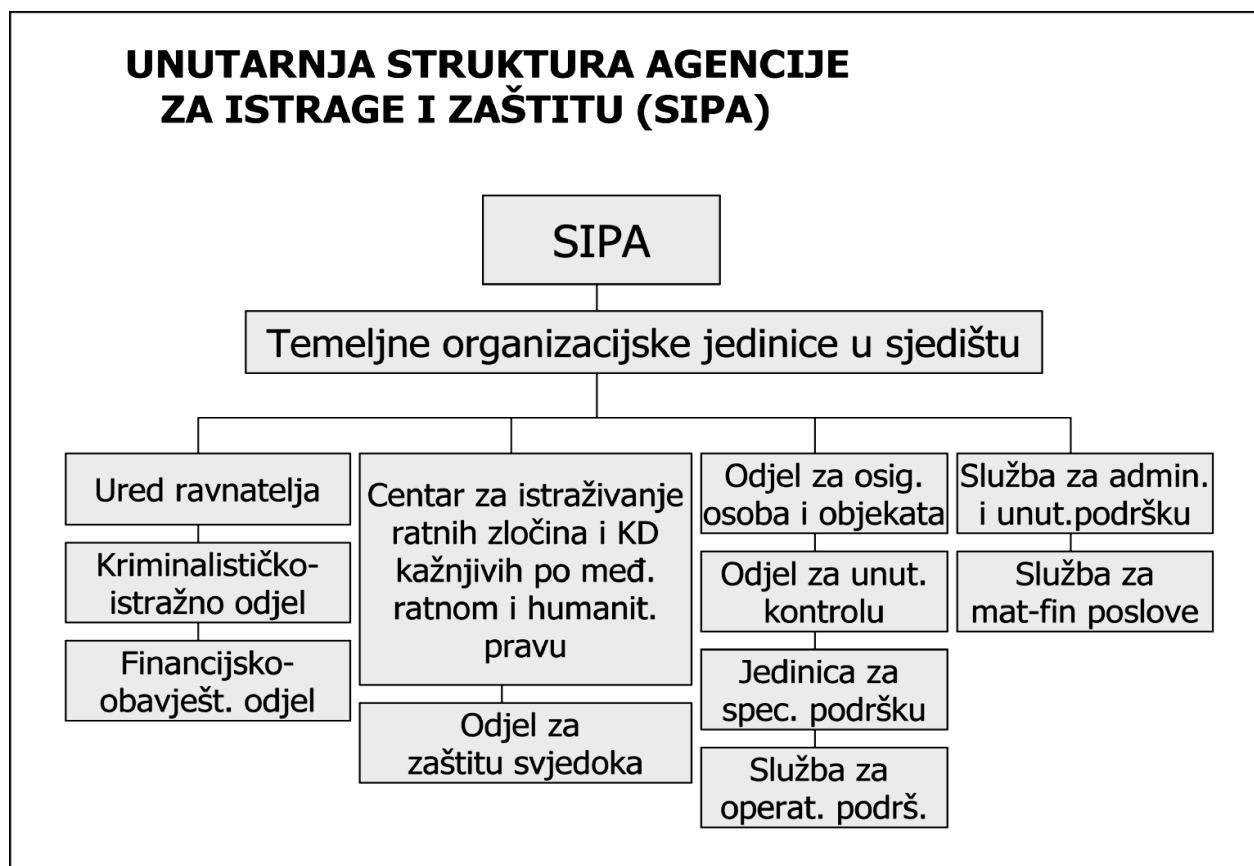
Na temelju Dejtonskog mirovnog sporazuma, a uz veliku pomoć međunarodne zajednice Bosna i Hercegovina kao samostalna međunarodno priznata država koja je usmjerena ka euroatlanskim integracijama uvidjela je da je suočena sa savremenim bezbjedonosnim izazovima i samim bezbjedonosnim okruženjem, spoznala je svoju neefikasnost u postojećem sigurnosnom sistemu unutrašnje sigurnosti i zato je u toku 2003., 2004., 2005. godine utvrđen državni jedinstveni sistem unutrašnje sigurnosti.⁵⁴ U članu 3 Zakona o državnoj agenciji za istrage i zaštitu SIPA (State Investigation and Protection Agency) odredio slijedeće nadležnosti:

- a) spriječavanje, otkrivanje i istraga krivičnih djela iz nadležnosti Suda Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu sud), a posebno organizovanog kriminala, terorizma, ratnih zločina, trgovine ljudima i drugih kaznenih djela protiv čovječnosti i teškog finansijskog kriminala.
- b) Prikupljanje obavijesti i podataka o krivičnim djelima iz tačke 1. ovog stava te praćenje i analiza sigurnosne situacije i pojava koje pogoduju nastanku i razvoju kriminaliteta.
- c) pružanje pomoći Sudu i Tužilaštvu Bosne i Hercegovine u prikupljanju obavijesti te izvršavanje naloga Suda i Glavnog tužitelja BiH (u daljem tekstu: Tužitelj).
- d) Fizička i tehnička zaštita osoba, objekata i druge imovine zaštićene po ovom zakonu.
- e) Zaštita svjedoka.
- f) Provođenje međunarodnih sporazuma o policijskoj saradnji i drugih međunarodnih instrumenata u njenoj nadležnosti.
- g) Kriminalistička ekspertiza.
- h) Ostali poslovi propisani zakonom i drugim propisima.⁵⁵

⁵⁴ Dujović Jagoš (2006:198) Rukovođenje i upravljanje sistemima sigurnosti, FPN Sarajevo.

⁵⁵ Zakon o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu (SIPA), („Službeni glasnik BiH“, broj 27/04)

Tabela:6. Organizaciona struktura Državne agencije za istrage i zaštitu.⁵⁶

⁵⁶ Cikotić, Selmo;(2013:194) Sigurnosne perspektive Bosne i Hercegovine, Sarajevo: Vijeće kongresa Bošnjačkih intelektualaca.(2013)

3.6. Direkciji za koordinaciju policijskih tijela

Stavljanjem Državne agencije za istrage i zaštitu te Odjeljenja za obezbjeđenje ličnosti i objekata (organizaciona jedinica SIPA-e) u operativnu funkciju, uočeni su veliki nedostaci jer poslovi obezbjeđenja ličnosti i objekata nisu usko vezani za poslove drugih organizacionih jedinica SIPA-e kao i to da su poslovi obezbjeđenja vrlo važnih ličnosti i objekata organizirani i u regionalnim kancelarijama. Jedinice za obezbjeđenje VIP ličnosti i objekata u B.Luci, Mostaru i Tuzli bile su u sastavu Regionalnih kancelarija, a ne u sastavu Odjeljenja za obezbjeđenje ličnosti i objekata u sjedištu Agencije, a takva praksa nije uobičajena u drugim državama kad su u pitanju poslovi obezbjeđenja. Podzakonskim aktima: odluka vijeća ministara BiH o određivanju objekata i imovine koji se štite, izmjenama odluke i upustvom o obimu i načinu vršenja poslova fizičkog i tehničkog osiguranja ličnosti, objekata i imovine.⁵⁷ Ovim upustvom o obimu i načinu vršenja poslova fizičkog i tehničkog osiguranja ličnosti, objekata i imovine, a kojeg realizuje Državna agencija za istrage i zaštitu određuju se nosioci poslova kao i konkretni zadatci u izvršavanju poslova osiguranja, tako da obezbjeđenje objekata i imovine predstavlja:

- a) fizičko obezbjeđenje objekata koji se obezbjeđuju, njegovu bližu i dalju okolinu u dovoljnoj zoni koja garantuje bezbjednost objekta.
- b) kontrolu svih prilaza i ulaza fizičkom prisutnošću u cilju sprječavanja djelovanja diverzantskih grupa i pojedinaca.
- c) vizuelni pregled užeg i šireg prostora oko šticećenog objekta, kontrolu dominantnih tački radi otkrivanja i sprječavanja podmetanja eksplozivnih naprava i drugih napada, kao i sprječavanja drugih kriminogenih pojava.⁵⁸

Na sjednici Predstavničkog doma održanoj u julu 2008.godine usvojen je Zakon o Direkciji za koordinaciju policijskih tijela. U članu 6 tog zakona definisane su nadležnosti Direkcije za koordinaciju policijskih tijela BiH: komunikacija, saradnja i koordinacija između policijskih agencija u BiH sa odgovarajućim organima u Bosni i Hercegovini, a u vezi sa pitanjima policijskih poslova međunarodnog karaktera, međunarodnog značaja ili u vezi pitanja koja su u nadležnosti suda BiH.

⁵⁷ Odluka vijeća ministara BiH određivanju objekata i imovine koji se štite i izmjenama odluke («Službeni glasnik BiH», broj 38/05, 93/07,58/09)

⁵⁸ Na osnovu člana IV 4. a) Ustava Bosne i Hercegovine, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine, na 27. sjednici Predstavničkog doma, održanoj 10. aprila 2008. godine, i na 16. sjednici Doma naroda, održanoj 16. aprila 2008. godine, usvojila je Zakon o Direkciji za koordinaciju policijskih tijela i o agencijama za podršku policijskoj strukturi Bosne i Hercegovine.

Komunikacija i saradnja sa odgovarajućim stranimi međunarodnim organima u vezi sa pitanjima policiskih poslova od međunarodnog značaja ili zajedničkog interesa: komunikacija, saradnja i koordinacija između policiskih tijela BiH i odgovarajućih organa u BiH sa odgovarajućim stranim i međunarodnim organima po pitanjima:

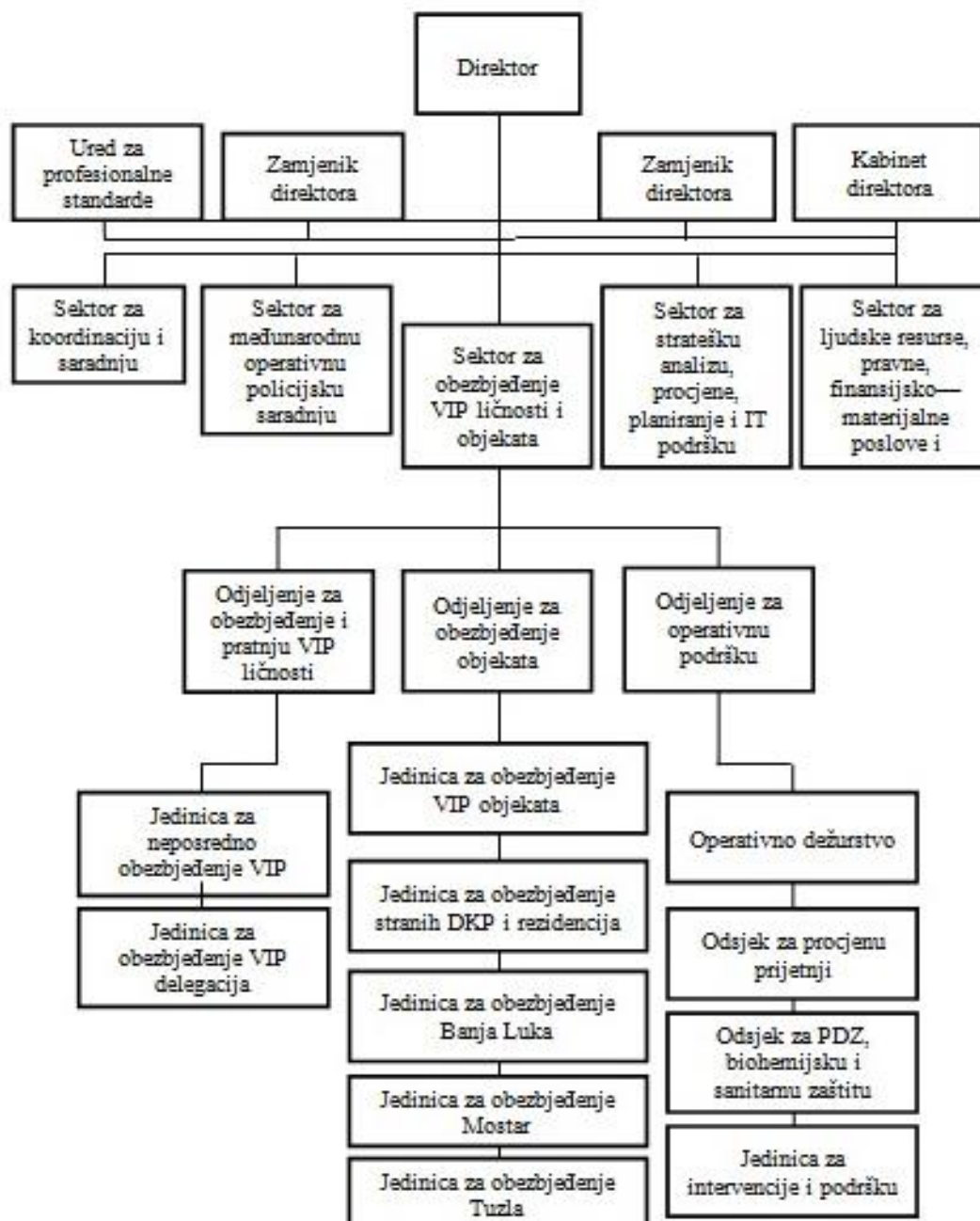
- a) standardizacija rada u vezi sa policijskim pitanjima u Bosni i Hercegovini.
- b) dnevno objedinjavanje bezbjednosnih informacija značajnih za Bosnu i Hercegovinu.
- c) primjena najboljih evropskih i drugih međunarodnih praksi koje se odnose na policijska pitanja u Bosni i Hercegovini.
- d) izvršavanje poslova iz nadležnosti policijskih tijela BiH, stalna saradnja sa relevantnim i drugim tijelima i preduzimanje drugih mjera s ciljem koordinacije operativnih poslova policijskih tijela BiH i dnevno praćenje bezbjednosnog stanja i obavještanje nadležnih policijskih i drugih tijela BiH.
- e) organizovanje i sprovođenje fizičke i tehničke zaštite lica i objekata organa BiH i diplomatsko-konzularnih organa koji se posebno štite u skladu sa odgovarajućim zakonima, međunarodnim obavezama i drugim propisima koje donosi Savjet ministara BiH.
- f) prikupljanje, praćenje, analiziranje i korištenje podataka značajnih za bezbjednost BiH.
- g) sprovođenje međunarodnih ugovora o policijskoj saradnji iz nadležnosti Direkcije i ostali poslovi propisani zakonima i drugim propisima.

Na osnovu člana 5. stav 2. zakona o Direkciji za koordinaciju policiskih tijela , preuzeti su svi zaposleni u odjeljenju za obezbijedenje ličnosti i objekata u sjedištu i Jedinice za obezbijedenje VIP ličnosti i objekata iz Regionalnih Kancelarija B.Luke, Mostara i Tuzle iz strukture SIPA-e od strane Direkcije za koordinaciju policiskih tijela, a nadležnosti fizičke i tehničke zaštite osoba i druge imovine preformulisana je u „organizovanje i sprovođenje fizičke i tehničke zaštite lica i objekata organa BiH i diplomatsko-konzularnih organa koji se štite u skladu sa odgovarajućim zakonima, međunarodnim obavezama i drugim propisima koje donosi Savjet ministara BiH. Od odjeljenja i Jedinica SIPA-e formiran je:

- a) Sektor za obezbijedenje ličnosti i objekata.
- b) Odjeljenje za obezbijedenje i pratnju VIP ličnosti.
- c) Odjeljenje za operativnu podršku.⁵⁹

⁵⁹ Zakona o Direkciji za koordinaciju policiskih tijela („Službeni glasnik BiH“, broj 36/08)

Tabela:7. Organizaciona struktura Direkcije za koordinaciju policijskih tijela BiH.⁶⁰

⁶⁰ Smajić, Mirza; (2010:59) Organizovani kriminal u Bosni i Hercegovini-Tranzicijske dileme, Jordan studio Sarajevo

3.7. Obavještajno sigurnosna agencija (OSA)

U službenom glasniku BiH broj 12/04. objavljen je Zakon o obavještajno-sigurnosnoj agenciji Bosne i Hercegovine, a u službenom glasniku BiH broj 20 /04. objavljena je odluka Visokog predstavnika kojom se donosi Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o obavještajno-sigurnosnoj agenciji Bosne i Hercegovine. U periodu od 2004. godine do 2009. godine objavljeno je više zakona i dopuna Zakona o obavještajno-sigurnosnoj agenciji Bosne i Hercegovine. U članu 1 ovog zakona glasi da se osniva Obavještajno-sigurnosna agencija Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Agencija), koja je odgovorna za:

1. prikupljanje.
2. analiziranje.
3. obradu i distribuciju obavještajnih podataka u svrhu zaštite sigurnosti, uključujući suverenitet, teritorijalni integritet i ustavni poredak Bosne i Hercegovine.

Agencija obavlja svoj rad u skladu sa odredbama Ustava i zakona Bosne i Hercegovine, uključujući odredbe Europske konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda i njezinih protokola, te međunarodne ugovore i sporazume koje je Bosna i Hercegovina potpisala ili im je pristupila. U članu 2. ovog zakona stoji da je Obavještajno-sigurnosna agencija Bosne i Hercegovine civilna institucija koja ima status nezavisne administrativne organizacije Bosne i Hercegovina kao samostalna pravna osoba. U sastav Obavještajno-sigurnosne agencije Bosne i Hercegovine ulaze obavještajno-sigurnosne institucije koje su ranije dijelovale u FBiH i RS.

U članu 5. ovog zakona definisane su zadatci i obaveze Obavještajno-sigurnosne agencije Bosne i Hercegovine koje glase da je Obavještajno-sigurnosna agencija Bosne i Hercegovine odgovorna za prikupljanje obavještajnih podataka u vezi sa prijetnjama po sigurnost Bosne i Hercegovine, kako unutar, tako i van Bosne i Hercegovine, njihovo analiziranje i prenošenje ovlaštenim dužnosnicima i tijelima navedenim u članu 6. stav 5. ovog zakona, kao i za prikupljanje, analiziranje i prenošenje obavještajnih podataka s ciljem pružanja pomoći ovlaštenim službenim osobama kako je definirano zakonima o krivičnom postupku u Bosni i Hercegovini, te ostalim nadležnim tijelima u Bosni i Hercegovini kada je to potrebno radi suzbijanja prijetnji po sigurnost Bosne i Hercegovine.

U smislu ovog zakona, pod "prijetnjama po sigurnost Bosne i Hercegovine" smatrat će se prijetnje suverenitetu, teritorijalnom integritetu, ustavnom poretku, osnovama ekonomske stabilnosti Bosne i Hercegovine, kao i prijetnje po globalnu sigurnost koje su štetne po Bosnu i Hercegovinu, uključujući:

- a) terorizam, uključujući međunarodni terorizam,
- b) špijunaža usmjerena protiv Bosne i Hercegovine ili štetna po sigurnost Bosne i Hercegovine na bilo koji drugi način,
- c) sabotaža usmjerena protiv vitalne nacionalne infrastrukture Bosne i Hercegovine ili na drugi način usmjerena protiv Bosne i Hercegovine,
- d) organizirani kriminal usmjeren protiv Bosne i Hercegovine ili štetan po sigurnost Bosne i Hercegovine na bilo koji drugi način,
- e) trgovina drogama, oružjem i ljudima usmjerena protiv Bosne i Hercegovine ili štetna po sigurnost Bosne i Hercegovine na bilo koji drugi način,
- f) nezakonita međunarodna proizvodnja oružja za masovno uništenje, ili njihovih komponenti, kao i materijala i uređaja koji su potrebni za njihovu proizvodnju,
- g) nezakonita trgovina proizvodima i tehnologijama koje su pod međunarodnom kontrolom,
- h) radnje kažnjive po međunarodnom humanitarnom pravu.
- i) djela organiziranog nasilja ili zastrašivanja nacionalnih ili vjerskih grupa u Bosni i Hercegovini.⁶¹

⁶¹ Zakon o obavještajno sigurnosnoj agenciji BiH, („Službeni glasnik BiH“, broj 12/04) Odluku Visokog predstavnika kojom se donosi Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o Obavještajno-sigurnosnoj agenciji Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH ", broj 20/04). Zakon o usvajanju Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Obavještajno-sigurnosnoj agenciji Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 32/07); Zakon o izmjenama i dopunama zakona o Obavještajno sigurnosnoj agenciji Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 56/06) Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o Obavještajno-sigurnosnoj agenciji Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj: 12/09).

3.7.1. Kontrola i nadzor nad radom Obavještajno-sigurnosne agencije Bosne i Hercegovine.

U članu 7. Zakona o obavještajno sigurnosnoj agenciji BiH definisane su obaveze predsjedništva BiH:

- a) primati obavještajne podatke skladno članu 6. ovoga zakona.
- b) primati izvještaje predsjedavajućeg o pitanjima iz djelokruga predsjedavajućeg, koja će uključivati akcije preduzete na rješavanju problema u Agenciji po nalazu inspekcije, revizora ili istrage.
- c) usmjeravati glavnog inspektora da izvrši inspekciju, reviziju ili istragu, koja se tiče aktualnih ili potencijalnih problema u vezi s radom Agencije, a koji mogu predstavljati opasnost odgovornostima Predsjedništva BiH.
- d) pregledati i davati mišljenje o izvještajima glavnog inspektora skladno članu 33. ovog zakona.
- e) odobravati godišnju platformu obavještajno-sigurnosne politike, koja sadrži glavna određenja rada Agencije skladno međunarodnoj praksi. Platformu obavještajno -sigurnosne politike priprema Vijeće ministara, a usvaja je Parlamentarna skupština BiH. Predsjedništvo BiH dostavlja Parlamentarnoj skupštini BiH platformu obavještajno-sigurnosne politike, najkasnije do 1. marta za sljedeću godinu.
- f) odobrava godišnje izvještaje o radu agencije.
- g) odobravati, a po preporuci predsjedavajućeg, dogovore između Agencije i institucija strane države, međunarodnih asocijacija država ili njihovih institucija.
- h) odobravati opće principe koordinacije i pružanja pomoći između i unutar Agencije, tijela i institucija u Bosni i Hercegovini skladno članu 67. ovog zakona. Vijeće ministara priprema opšte principe koordinacije i pružanja pomoći.
- i) Daje procjenu - mišljenje o kandidatima za generalnog direktora i zamjenika generalnog direktora kako je propisano članom 25, a po izvršenoj nominaciji od predsjedavajućeg Vijeća ministara BiH.
- j) određuje listu institucija i objekata koji su predmet zaštite, prema članu 6. stav 2. ovog zakona.

Ako izuzmemo ovlaštenja predsjedništva koje smo nabrojali, predsjedavajući vijeća ministara BiH isključivo je odgovoran za nadzor i usmjeravanje rada Agencije koje obavljaju na način

skladno sa članom 10. ovog zakona. U izvršavanju ovlasti iz ovog člana, sva komunikacija između Predsjedništva BiH i Agencije biti će isključivo usmjerena preko Vijeća ministara BiH, a Predsjedništvo neće bilo kolektivno ili svaki član pojedinačno davati instrukcije ili na bilo koji način usmjeravati rad generalnog direktora, zamjenika generalnog direktora ili bilo kojeg uposlenika Agencije, osim glavnog inspektora skladno stavu 1.tačka 3.ovog člana zakona. U članu 8. Zakona o obavještajno sigurnosnoj agenciji BiH definisana su prava i odgovornosti Vijeća ministara a to su:

- a) priprema godišnju platformu o obavještajno-sigurnosnoj politici, koja sadrži opšte smjernice za rad Agencije skladnosa međunarodnim standardima.
- b) odobrava Pravilnik o unutrašnjoj sistematizaciji Agencije.
- c) odobrava godišnji program aktivnosti Agencije, uzimajući u obzir pismeno mišljenje Ministarstva finansija i trezora o finansijskim aspektima tog programa i Ministarstva vanjskih poslova BiH iz njihovog djelokruga.
- d) razmatra godišnji izvještaj o radu i troškovima Agencije.
- e) utvrđuje opšte principe koordinacije i pružanja pomoći između Agencije, tijela i institucija u Bosni i Hercegovini, skladno članu 67. ovoga zakona.
- f) odobrava Pravilnik o postupku obavljanja sigurnosnih provjera propisanih Zakonom o zaštiti tajnih podataka.

U članu 9. i članu 10. Ovog zakona definisana su prava i odgovornosti predsjedavajućeg Vjeća ministara BiH i to:

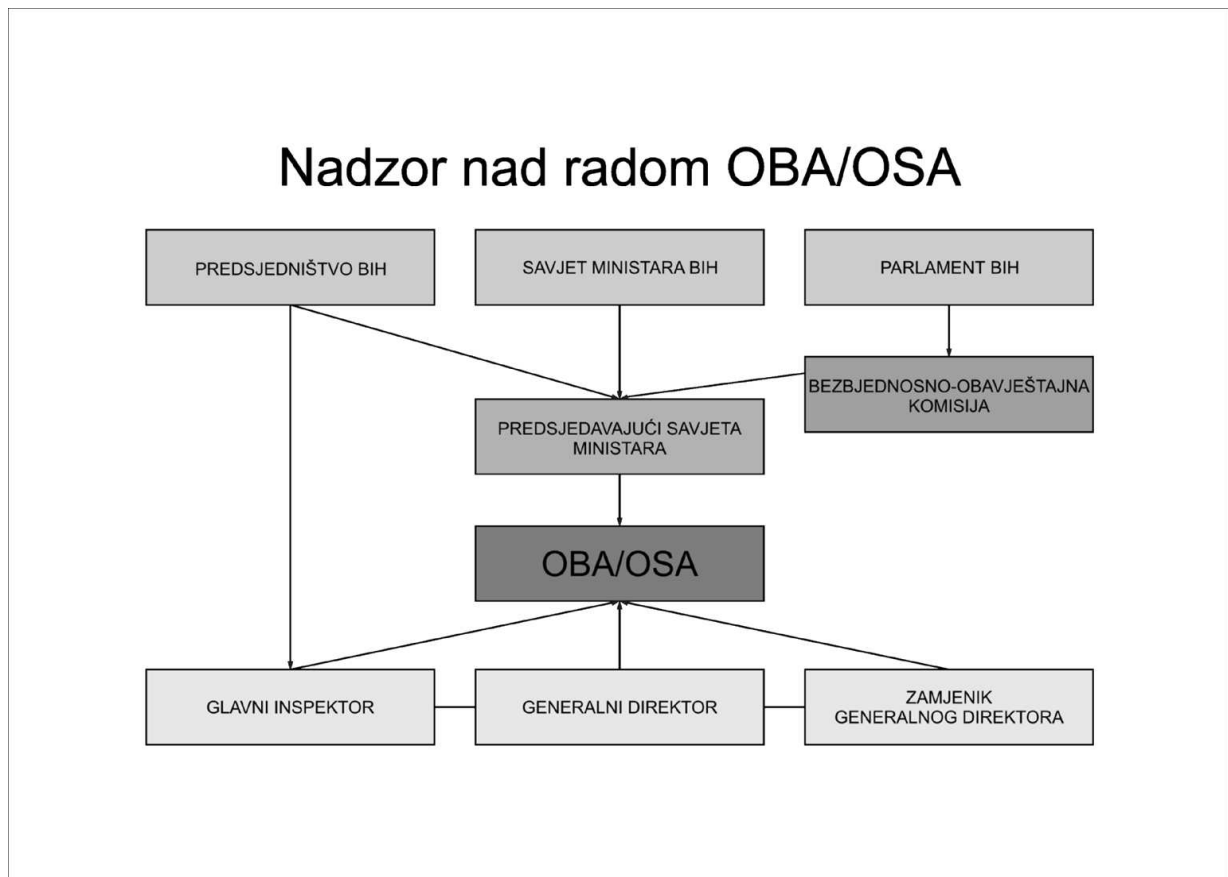
- a) vrši nadzor nad radom Agencije i osigurava zakonitost u obavljanju njenog rada, kao davanje opštih instrukcija Agenciji za izvršavanje zadataka koji spadaju u djelokrug dužnosti navedenih u čl. 5. i 6. ovog zakona na način kojim se unaprijđuje efikasnost i odgovornost Agencije.
- b) utvrđuje programe razvoja Agencije i donosi smjernice za njihovu provedbu u koordinaciji sa generalnim direktorom.
- c) donosi instrukcije neophodne za provođenje ovoga zakona.
- d) zakazuje sastanke Izvršnog obavještajnog odbora najmanje jednom u svakom kalendarskom mjesecu.

- e) podnosi Predsjedništvu BiH i Parlamentarnoj skupštini BiH detaljan godišnji izvještaj o aktivnostima Agencije, a najkasnije do 1. marta za predhodnu godinu.
- f) u skladu sa članom 8. ovoga zakona, dostavlja zajedničkom povjerenštvu za nadzor nad radom Obavještajno-sigurnosne agencije Bosne i Hercegovine izvještaj u vezi s pitanjima koja su prema ovom zakonu u njegovoj nadležnosti.
- g) pregledava i odobrava sve zahtjeve za pružanje obavještajne pomoći, a odobrene zahtjeve prosljeđuje generalnom direktoru.
- h) prosljeđuje generalnom direktoru i drugim nadležnim licima zahtjeve za pružanje pomoći koje uputi Međunarodni sud.
- i) nakon što dobije mišljenje zajedničkog povjerenštva za nadzor nad radom Obavještajno-sigurnosne agencije Bosne i Hercegovine o prijedlogu proračuna Agencije, podnosi prijedlog Vijeću ministara radi njegova uključivanja u ukupni godišnji proračun institucija Bosne i Hercegovine, koji usvaja Parlamentarna skupština BiH.
- j) zadužuje glavnog inspektora da provede inspekcijsku kontrolu, reviziju ili istragu o postojećem ili potencijalnom problemu u Agenciji te preduzima odgovarajuće mjere u svrhu otklanjanja uočenih problema, utvrđivanja odgovornosti i eventualnog sankcioniranja.
- k) pregleda izvještaje glavnog inspektora o rješavanju zahtjeva upućenih protiv rada Agencije, a o kojima je istragu proveo glavni inspektor.
- l) osigurava da se sigurnosna provjera generalnog direktora, zamjenika generalnog direktora i glavnog inspektora uradi prije njihova imenovanja na te funkcije.

U članu 18. Zakona o obavještajno sigurnosnoj agenciji BiH definisana je kontrola i nadzor nad radom Obavještajno-sigurnosne agencije Bosne i Hercegovine. Komisija ili povjereništvo koje zajedno osnivaju Zastupnički dom i Dom naroda parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine to zajedničko povjereništvo (tijelo) ima 12 članova iz svakog doma po 6. Na čelu povjereništva nalazi se predsjedavajući koji je izabran iz reda članova zajedničkog povjereništva i on mora biti član političke stranke zastupljene u Zastupničkom domu ili Domu naroda parlamentarne skupštine BiH, a koja nije dio vladajuće koalicije ili stranke. Članovi Zajedničkog povjereništva biraju se principom proporcionalne zastupljenosti političkih stranaka i moraju biti zastupljeni konstitutivni narodi u BiH.⁶²

⁶² Zakon o obavještajno sigurnosnoj agenciji BiH, („Službeni glasnik BiH“, broj 12/04.)

Tabela:8. Organizaciona struktura nadzora nad radom OBA/OSA.⁶³

⁶³ Cikotić, Selmo;(2013:222) Sigurnosne perspektive Bosne i Hercegovine, Sarajevo: Vijeće kongresa Bošnjačkih intelektualaca.

3.8. Granična služba BiH

Na području Bosne i Hercegovine nakon 1995. godine i potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma postojalo je (ili je osnovano) 13 (trinaest) policiskih struktura i to:

- 1) Federalna policija.
- 2) Policija R.S.
- 3) Policija Brčko distrikta.
- 4) 10 Kantonalnih MUP-ova.

Svaka od ovih policijskih struktura odgovarala je odvojenim vladama i svoj rad temeljila na složenom setu zakona i propisa. Sve do donošenja zakona o Državnoj graničnoj službi 2000-te godine, ovih 13. policiskih struktura obavljalo je kontrole prelaska državne granice.⁶⁴

Donošenjem zakona o Državnoj graničnoj službi – Graničnoj policiji BiH u oktobru 2004. godine Granična policija BiH je definirana kao operativno samostalna organizacija u okviru Ministarstva sigurnosti BiH. Nadležnosti Granične policije propisane su zakonom o Graničnoj policiji BiH a to su:

- a) nadzor i kontrolu granice.
- b) kretanje i boravak stranaca.
- c) azil.⁶⁵
- d) spriječavanje, otkrivanje i istraživanje krivičnih djela u skladu sa Zakonom.

Granična policija je nadležna za krivično djelo zloupotrebe javnih isprava te za odredbe o kretanju stranaca i azila, ukoliko su ista počinjena tokom prelaska granice, te krivična djela koja se odnose na nedopušten promet roba preko granice. U sklopu GP BiH djeluje Centralni istražni ured čija je nadležnost krivičnih djela iz oblasti organizovanog prekograničnog kriminala, a posebno u segmentu krijumčarenja ljudi, ilegalnih migracija i krijumčarenja roba. U ostvarivanju svojih poslova i zadataka GP saraduje sa drugim policijskim i sigurnosnim organizacijama i organima u BiH te graničnim i sigurnosnim organizacijama u inostranstvu.⁶⁶

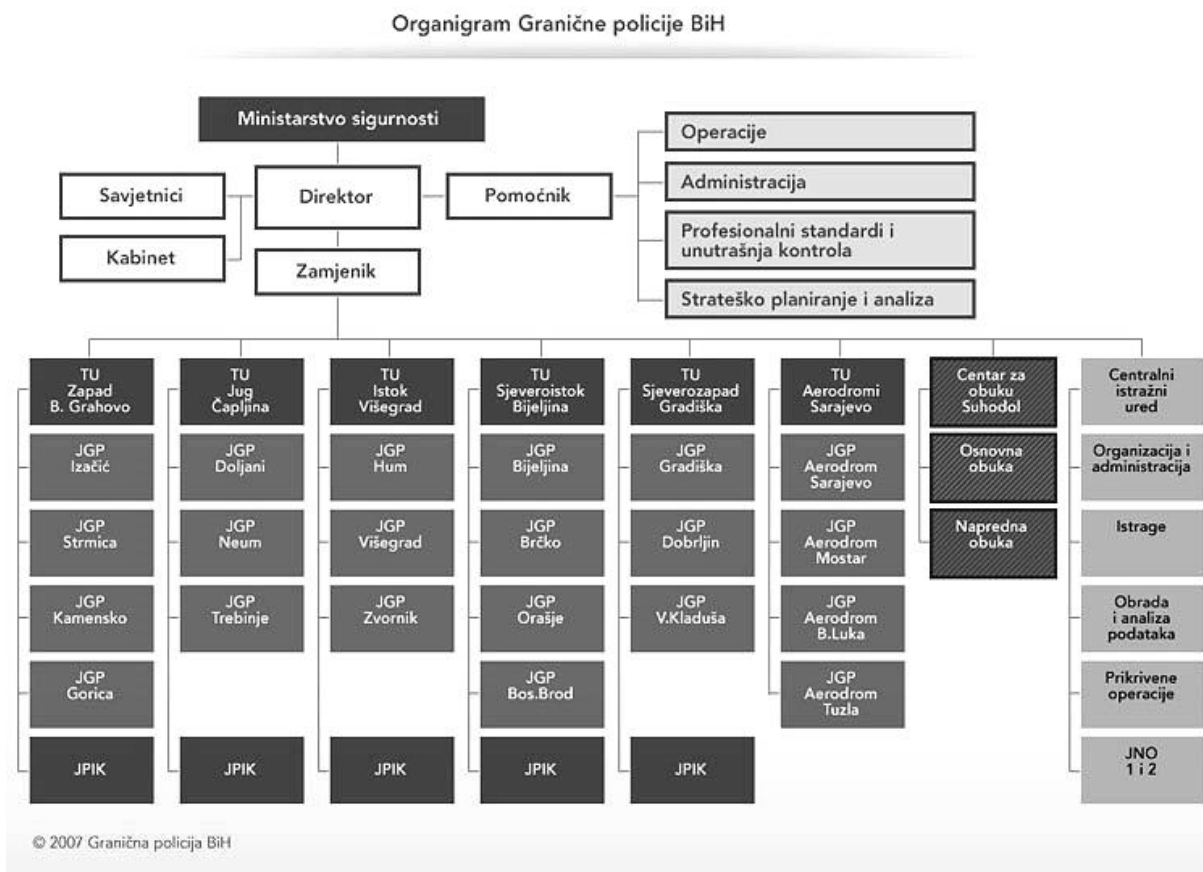
⁶⁴ Hadžović, Denis; Dizdarević, Emsad; Mihajlović, Sanja; Kržalić, Armin (2012) Pregled reforme sigurnosnog sektora i Bosni i Hercegovini, Sarajevo: Centar za sigurnosne studije Sarajevo

⁶⁵ Azil- po međunarodnom pravu zaštita koju neka država garantira stranoj osobi

⁶⁶ Hadžović, Denis; Dizdarević, Emsad; Mihajlović, Sanja; Kržalić, Armin (2012) Pregled reforme sigurnosnog sektora Bosni i Hercegovini, Sarajevo: Centar za sigurnosne studije Sarajevo

Zakonom o izmjeni Zakona o državnoj graničnoj službi koji je stupio na snagu 18.04.2000. godine naziv Državna granična služba BiH promijenjen je u Granična policija Bosne i Hercegovine.

Tabela.9. Organizaciona struktura Granične Policije Bosne i Hercegovine.⁶⁷

⁶⁷ Cikotić, Selmo; (2013:215) Sigurnosne perspektive Bosne i Hercegovine, Sarajevo: Vijeće kongresa Bošnjačkih intelektualaca.

3.9. Oružane snage BiH

Na osnovu člana (III.5. a i IV.4. a) Ustava Bosne i Hercegovine, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine na sjednici Predstavničkog doma, održanoj 28. septembra 2005. godine, i na sjednici Doma naroda, održanoj 5. oktobra 2005. godine, usvojila je Zakon o odbrani Bosne i Hercegovine član 1.ovog zakona regulira jedinstveni odbrambeni sistem Bosne i Hercegovine, uspostavlja i definiira lanac komandovanja i ulogu svih elemenata kako bi Bosna i Hercegovina imala puni kapacitet u civilnom nadzoru i zaštiti suvereniteta i teritorijalnog integriteta Bosne i Hercegovine. Zakon utvrđuje prava, dužnosti i postupke institucija Bosne i Hercegovine, Oružanih snaga Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Oružane snage) i entitetskih organa za odbranu suvereniteta i teritorijalnog integriteta, političke nezavisnosti i međunarodnog subjektiviteta Bosne i Hercegovine kao i pružanje pomoći civilnim vlastima.

U članu 4 ovoga Zakona definisani su zadatci Oružanih snaga, a to su:

- a) sudjelovanje u operacijama zajedničke sigurnosti i operacijama za potporu miru i samoobrani,
- b) pružanje vojne obrane Bosni i Hercegovini i njezinim državljanima u slučaju napada;
- c) pomoć civilnim tijelima u reagiranju na prirodne i druge katastrofe i nesreće;
- d) protivminsko djelovanje u Bosni i Hercegovini;
- e) ispunjenje međunarodnih obveza Bosne i Hercegovine.⁶⁸

Reformom odbrambenog sistema Bosne i Hercegovine uspostavljena je demokratska kontrola oružanih snaga, u skladu sa praksom i standardima europskih demokratskih država, koja podrazumijeva civilnu komandu nad oružanim snagama i parlamentarni nadzor. Demokratska kontrola oružanih snaga regulirana je Zakonom o obrani Bosne i Hercegovine.⁶⁹ Civilni nadzor nad oružanim snagama ostvaruje se preko demokratski izabраниh organa, odnosno Predsjedništva Bosne i Hercegovine i Ministarstva odbrane, dok je parlamentarni nadzor nad oružanim snagama ostvaren putem Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, u skladu sa zakonskim nadležnostima. Važnu ulogu u tom procesu ima i Zajednička komisija Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine za obrambenu i sigurnosnu politiku i nadzor nad obrambenim i sigurnosnim strukturama Bosne i Hercegovine.

⁶⁸ Zakon o odbrani Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 88/05)

⁶⁹ Zakon o odbrani Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 88/05)

Bosna i Hercegovina vrši komandovanje i kontrolu nad OS. Lanac komandovanja i kontrole nad OS počinje od Predsjedništva Bosne i Hercegovine, do Ministarstva odbrane Bosne i Hercegovine, zatim preko Načelnika Zajedničkog štaba OS, komandanata Operativne komande OS i Komande za podršku OS do komandanata podređenih komandi i jedinica.

U Zakonu o odbrani Bosne i Hercegovine u članu 10. Zakona o definisane su nadležnosti Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine a to su:

- a) da proglasi ratno stanje na zahtjev Predsjedništva u slučaju direktnog napada na Bosnu i Hercegovinu ili dio Bosne i Hercegovine,
- b) da proglasi vandredno stanje na zahtjev Predsjedništva kada postoji prijetnja postojanju Bosne i Hercegovine, prijetnja napada na Bosnu i Hercegovinu ili bilo koji dio Bosne i Hercegovine ili neposredna ratna opasnost,
- c) da vrši demokratsku parlamentarnu kontrolu nad OS i svim institucijama odbrane na nivou Bosne i Hercegovine,
- d) nadležna je za donošenje zakona koji se odnose na organizaciju, finansiranje, popunjavanje, obuku, opremanje, razmještaj i upotrebu OS,
- e) potvrđuje, postavljanja načelnika i zamjenike načelnika Zajedničkog štaba OS, komandanta i zamjenike komandanta Operativne komande OS, komandanta i zamjenike komandanta Komande za podršku OS i svih oficira s činom generala.⁷⁰

Ovin zakonom u članu 11. i članu 12. definisane su nadležnosti predsjedništva Bosne i Hercegovine u svezi sa OS BiH. Predsjedništvo donosi odluke konsenzusom i nadležno je da:

- a) zahtijeva proglašenje ratnog stanja od Parlamentarne skupštine,
- b) zahtijeva proglašenje vandrednog stanja od Parlamentarne skupštine,
- c) uputi OS u operacije tokom rata, vandrednog stanja ili mirovnih operacija van zemlje, u skladu sa zakonom,
- d) ovlasti ministra odbrane Bosne i Hercegovine da naredi upotrebu i razmještaj Oružanih snaga,
- e) angažuje vojne snage za pomoć civilnim organima te reaguje na prirodne i druge katastrofe i nesreće,
- f) određuje i mijenja veličinu i strukturu OS u skladu sa zakonom,

⁷⁰ Izvor <https://parlamentfbih.gov.ba> > o_parlamentu > ustavbh. pristup 19.09.2019 u 14:50 h

g) postavlja načelnika i zamjenike načelnika Zajedničkog štaba OS, komandanta i zamjenike, komandanta Operativne komande OS i komandanta i zamjenike komandanta Komande za podršku OS.⁷¹

U članu 13 zakona o odbrani BiH određene su nadležnosti Ministarstva odbrane Bosne i Hercegovine a to su:

- a) stvaranje i održavanje odbrambenog kapaciteta kako bi se osigurala zaštita suvereniteta, teritorijalnog integriteta, političke nezavisnosti i međunarodnog subjektiviteta Bosne i Hercegovine,
- b) predlaganje budžeta za odbranu Bosne i Hercegovine i izdavanje odobrenja za rashode iz budžeta Bosne i Hercegovine za odbranu,
- c) organizaciju, opremanje i snadbijevanje Oružanih snaga,
- d) reguliranje organizacije i vođenja pukova, njihovih komandi i osoblja,
- e) provođenje definiranih politika i smjernica te osiguranje provođenja zakona, ostalih propisa
- g) upravljanje i korištenje sredstava namijenjenih za potrebe Oružanih snaga,
- h) nabavljanje, čuvanje i obnavljanje rezervnih proizvoda posebne namjene za potrebe Oružanih snaga,
- j) ispitivanje, kontrolu kvaliteta i verifikaciju naoružanja i vojne opreme za potrebe Oružanih snaga,
- k) planiranje i izvođenje geodetskih, fotogrametrijskih i kartografsko-reprodukcijских poslova od interesa.⁷²

⁷¹ Zakon o odbrani Bosne i hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 88/05)

⁷² Izvor www.mod.gov.ba MO_BiH nadležnosti: pristup 19.09.2019 u 14:50h

U članu 15 Zakona o odbrani Bosne i Hercegovine Ministar odbrane Bosne i Hercegovine ima sljedeće organizacione i administrativne nadležnosti, koje su predmet vrhovne komande i kontrole Predsjedništva:

- a) predlaže i donosi propise, izdaje direktive i naređenja koja se odnose na organizaciju, administraciju, osoblje, obuku, opremanje, razmještaj i upotrebu Oružanih snaga kako bi se osigurala maksimalna interoperabilnost u Oružanim snagama i interoperabilnost sa snagama NATO-a,
- b) obavlja ulogu međunarodnog predstavnika Bosne i Hercegovine za pitanja odbrane na ministarskom nivou,
- c) daje preporuke Predsjedništvu vezano za veličinu i strukturu Oružanih snaga,
- d) utvrđuje organizaciju i formaciju komandi i jedinica Oružanih snaga na prijedlog načelnika Zajedničkog štaba Oružanih snaga,
- e) daje preporuke Predsjedništvu vezano za organizaciju vojnih snaga za zadatke i misije,
- f) uspostavlja strateško planiranje za oružane sukobe, operacije podrške miru i reagiranje u slučaju prirodnih i drugih katastrofa i nesreća,
- g) predlaže postavljenje, unapređenje i smjenu generala u skladu s odredbama ovog zakona,
- h) planira i vrši nadzor nad provođenjem svih vojnoobavještajnih aktivnosti za Oružane snage.⁷³

⁷³ Zakon o odbrani Bosne i hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 88/05)

3.10. Osnovne pretpostavke za demokratsku kontrolu:

Sistem sigurnosti podrazumijeva spektar funkcija i djelatnosti koje imaju za cilj zaštitu države i njenog suvereniteta zbog zaštite njenih građana i njihovih prava. Nadzor i kontrola podrazumijevaju subordinaciju njihovih vršilaca, a kontrola je sastavni dio nadzora. Nadzor obilježava proces, a kontrola je dio procesa.

-U totalitarno uređenim državama ne postoje pretpostavke

-Stepen demokratskog dostignuća definiše pretpostavke za kontrolu i nadzor.

Nadzor i kontrolu je moguće posmatrati kroz tri dimenzije i nivoa:

-nivo nadležnosti organa vlasti države

-uticaj različitih elemenata društva

-interna kontrola tj. komponente nacionalnog sistema sigurnosti unutar same sebe.⁷⁴

Zakonodavni organi tj. parlament je najodgovorniji i najznačajniji faktor nadzora i kontrole.

U nadležnosti parlamenta ulaze:

-utvrđivanje sigurnosne politike

-odlučivanje o veličini, sastavu i kadrovskom kapacitetu

-odlučivanje o budžetu

-odlučivanje o opremanju i naoružavanju

-odlučivanje o uslovima upotrebe u ratu i u miru

Suština demokratskog nadzora i kontrole jeste podređenost zakonodavnoj, izvršnoj i sudskoj vlasti. Fenomen tajnosti predstavlja prepreku za demokratski nadzor i kontrolu.

Transparentnost predstavlja omogućavanje uvida domaćoj i svjetskoj javnosti u rješenja, odluke i postupke državnih institucija na području funkcija od opšteg društvenog značaja.

Otvorenost predstavlja mogućnost uticaja institucija civilnog društva, javnosti na ta rješenja, odluke, postupke. Dakle, osnovni parametri demokratskog nadzora i kontrole su njena civilna, javna i parlamentarna narav. Cilj joj je prevlast nevojnih struktura vlasti i društva nad vojnim.

Ona ima i unutrašnju kontrolu; dvojakog je karaktera:

-hijerarhijsko-upravno-personalni i kompetencijski karakter se osnosi na kontrolu u relacijama nedređeni-podređeni

-institucionalni karakter tj. postojanje unutrašnjih organa kontrole i inspekcije.⁷⁵

⁷⁴ Beridan,Izet;(2008:150) Politika i sigurnost,Sarajevo: Fakultet političkih nauka Sartajevo

⁷⁵ Beridan,Izet;(2008:152) Politika i sigurnost,Sarajevo: Fakultet političkih nauka Sartajevo

Oružane snage su osnova u pogledu konstituisanja državne (nacionalne) moći. Država ih stvara u interesu svog političkog poretka, za potrebe vanjske i unutrašnje sigurnosti. Međutim, mnogo puta u historiji se desila paradoksalna situacija kada vojna ili neka druga sila dovodi u pitanje suverenitet sopstvene države. Ovakve zloupotrebe poznajemo kao državne udare, vojne pučeve, građanske ratove, revolucije, totalitarne režime, autokratije itd., ali historija je puna i afera koje se odnose na različite vrste malverzacija, kršenja ustava, i prekoračenja ovlasti od strane šefova država, ministara, generala i drugih, tako da možemo zaključiti da neiskontrolisana sila po svojoj prirodi djeluje potpuno nekontrolisano, ustvari djeluje u interesu svoje elite.⁷⁶

Nasuprot demokratije stoji samovolja pojedinca ili političke elite na vlasti. Kada ova samovlast dobije visok stepen ona često proizvodi svojevrstne oblike militarizma. U istom smislu, često je odluka o upotrebi nuklearnog oružja u rukama jednog čovjeka ili neke manje grupe (elite), a što još jednom predstavlja ogromnu prijetnju, ovog puta svjetskom miru. Također zemlje zapadne liberalne demokratije osporavaju pojedinim državama pravo na posjedovanje i proizvodnju nuklearnog borbenog potencijala nerijetko jer su države mimo euroatlatskog kruga, tj. državama čiji politički sistem nije euroatlantskog tipa.

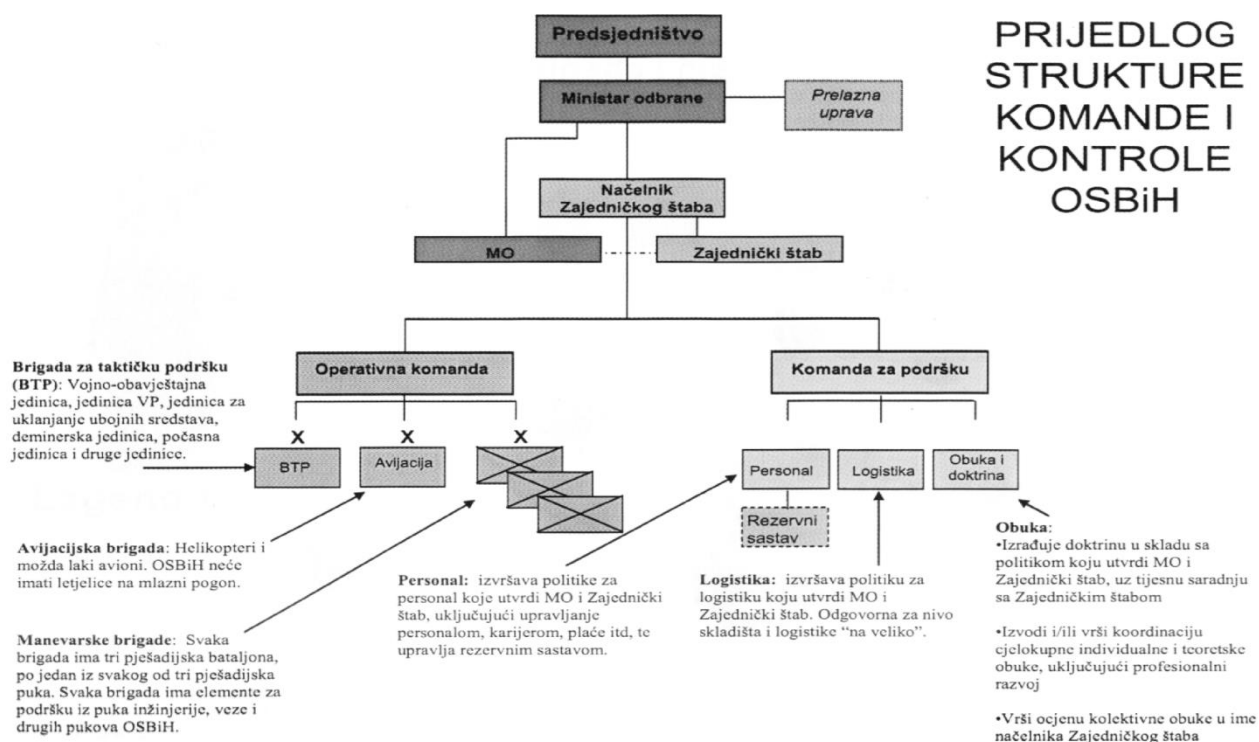
Dakle, dvije činjenice su neosporne:

- Svaka zloupotrebena nacionalnog sistema sigurnosti ostavlja negativan trag u državi
- Svaki krupni poremećaj u državi nadržasta samu državu i utiče na globalnu sigurnost.⁷⁷

⁷⁶ Beridan, Izet; (2008:144) Politika i sigurnost, Sarajevo: Fakultet političkih nauka Sartajevo

⁷⁷ Beridan, Izet; (2008:145) Politika i sigurnost, Sarajevo: Fakultet političkih nauka Sartajevo

Tabela.10. Organizaciona struktura strukturne komande OSBiH.⁷⁸

⁷⁸ Cikotić, Selmo;(2013:203) Sigurnosne perspektive Bosne i Hercegovine, Sarajevo: Vijeće kongresa Bošnjačkih intelektualaca.

3.11. Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine

Od potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma pa do 2003. godine činjeni su napori u pravcu državnog dimenzioniranja sigurnosti, ali uglavnom u sferi postizanja političkog dogovora i zakonskog definisanja pojedinih pitanja.⁷⁹ U pogledu sigurnosti u Bosni i Hercegovini jedna od najbitnijih poslijeratnih odluka donešena je 2005. godine kada je na državnom nivou formirano Ministarstvo sigurnosti BiH u čijem sastavu kao upravne organizacije su počele da djeluju:

- 1) Državna granična služba.
- 2) Agencija za istrage i zaštitu BiH.
- 3) Ured za saradnju sa interpolom.

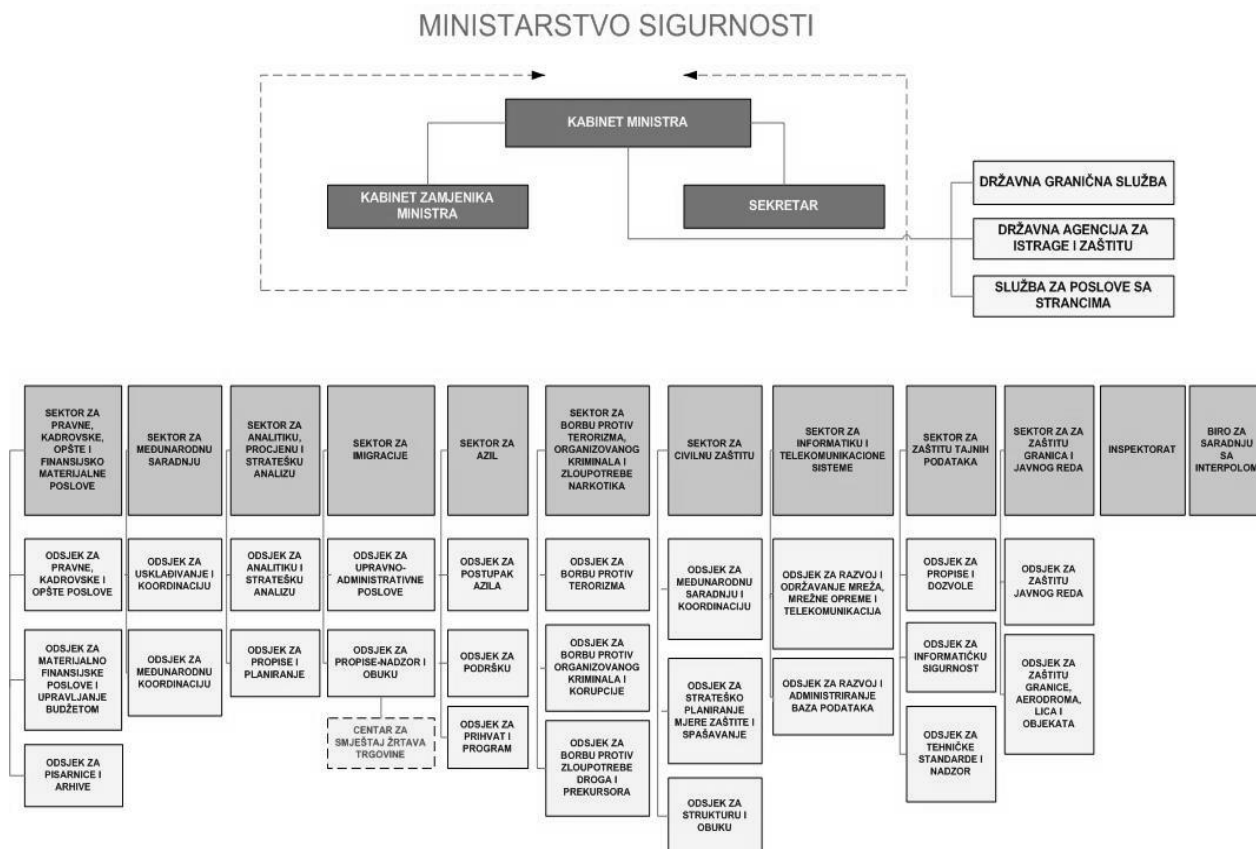
Zakonom o odbrani 2005.godine Ministarstvo sigurnosti BiH nadležno je za upravne i druge stručne poslove koji se odnose na ostvarivanje nadležnosti BiH u oblasti sigurnosti između ostalih i to:

- a) Zaštitu međunarodnih granica, unutrašnjih graničnih prijelaza i regulisanje prometa na graničnim prijelazima.
- b) Spriječavanje i otkrivanje činilaca kaznenih djela terorizma i trgovine drogom, krivotvorenje domaće i strane valute i trgovine ljudima te drugih kaznenih djela sa međunarodnim ili međuentitetskim elementom.
- c) Međunarodnu saradnju u svim oblastima iz nadležnosti ministarstva (prvenstveno sa Interpolom i Europolom)
- d) Zaštita osoba i objekata.
- e) Prikupljanje i korištenje obavještajnih podataka od značaja za sigurnost BiH.
- f) Organizaciju i usaglašavanje aktivnosti entitetskih ministarstava unutrašnjih poslova i Brčko distrikta u ostvarivanju sigurnosnih zadataka u interesu BiH.
- g) Naučno-istraživačke poslove i osnivanje takvih ustanova u oblasti sigurnosti.
- h) Školovanje, stručno osposobljavanje i usavršavanje u oblasti sigurnosti u zemlji i inostranstvu i osnivanje ustanova za školovanje i obuku iz oblasti sigurnosti.
- i) Predlaganje lica za DKP-u.
- j) Prvostepeni i drugostepeni upravni postupak.
- k) Osnove sigurnosti saobraćaja na suhozemnom, vodozemnom i zračnom prostoru BiH.⁸⁰

⁷⁹ Cikotić, Selmo(2013) Sigurnosne pretpostavke Bosne i Hercegovine Fojnica: Štamparija Fojnica DOO.

⁸⁰ Zakon o odbrani Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 88/05)

Tabela.11.Organizaciona struktura Ministarstva Sigurnosti BiH.⁸¹

⁸¹ Cikotić, Selmo(2013:191) Sigurnosne pretpostavke Bosne i Hercegovine Fojnica:Štamparija Fojnica DOO.

IV DIO: SEKTOR PRIVATNE SIGURNOSTI

4.1. Historija razvoja sektora privatne sigurnosti

Od nastanka civilizacije i prvih ljudskih zajednica sigurnost je uvijek predstavljala jedan od najvažnijih segmenata samog opstanka i zaštite njihovih života i njihove lične i društvene svojine. Nesumnjivo čovjek je bio glavni razlog nastanka privatne i javne sigurnosti odnosno zaštite. U prvim ljudskim zajednicama nisu postojali normativni okviri koji su određivali na koji način se koristiti sigurnost i kako se najbolje zatištiti od raznih napada na tu zajednicu. Glavnu ulogu u određivanju načina zaštite tih prvobitnih zajednica imao je plemenski vođa a to je po običaju bio najjači i najhrabriji član zajednice i on je određivao način zaštite svoje zajednice njenih ljudi i dobara.⁸² Kako su se ljuške zajednice povećavale, usložnjavale, a samim tim i njihova materijalna dobra i teritorij, javlja se potreba za nekim normativnim aktima koji bi služili za regulisanje odnosa među pojedincima u zajednicama. Jedan od najstarijih je Zakonik kralja Babilona Hamurabija (oko 2000. godine p. n. e.).⁸³ Veliku ulogu u razvoju privatne sigurnosti imala je i lična zaštita tadašnjih vladara koji su adekvatnom selekcijom ljudskih resursa odredili jedan broj ljudi čija je prevashodno uloga bila da zaštite život vladara i članova njegove porodice, te da zaštite državu koju su ti vladari predstavljali. Najbolji primjer za to je Rimsko carstvo koje je formiralo jedinicu koja se zvala „Rimski bdijetinci,, a koja je bila sačinjena isključivo od civila.⁸⁴ Uloga te jedinice prvenstveno je bila da štite carstvo od bilo koje vrste ugroženosti kako za vrijeme rata tako i za vrijeme mira. U periodu mira Bdijetinci su pored zaštite vlasti bili zaduženi i i za očuvanje javnog reda i mira, dok je u ratnim vremenima njihov angažman bio u najsloženijim ratnim operacijama, to nam govori da su u Rimskom carstvu predstavnici sektora privatne sigurnosti imali veliki značaj i bili u funkciji unutrašnje i vanjske sigurnosti.⁸⁵

⁸² Ahić, Jasmin, (2009:72). „Sistemi privatne sigurnosti: Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Sarajevo.

⁸³ Ahić, Jasmin, „Sistemi privatne sigurnosti,, (2009:72). Kralj Babilona Hamurabi 2000. godine p. n. e. donio je Zakonik koji je rješavao odnose u ponašanju između pojedinaca kao i njihovih obaveza prema zajednici,

⁸⁴ Ahić, Jasmin, „Sistemi privatne sigurnosti,, (2009:74). Augustus je formirao Rimske bdijetnike koji su bili civili, njihova funkcija je bila da kontrolišu pobune i asistiraju u kontroli kriminala, odnosno da se brinu o javnom redu i miru u tadašnjem Rimu.

⁸⁵ Cikotić, Selmo; Smajić, Mirza; Delić, Haris; Subašić, Nihad (2018) Nacionalna sigurnost i privatna zaštita, Sarajevo: FPN Univeziteta u Sarajevu.

Kao što smo već i naveli da je sigurnost kao pojam usko vezana sa samim nastankom civilizacije i prvih ljudskih zajednica to nam govori da je zaštita i sigurnost jedan od najstarijih zanimanja i zadataka civilizacije. Nastankom prvih država dolazi do razvoja i sektora sigurnosti kako onog privatnog tako i javnog jer se stvara veća potreba za sigurnošću institucija i infrastrukture tih država. Sa sigurnošću možemo kazati da je prvo nastao sektor privatne sigurnosti, a da nastankom država on se dijeli na privatni i javni sektor sigurnosti.⁸⁶

Nakon evoluciskog razvoja, razvoja sektora privatne sigurnosti u antičkom periodu, sektor privatne sigurnosti u toku i nakon industrijske revolucije nastavio sa trendom rasta, jer se u svijetu pojavio fenomen koji je ljudima pružao mogućnost za dodatnu zaštitu, obzirom kako čovjek ako ne može zaštititi sebe i svoju imovinu postaje žrtva i kod najmanjeg stepena ugroženosti.⁸⁷

Povećanjem broja stanovnika i rastom industrije, a samim tim i većim bogatstvom stanovništva u mnogim državama same države nisu bile u mogućnosti da svojim građanima pruži adekvatnu zaštitu što se najbolje vidi na primjeru Evrope i Sjedinjenih Američkih Država. Kao rezultat takvih stanja u društvu javila se potreba za formiranjem prvih zaštitarskih i detektivskih kompanija.⁸⁸ Od svih komponenti koje su bitne za funkcionisanje jednog društva sigurnost sigurno predstavlja jednu od najvažnijih komponenti zato razvoj svih sigurnosnih sistema kako javnog tako i sektora privatne sigurnosti, jako je bitan ako ne i jedan od najbitnijih faktora u razvoju svake države i njenog demokratskog društva upšte. Danas kako su stručnjaci naveli „Rastuća Sila,, ili sektor privatne sigurnosti u modernom svijetu ima ogromnu ulogu u svim demokratskim društvima u samom razvoju tih društava. Ako znamo da danas sektor privatne sigurnosti u mnogim zemljama obezbijeduje: Aerodrome, Škole, Bolnice, Institucije od Državnog značaja, nadgleda bezbjednost u saobraćaju, do slučaja da u nekim zemljama obezbijeduje i policijske stanice dolazimo do zaključka da sektor privatne sigurnosti zauzima veoma značajno mjesto u razvoju tih država i da je veoma veliki doprinos u njihovom demokratskom razvoju.

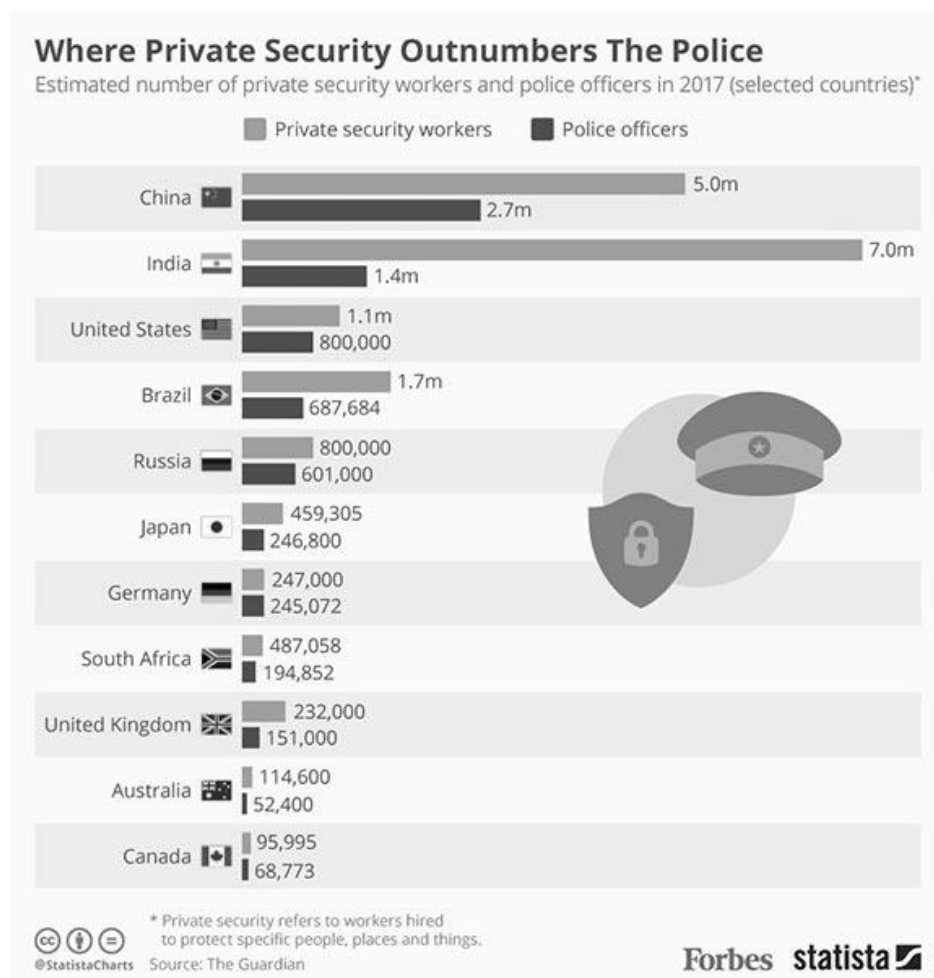
⁸⁶ Cikotic, Selmo; Smajic, Mirza; Delic, Haris;Subasic ,Nihad (2018) Nacionalna sigurnost i privatna zaštita, Sarajevo: FPN Univeziteta u Sarajevu.

⁸⁷ Ahić,Jasmin, (2009:74).„Sistemi privatne sigurnosti:Fakultet za kriminalistiku,kriminologiju i sigurnosne studije Sarajevo.

⁸⁸ Pinkerton datira od 1850. godine kada je Allan Pinkerton, „prvi privatni detektiv“, osnovao Nacionalnu detektivsku agenciju u Čikagu. Prvi poslovi Pinkertonove detektivske agencije su bili usmjereni ka zaštiti imovine državnih željeznica. Štiteći transporte američkih željeznica, Pinkerton je stekao slavu širom zemlje, a 1861. godine dobio je nacionalno priznanje kada je otkrio i osujetio zavjerenike koji su planirali ubiti Abrahama Lincolna. Ubrzo nakon izbijanja građanskog rata, Pinkerton je pomogao organizirati savezne tajne službe. Potjere koje je za tada zloglasnim odmetnicima kao što su Jesse James, braća Reno i Wild Bunch (grupa razbojnika koje su predvodili Butch Cassidy i Sundance Kid) organizirala Pinkertonova agencija, donijele su joj izvanrednu popularnost. Izvor: <https://www.history.com//10-things-you-may-not-know-about.pristup 05.04.2019 u 10h>

U Americi ima preko 1.1 milion radnika u sektoru privatne sigurnosti, u poređenju sa 800.000 policajaca. Prema istraživanjima, polovina svjetske populacija živi u zemljama gdje je broj radnika u sektoru privatne sigurnosti veći od broja u javnom sektoru sigurnosti.

Tabela.12: Omjer broja zaposlenih u privatnom i javnom sektoru sigurnosti.⁸⁹

U svijetu sektor privatne sigurnosti bilježi ogroman rast, računa se da ukupno ima oko 20 miliona zaposlenih radnika u sektoru privatne sigurnosti da taj sektor industrije vrijedi oko 180 milijardi \$, da će do 2020.godine dostići vrijednost od preko 240 milijardi \$, što je više od BDP-a stotinu zemalja (uključujući Portugal, Rumuniju i Mađarsku).

Najveća zaštitarska firma na svijetu je G4S koja zapošljava oko 585.000 uposlenih u sektoru privatne sigurnosti i godišnje prihoduje oko 10 milijardi \$.

⁸⁹ Izvor: <http://dorbis.com.hr/security///>, pristup 09.05. 2019. Godine u 13:38h

4.2. Razvoj i funkcija sektora privatne sigurnosti u Sjedinjenim Američkim Državama

Vojna sila SAD-a je danas u svijetu prepoznatljiva kao vodeća vojna sila, a nalazi se u sistemu nacionalne sigurnosti. Pored demokratije ona predstavlja jedno od glavnih obilježja SAD-a danas u svijetu. Sve većom učestalošću raznih konflikta kao i sve učestalijom pojavom terorizma pripadnici javnog sektora sigurnosti nisu mogli adekvatno odgovoriti postavljenim zadacima pojavio se sektor privatne sigurnosti kao dodatna pomoć javnom sektoru sigurnosti u prvom redu fokusiran na zaštitu ljudi i imovine. Na samom početku štiti su isključivo: privatnu svojinu, razne korporacije, finansijske institucije kao i pojedine javne institucije. Zbog izuzetno važnog, geopolitičkog i geostrateškog značaja Sjedinjenih Američkih Država (u daljem tekstu: SAD) koja također ima i epitet najmoćnije zemlje svijeta u političkom, ekonomskom i vojnom smislu, SAD na osnovu toga zaslužuju poseban osvrt u nastanku sektora privatne sigurnosti kao i poseban osvrt u današnju funkciju sektora privatne sigurnosti u SAD. Gledano kroz historiju SAD su prostor na kojem su se dešavali razni konflikti i sukobi poput brojnih ratova, primjene i pokazivanja sile, zatim klasnih, rasnih, socijalnih i političkih sukoba koji su naposljetku svakako uključivali i ugrožavanje cjelokupne sigurnosti, a pogotovo ugrožavanja sigurnosti života ljudi i njihove imovine. Takav vid složene sigurnosne situacije zahtijevao je i potrebu za organizovanjem systemske sigurnosti na cijelom prostoru SAD-a, s ciljem zaštite od bilo kojeg vida unutrašnjeg i vanjskog ugrožavanja kao i zaštite od svih oblika kriminaliteta. To je svakako bio povod za stvaranje najvećeg i najmoćnijeg sistema nacionalne sigurnosti jedne zemlje u historiji čovječanstva.⁹⁰

⁹⁰ Cikotić, Selmo;(2013:177) Sigurnosne perspektive Bosne i Hercegovine, Sarajevo: Vijeće kongresa Bošnjačkih intelektualaca.

Kompanije sektor privatne sigurnosti na prostoru SAD se intenzivno počinju razvijati u drugoj polovini 19. vijeka gdje su obavljale poslove zaštite za razne bogate pojedince i njihove korporacije, da bi u novijem periodu sektor privatne sigurnosti doživio potpunu transformaciju u sistemskom i organizacionom smislu. Nastanak i razvoj sektora privatne sigurnosti na prostoru SAD veže se za jedno ime, a to je Alen Pinkerton. On je osoba koja je direktno učestvovala u stvaranju prvih principa sektora privatne sigurnosti u SAD, na temelju principa privatne detektivske agencije Alena Pinkertona njegovi potomci i danas obavljaju poslove zaštite. Prva detektivska agencija je osnovana 1833. godine. Osnovao ju je Eugen Fransis Vidok i za njega se smatra da je bio prvi privatni detektiv. Prva detektivska agencija koja je pružala detektivske usluge se zvala „Firma za univerzalne informacije u vezi trgovine i privrede.“ Policija je pokušavala mnogo puta da zatvori ovu agenciju, ali detektivska agencija je opstala, a sam Eugen je čak bio i uhapšen pošto je rešio slučaj pronevere novca. Osuđen je na pet godina zatvora i kaznu od 3.000 franaka ali je ubrzo oslobođen. Ovaj privatni detektiv je prvi uveo vođenje dosijea i balistiku kao značajne faktore u istražnim radnjama. Neke njegove detektivske metode se i dan danas koriste u istragama francuske policije.⁹¹ Ipak najpoznatiji privatni detektiv u SAD-u bio je škotski imigrant Alen Pinkerton (1819-1884). Njegova agencija čija je parola bila „Mi nikad ne spavamo“ se prvobitno bavila hapšenjem kriminalaca iz tog perioda, zaštitom vozova, zaštitom predsjednika SAD, obavještajnim poslovima itd. Ulazak Pinkertona u svijet sigurnosti i zaštite desio se sasvim slučajno na način da je Pinkerton lokalnog šerifa obavjestio da se u šumi blizu Čikaga nalaze falsifikatori,⁹² nakon čega su oni i uhapšeni. Pinkerton je od tadašnjeg šerifa promovisan u njegovog zamjenika i to je ujedno bio ulazak Pinkertona u svijet sigurnosti i zaštite, što ga je u kasnijem periodu označilo začetnikom privatne sigurnosti.⁹³

⁹¹ Izvor: <http://www.detektivskaagencija.rs/privatni-detektiv.php/>, pristup 09.05.2019. godine u 12:37h

⁹² Izvor: <http://www.detektivskaagencija.rs/privatni-detektiv.php/>, pristup 09.05.2019. godine u 12:46h

⁹³ Izvor: <https://www.britannica.com/> Šerif je šef policije i sudski funkcioner, koji sam odabire svoje zamjenike i dijeli im zadatke. Šerif i njegovi zamjenici su zaduženi za održavanje javnog reda i mira i imaju policijske ovlasti. Oni hapse i prikupljaju dokaze kod istražnih radnji pristup.09.05.2019. godine u 12:52h.

Ciljevi Pinkertonove detektivske agencije se nisu promjenili ni danas, oni su čak ostali isti i ne razlikuju se od ciljeva koje je sam Pinkerton postavio u svom periodu, a oni se odnose na pružanje maksimalne sigurnosti svojim klijentima i briga o sigurnosti SAD. Poslovni ljudi iz Pinkertonovog perioda su ekonomski pomogli sektor privatne sigurnosti s ciljem bolje kontrole svojih uposlenika i bolje zaštite svog kapitala obzirom da im pripadnici unutrašnjeg sistema sigurnosti nisu mogli pružiti adekvatnu zaštitu. Razlog finansijskog pomaganja sektora privatne sigurnosti u odnosu na pripadnike unutrašnjeg sistema sigurnosti jeste nedovoljna popunjenost pripadnika unutrašnjeg sistema sigurnosti, nedovoljna plaćenost pripadnika unutrašnjeg sistema sigurnosti te korumpiranost pripadnika unutrašnjeg sistema sigurnosti. Pinkertonova privatna detektivska agencija je služila kao specijalna jedinica za gušenje štrajkova u raznim korporacijama i kompanijama, to je ujedno bila njihova uža tehnička specijalnost, zatim je služila i za pružanje usluga sigurnosti imovine mnogih kompanija od bilo kojeg stepena ugroženosti.⁹⁴

⁹⁴ Jasmin Ahić, knjizi „Sistemi privatne sigurnosti“, objašnjava u kojim slučajevima i zbog čega je bila angažovana Pinkertonova privatna detektivska agencija, (Ahić, 2009: 95).

Obzirom da su u SAD postojali određeni problemi sa radničkom klasom, tadašnje Ministarstvo pravde Sjedinjenih Američkih Država je poput prethodno pomenutih poslovnih ljudi zbog svojih interesa koristilo kapacitete sektora privatne sigurnosti kako bi pod kontrolu stavilo radničku klasu.⁹⁵ Sve ovo nam govori da je sektor privatne sigurnosti stavljen u svim svojim kapacitetima u funkciju unutrašnjeg sektora sigurnosti kako zbog sigurnosti državnih tako i zbog zaštite privatnih interesa društva.

Ugrožavanje sigurnosti u SAD se također javljalo zbog siromaštva i neimaštine kao i zbog kako smo ranije pomenuli, svakodnevnih pojava radničkih štrajkova koji su lančano privlačili i ostale devijantne pojave u društvu. To je za rezultat imalo i pojavu brzog razvoja i nastanka kompanija koje su se bavile zaštitarskim poslovima. Obzirom da u tom periodu sektor privatne sigurnosti nije bio dio državnih sigurnosnih struktura i nije mogao sudjelovati u raspodjeli budžetskih sredstava namjenjenih za sigurnost, pripadnici sektora privatne sigurnosti su uvidjeli da bi zbog nesigurnog ambijenta u društvu mogli imati mnogo posla te na taj način doći i do brze novčane zarade na osnovu pružanja svojih usluga.⁹⁶ Po određenim podacima Pinkertonova privatna detektivska agencija je u tom periodu bila brojnija od Američkih oružanih snaga . Ovi podatci nam govore sa kojim kapacitetima u tom periodu kojim je raspolagao sektor privatne sigurnosti i koji se kad je bilo potrebno stavljao u funkciju vanjske ali i unutrašnje sigurnosti.

⁹⁵ Ahić, Jasmin, „Sistemi privatne sigurnosti,„opisuje zbog čega je Ministarstvo Pravde Sjedinjenih Američkih Država koristilo usluge privatnog sektora sigurnosti, (Ahić, 2009:297).opisuje zbog čega je Ministarstvo Pravde Sjedinjenih Američkih Država koristilo usluge privatnog sektora sigurnosti, (Ahić, 2009: 94).

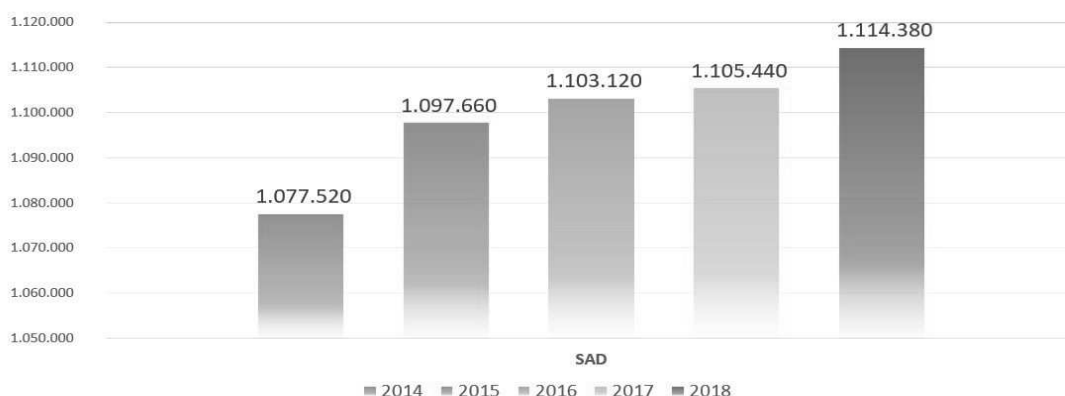
⁹⁶ Cikotić, Selmo; Smajić, Mirza; Delić, Haris;Subašić ,Nihad(2018) Nacionalna sigurnost i privatna zaštita, Sarajevo: FPN Univeziteta u Sarajevu.

Tabela.13. Petnaest najvećih kompanija sektora privatne sigurnosti u SAD-u te njihov bruto dohodak u 2017. godini.⁹⁷

Kompanija (Glavni ured)	Uredi (Kancelarije)	Zaposleni puno radno vrijeme.	Prihodi (USD)
Allied Universal, Santa Ana, CA	190	140,000	\$5,100,000,000,000
Securitas North America, Chicago, IL	350	110,500	\$4,200,000,000 ¹
G4S Secure Solutions (USA), Palm Beach Gardens, FL	146	57,000	\$2,261,000,000 ²
US Security Associates, Roswell, GA	215	50,000	\$1,450,000,000
National Security Alliance, Dayton, OH	119	14,661	\$464,000,000 ³
SOS Security, Parsippany, NJ	45	6,500	\$272,500,000
Covenant Services Worldwide, Bolingbrook, IL	30	4,200	\$230,000,000
Walden Security, Chattanooga, TN	18	5,500	\$225,100,000
SecurAmerica, Atlanta, GA	45	7,000	\$200,000,000
Whelan Security, St. Louis, MO	35	6,000	\$188,500,000
Command Security Corp., Herndon, VA	23	5,200	\$103,600,000 ⁴
Andy Frain Services, Aurora, IL	46	11,750	\$102,000,000
St. Moritz Security Services, Pittsburgh, PA	30	3,000	\$82,158,000
United American Security, Raleigh, NC	25	2,825	\$74,827,000
DSI Security, Dothan, AL	26	4,300	\$57,500,000

⁹⁷ Izvor: <https://www.securitymagazine.com/articles/88535-top-security-guarding-companies-report-2017> pristup 09.05.2019. godine u 14:57h

Tabela.14. Rast broja zaposlenih u sektoru privatne sigurnosti u SAD-u u periodu od 2014. do 2018.godine.⁹⁸

U tabelarnom prikazu za period od 2014. do 2018. godine jasno se vidi da sektor privatne sigurnosti u SAD-u bilježi konstantan rast broja zaposlenih. Postoji nekoliko razloga u vezi povećanja brojnosti agencija i zaštitara. Prvi razlog je porast privatnog vlasništva koji nije pod stalnim nadzorom policije, drugi razlog je strah od kriminala bogatih poslovnih ljudi kojima je bogastvo raslo brže u odnosu na ulaganja države u policiju, pogotovo je to bilo izraženo u ranijem periodu prilikom tranzicije autoritativne vladavine ka demokratskoj i treći razlog je taj što je sektor privatne sigurnosti više pažnje poklanjao vidljivim patrolama nego što je to radila policija, nadajući se da će njihovo fizičko prisustvo preventivno djelovati na lica sa kriminalnim namjerama.⁹⁹ Mnogo ranije gotovo sve kapitalističke zemlje uvidjele su potencijal sektora privatne sigurnosti i kroz zakonsku regulativu stvorile uslove da se taj potencijal i iskoristi u razvoju društva. Sa sve većom pojavom terorizma, a posebno poslije terorističkih napada od 11. septembra 2001. godine dolazi do sve većeg angažovanja privatnih sigurnosnih agencija.

⁹⁸ Izvor: <https://www.bls.gov/oes/tables.htm> pristup 20.05.2019. godine u 12:47h

⁹⁹ Ahić, Jasmin, (2009:101)., Sistemi privatne sigurnosti: Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Sarajevo

Upravo su zbog navedenog, Američki sigurnosni dužnosnici donijeli bitnu odluku da sektor privatne sigurnosti pored pripadnika i subjekata unutrašnjeg i vanjskog sistema sigurnosti u tadašnjem, a i u kasnijem periodu može biti sila na koju se sistem nacionalne sigurnosti SAD može itekako osloniti. Dokaz tome je i angažovanje sektora privatne sigurnosti od strane privatnih zajednica u Floridi, Californiji, New Jerseyu, Illinoisu, Marylandu i Virginiji u vezi provođenja saobraćajnih zakona u njihovim privatnim zajednicama. Upravo u takvim zatvorenim sredinama sektor privatne sigurnosti je bio angažovan u pružanju usluga zaštite pri čemu im je omogućeno da poslove sigurnosti mogu obavljati sa približno istim ovlaštenjima koja je imala i tadašnja policija, poput istraživanja, hapšenja i privođenja kriminalaca sudovima. To je omogućilo sektoru privatne sigurnosti da od lokalnih vlada budu angažovani ugovorom za zaštitu javnih zgrada, sportskih objekata, Administracije za istraživanje i razvoj energije, nuklearnog poligona za testiranje u Nevadi te da budu zaduženi za zaštitu Kennedyijevog svemirskog centra u Floridi.¹⁰⁰ Davanje velikih ovlaštenja sektoru privatne sigurnosti u prvi mah dovelo je do određenih sumnji i rezervisanosti od strane javnog sektora sigurnosti jer se opravdano strahovalo da bi ova velika ovlaštenja koja su dobile privatne agencije koje se bave sigurnosti mogla dovesti do raznih vrsta zloupotreba. Ovakva pojava i danas je prisutna u mnogim zemljama kao i u Bosni i Hercegovini jer još nisu prepoznale pravi potencijal u sektoru privatne sigurnosti. U kapitalizmu postoji izreka da je „Konkurencija najzdraviji motiv za napredak i razvoj privrede,“ tako i u segmentu sigurnosti. Javni sektor sigurnosti je vidio konkurenciju u sektoru privatne sigurnosti i u mnogim segmentima poboljšao svoje usluge koje je dužan da zakonom pruža svojim građanima.

¹⁰⁰ Jasmin Ahić, u knjizi „Sistemi privatne sigurnosti,“ navodi primjere gdje su pojedine lokalne vlade angažirale privatni sektor sigurnosti u SAD-u, (Ahić, 2009: 103).

4.3. Razvoj i funkcija sektora privatne sigurnosti u Evropi

Nastanak i razvoj privatne sigurnosti u zemljama zapadne Evrope bilježi odprilike jedan sličan koncept „državne predaje“, jednog dijela sigurnosnog sektora u privatne ruke kao i u Sjedinjenim Američkim Državama i Velikoj Britaniji. Možda je jedina razlika ta da je zemljama u zapadnoj Evropi trebalo više vremena za harmonizaciju i standardizaciju sektora obzirom na drugačiji institucionalni okvir u kojem se nalaze zemlje zapadne Evrope.¹⁰¹

Sa dolaskom industrijske revolucije i snažnim ekonomskim razvojem u devetnom vijeku javlja se i potreba za većom sigurnošću kako građana tako i društva uopšte. U to vrijeme vodeće industrijske sile u Evropi bile su Velika Britanija, Francuska i Njemačka. Ako uzmemo u obzir da su gotovo sve zemlje zapadne Evrope u svojoj istoriji vrlo rijetko živjele u blagostanju i bez nekog rata tradicionalno su se svi režimi zasnivali na njegovanju vojnog i policiskog segmenta. Jačim razvojem industrije i jačanjem društva u cijelini dolazi do naglog bogaćenja određenog sloja društva koje u nemogućnosti za boljim angažmanom javnog sektora sigurnosti, a da bi što bolje zaštitilo svoju imovinu partnera nalazi u sektoru privatne sigurnosti. Uvođenjem sektora privatne sigurnosti u sigurnosni sistem ove države su još više pospješile svoj ekonomski razvoj.¹⁰² Prva detektivska agencija osnovana je u Francuskoj 1833.godine. Osnovao ju je Eugen Francis Vidok i on je prvi privatni detektiv. Ova detektivska agencija zvala se „Firma za univerzalne informacije u vezi trgovine i privrede,“. Zbog animoziteta javnog sektora sigurnosti policija je više puta pokušavala da zatvori agenciju ali ipak je ona opstala, a sam osnivač Eugen pošto je riješio slučaj prevare novca bio je uhapšen i osuđen na pet godina zatvora te 3.000 franaka ali je brzo oslobođen.¹⁰³

U Engleskoj pojavu privatne sigurnosti možemo vezati za čak 1600.godine kad su uspostavljene prve privatne policije za zaštitu imovine vlastele. Parohiska policija je uspostavljena za zaštitu parohija ili distrikta u okviru grada, a noćne patrole su bile popularne za prevenciju kriminala i za rano upozoravanje i spriječavanje požara.¹⁰⁴

¹⁰¹ Ahić, Jasmin, (2009:165).,Sistemi privatne sigurnosti:Fakultet za kriminalistiku,kriminologiju i sigurnosne studije Sarajevo

¹⁰² Cikotić, Selmo; Smajić, Mirza; Delić, Haris;Subašić,Nihad (2018) Nacionalna sigurnost i privatna zaštita, Sarajevo: FPN Univeziteta u Sarajevu.

¹⁰³ Izvor:<http://www.detektivskaagencija.rs/privatni-detektiv.php/>,pristup21.05.2019.godine.u 13:50 h

¹⁰⁴ Jasmin Ahić, u knjizi,„Sistemi privatne sigurnosti,“, navodi nastanak privatnog sektora sigurnosti u zemljama zapadne Evrope današnje EU, (Ahić, 2009: 135)

Po završetku drugog svjetskog rata Evropa je bila u velikom dijelu srušena, razorena zbog ratnih dejstava, a privreda gotovo svih zemalja na koljenima. Uz veliku podršku Sjedinjenih Američkih Država krenulo se u obnovu privrede i samim tim javila se i potreba za većim angažovanjem svih segmenata sigurnosnih sistema da bi se bolje zaštitila imovina kako u javnom sektoru tako i privatna imovina građana. Već Od 1950. godine Evropska zajednica za ugljen i čelik počinje privredno i politički ujedinjavati Evropske zemlje kako bi se osigurao trajni mir. Ugovorom iz Rima 1957. godine osniva se Evropska ekonomska zajednica (EEZ) ili takozvano zajedničko tržište.¹⁰⁵ Od samog početka ujedinjenja sve zemlje članice imale su jasnu strategiju da svi segmenti društva imaju precizne i sistemske norme i da te norme trebaju biti prihvaćene u svim zemljama članicama. Vodeći se tim ciljem, Evropska unija nije zaobišla ni sektor privatne sigurnosti, te je u skladu sa potrebama i pozicijom sektora privatne sigurnosti pravovremeno pristupila iznalaženju okvirnog rješenja kojeg trebaju poštovati subjekti sektora privatne sigurnosti na prostoru Evropske unije. Tako je kao subjekat za organizovanje sektora privatne sigurnosti na prostoru Evrope 1989. godine osnovana „Konfederacija evropskih sigurnosnih službi, uz inicijativu nekoliko subjekata sektora privatne sigurnosti koje se nalaze na prostoru Evropske unije (CoESS).¹⁰⁶ Evropski model privatne sigurnosti stoji na „čvrstim nogama,„. Prvo su UNI-Evropa i CoESS svojim socijalnim dijalogom poduzeli inicijative da poboljšaju sve aspekte privatne sigurnosti. U nastojanjima da razvije socijalni dijalog o kapacitetima sektora privatne sigurnosti, CoESS je našao relevantnog partnera u organizaciji UNI-Evropa.¹⁰⁷

¹⁰⁵ Izvor: https://europa.eu/european-union/about-eu/history_hr/ pristup 27.05.2019. godine.u 09:29 h

¹⁰⁶ Izvor: <http://hr.zaštita.info.hr/>, CoESS - Konfederacija evropskih sigurnosnih službi, krovna je evropska organizacija osnovana 1989. godine koja okuplja nacionalna udruženja privatnih zaštitarskih kompanija iz 25 evropskih zemalja te kao takva jedina u Europi predstavlja i brani interese privatnog zaštitarstva, pristup 27.05.2019. godine u 09:52h

¹⁰⁷ Jasmin Ahić, u knjizi „Sistemi privatne sigurnosti,„ navodi UNI-Evropa je Evropska regionalna organizacija Unije Međunarodnih mreža koja donosi zajedno 1000 trgovinskih saveza u 140 zemalja.Osnovana je u Briselu,UNI-Evropa je odgovorna za deušveni dijalog u mnogobrojnim oblastima (Ahić, 2009: 165).

Zajedničkim djelovanjem ovih organizacija sektor privatne sigurnosti je na teritoriji Evrope uspio da bude prepoznat kao djelatnost koja zemljama Evrope i njihovim zajednicama pruža mnoge mogućnosti u pogledu segmenta sigurnosti. CoESS i UNI-Evropa su na samom početku preduzimali aktivnosti koje su se odnosile na socijalni dijalog o poboljšanju i unapređenju osnovnih segmenata sektora privatne sigurnosti kao što su izdavanje licenci za rad kompanija, obuka ljudstva, kvalitet pružanja usluga zaštite, organizacija poslova sektora privatne sigurnosti kao i integracije ove djelatnosti u stalnim i državama pristupnicama Evropske unije.¹⁰⁸ Važno je napomenuti da je jedan od važnijih zadataka CoESS-a i UNI-Evrope i ostvarivanje što bolje saradnje sektora privatne sigurnosti sa subjektima unutrašnjeg i vanjskog sistema sigurnosti, ta saradnja treba rezultirati eliminacijom svakog vida konkurencije između pomenutih subjekata, a sve u cilju pružanja bolje zaštite krajnjih korisnika usluga zaštite. Uočljiva je namjera sektora privatne sigurnosti da u skladu sa potrebama društvene zajednice participira u sistemima sigurnosti, te da obavljanjem svoje djelatnosti bude u funkciji unutrašnjeg i vanjskog sistema sigurnosti.¹⁰⁹ U julu 2003.godine UNI-Evropa i CoESS potpisale su „kodeks ponašanja,,. Osnovni cilj kodeksa je poboljšati standard sektora i garancija poslovne etike u velikoj mjeri. Ovaj kodeks sadrži veliki izbor prijedloga prema kojima bi trebali svi poslodavci i uposlenici u sektoru privatne sigurnosti postupati.¹¹⁰ Prijedlozi koji se nalaze u kodeksu ponašanja su jednaki sa strogim normama koje uređuju osnivanje i poslovanje sektora privatne sigurnosti u mnogim zemljama Evropske unije. CoESS i UNI-Evropa teže ka tome da svi subjekti sektora privatne sigurnosti treba da poštuju pravila koja su sačinjena na bazi kodeksa ponašanja kao i da zajedničkim djelovanjima dodatno poboljšaju usvojena pravila i ponašanja u cilju što boljeg obavljanja poslova sektora privatne sigurnosti. Poseban zadatak predstavlja mogućnost primjene pravila ponašanja u skladu sa načelima kodeksa na zemlje koje još nisu primjenile načela kodeksa. Bosna i Hercegovina je 2006. godine kao zemlja koja se nalazi na prostoru Evrope postala pridruženi član Konfederacije nacionalnih udruženja privatnih sigurnosnih agencija. Svi prijedlozi kodeksa ponašanja zasnovani su na strogim normama koje uređuju osnivanje i rad sektora privatne sigurnosti u gotovo svim zemljama Evropske unije.

¹⁰⁸ Ahić, Jasmin, (2009:74).,Sistemi privatne sigurnosti:Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije, Sarajevo.

¹⁰⁹ Cikotić, Selmo; Smajić, Mirza; Delić, Haris; Subašić, Nihad (2018) Nacionalna sigurnost i privatna zaštita, Sarajevo: FPN Univeziteta u Sarajevu.

¹¹⁰ Jasmin Ahić, u knjizi, „Sistemi privatne sigurnosti,, opisuje kodeks ponašanja koji su 2003.godine potpisale CoESS-a i UNI-Evrope, (Ahić, 2009: 166)

Obzirom da unutar Evropske unije postoje slobodne granice to ne znači da postoji kako smo na početku poglavlja kazali harmonizacija zakonske regulative sektora privatne sigurnosti koja će omogućavati subjektima sektora privatne sigurnosti djelovanje na prostoru cijele Evrope. Mnogi analitičari koji se bave segmentom sigurnosti i zaštite su prepoznali problem harmonizacije zakonske regulative sektora privatne sigurnosti na prostoru Evropske unije, smatrajući da će se taj problem dogoditi u 21. vijeku, jer po njima taj period je okarakterisan kao prelazni period sa javne sigurnosti na privatnu sigurnost.¹¹¹

Poslovi sektora privatne sigurnosti su na osnovu zakonskih regulativa CoESS-a i UNI- Evrope gotovo isti uglavnom dijele se na nekoliko kategorija sigurnosti kao što su obezbijeđenje javnih mjesta i objekata, obezbijeđenje vojnih instalacija, obezbijeđenje aerodroma, luka, parlamenata, zatim ugradnja i održavanje alarma i videonadzora, obezbijeđenje imovine, vrijednosti, prijevoz i prijenos gotovog novca kao i poslovi obezbijeđenje lica.¹¹² Nivo regulacije odnosno zakonske regulative u sektoru privatne sigurnosti različiti su u pojedinim zemljama Evropske unije i mogu se podijeliti na tri nivoa i to :

1. Države Evropske unije kod kojih je regulacija najviše ograničena (Belgija, Španija)
2. Države sa najmanjim regulativskim ograničenjima (V.Britanija, Njemačka)
3. Države članice Evropske unije koje su svojom regulativom između ova dva ograničenja (Francuska, Holandija, Italija).¹¹³

¹¹¹ Cikotić, Selmo; Smajić, Mirza; Delić, Haris; Subašić, Nihad (2018) Nacionalna sigurnost i privatna zaštita, Sarajevo: FPN Univeziteta u Sarajevu.

¹¹² Nikač, Željko; „Privatna bezbednost i detektivska delatnost,,: novi propisi u Republici Srbiji, poslovni biro, Beograd, 2013.godina.

¹¹³ Ahić, Jasmin, (2009:171).,Sistemi privatne sigurnosti:Fakultet za kriminalistiku,kriminologiju i sigurnosne studije Sarajevo

U zavisnosti od nivoa zakonske regulative privatne sigurnosti zemlje Evropske unije mogli bi smo podijeliti u pet kategorija i to:

- a) Zemlje sa bezakonskom regulacijom (V.Britanija, Irska)
- b) Zemlje sa minimalno suženom regulacijom (Njemačka, Austrija, Italija)
- c) Zemlje sa minimalno širokom regulacijom (Luksemburg)
- d) Zemlje sa opsežno suženom regulacijom (Danska, Finska, Francuska)
- e) Zemlje sa opsežno širokom regulacijom (Belgija)¹¹⁴

Unutrašnja uređenja zemalja Evropske unije definišu različite aspekte iz segmenta sektora privatne sigurnosti, a odnose se na kriterije za rad, obuku i edukaciju uposlenih, ovlaštenja uposlenih posebno u vezi upotrebe vatrenog oružja, saradnju kompanija sektor privatne sigurnosti sa državnim unutrašnjim i vanjskim subjektima sigurnosti, kao i na nadzor i kontrolu kompanija sektora privatne sigurnosti. Zbog različite zakonske regulative i stepena harmonizacije zakonske regulative i obim poslova u sektoru privatne sigurnosti se razlikuje u zemljama Evropske unije. To ujedno zahtjeva i dodatni angažman na iznalaženju i homogeniziranju zakonske regulative sektora privatne sigurnosti koja će biti primjenjiva u svim zemljama Evrope s ciljem omogućavanja kompanijama sektora privatne sigurnosti da usluge zaštite ponude pod jednakim zakonskim normama na cijelom prostoru Evrope.¹¹⁵ Sve više kompanija u Evropi daje povjerenje sektoru privatne sigurnosti i samim tim dolazi do rasterećenja javnog sektora sigurnosti kako u unutrašnjim tako i u vanjskim sistemima sigurnosti. Ovaj model se pokazao kao opravdanim jer je pored sigurnosnog aspekta i u pogledu ekonomskog razvoja zemalja Evrope pokazao odlične rezultate.

¹¹⁴ Jasmin Ahić, u knjizi „Sistemi privatne sigurnosti“, opisuje nivo zakonske regulative (Ahić, 2009: 171)

¹¹⁵ Cikotić, Selmo; Smajić, Mirza; Delić, Haris; Subašić, Nihad (2018) Nacionalna sigurnost i privatna zaštita, Sarajevo: FPN Univeziteta u Sarajevu.

Zemljama u Tranziciji kakva je i Bosna i Hercegovina od izuzetne važnosti je da svoju zakonsku regulativu prilagodi CoESS-a i UNI- Evrope i samim tim poveća sigurnost svojih građana. Iako postoje entitetski zakoni te zakon Brčko distrikta iste nije u potpunosti moguće primjeniti prvenstveno zbog političkog uticaja pojedinih subjekata. Mnogi analitičari iz oblasti sigurnosti smatraju da postoji realna potreba za povećanjem ovlaštenja sektoru privatne sigurnosti u Evropi, a pogotovo u zemljama jugoistočne Evrope u kojima postoji niz sigurnosnih rizika na koje unutrašnji i vanjski sistemi sigurnosti ne mogu bez pomoći sektora privatne sigurnosti adekvatno riješiti. Zemlje Evropske unije koje su na osnovu zakonske regulative omogućile sektoru privatne sigurnosti približna ovlaštenja koja imaju pripadnici unutrašnjeg i vanjskog sistema sigurnosti, omogućile su i dodatno obogatile spektar usluga sektora privatne sigurnosti što svakako u ekonomskom smislu podrazumjeva značajnu participaciju sektora privatne sigurnosti u raspodjeli finansijske dobiti od pružanja usluga sigurnosti.¹¹⁶

¹¹⁶ Cikotić, Selmo; Smajić, Mirza; Delić, Haris; Subašić, Nihad (2018) Nacionalna sigurnost i privatna zaštita, Sarajevo: FPN Univeziteta u Sarajevu.

V DIO: STANJE PERSPEKTIVE I IZAZOVI PRIVATNE SIGURNOSTI U BiH

5.1. Istorijat i razvoj

5.1.1. Srednjovjekovna Bosna

Imajući u vidu raznu hajdučiju, pljačke, razbojništva kao i počinitelje raznih nedjela koji su bježali u Dubrovnik (Mletačku republiku) Bosanski Kralj Kulin Ban 9. augusta 1189. godine u Mlinama u blizini Visokog izaje povelju da će saradnja sa Dubrovnikom biti podržana, a dubrovačkim trgovcima garantovati apsolutnu sigurnost na teritoriji srednjovjekovne Bosne.¹¹⁷ Ovom poveljom osnivaju se privatne straže koje su radile na obezbijedenju konvoja sa robom Dubrovačkih trgovaca u isto vrijeme osnivaju se i privatne jedinice za zaštitu granica i sprečavanje prebjega preko granica te pravilno oporezivanje robe. To je prvi pisani trag o sektoru privatne sigurnosti u Bosni i Hercegovini samim tim i prvi pisani trag o državnosti Bosne i Hercegovine. Ako uzmemo u obzir ova dva činbenika u jednom dokumentu državnost i sigurnost Bosne i Hercegovine dolazimo do zaključka o neraskidivom dijelu koji je najvažniji činbenik za svaku suverenu zemlju. Sve do pada Bosanske države i dolaska Turaka Sigurnost u srednjovjekovnoj Bosni zauzimala je najznačajniju ulogu u svakom segmentu društvenog života. Nekada manje, nekada više, ali Bosanska država stalno je bila izložena sigurnosnim izazovima i prijetnjama svojih susjeda. Nadiranjem Osmanskog carstva na Balkan i sve većim slabljenjem Bosanske države kao i razdorom između Bosanskih feudalaca konačno 1463. godine pod komandom Sultan Fatiha, Osmanlije zauzimaju srednjovjekovnu Bosnu. Osvajanje cijele Bosne trajalo je još narednih 130 godina, Jajce je palo 1463. godine, a pad kompletne Bosne nastupio je padom Bihaća 1529. godine.¹¹⁸

¹¹⁷ Ahić, Jasmin, (2009:209)., Sistemi privatne sigurnosti: Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Sarajevo

¹¹⁸ Jasmin Ahić, u knjizi, „Sistemi privatne sigurnosti, opisje pad srednjovjekovne Bosne (Ahić, 2009: 219)

5.1.2. Bosna u Osmanskom periodu

Zauzimanjem Srednjovjekovne Bosanske države Osmanlije su donijele i svoju upravu prvih godina Bosanski sandžak bio je organizovan po sistemu Subšiluka (nadzorništva) kao prelaznom obliku vojno-administrativnog uređenja. U to vrijeme Osmansko carstvo se sastojalo od ejaleta (provincije), sandžaka (oblasti) i vilajeta (okruga). Nakon 1463. godine na dijelu Bosne je osnovan Bosanski sandžak, naknadno su formirana još tri sandžakaa 1580. godine je cijela Bosna objedinjena u Bosanski ejalet-čime je prvi put jedna osmanska provincija objedinjena sa svojim historiskim granicama.¹¹⁹ U to vrijeme za sigurnost građana glavnu ulogu imao je Spahija koji je bio zadužen i nagrađen za pružanje zaštite stanovništvu (raji) te hvatanju kriminalaca. Širenjem Islama isključivo zbog manjih dažbina i poreza dolazi do raslojavanja društva te se javlja potreba za većom sigurnošću određenog broja stanovnika. Vlasi koji su bili ograničeni u svoje džemate sa vlastitim stariješinama koji su se uglavnom bavili nomadskim načinom stočarstva jedino su u zimskim mjesecima silazili u ravničarske predjele u potrazi za hranom za svoju stoku. Osmanlije su ih smatrale sposobnim vojničkim elementom pa su iz njihovih redova regrutovale pomoćnu vojsku ili privatnu policiju, čiji su se pripadnici zvali vojnuci (čuvari varoši), martolozi (stražari i čuvari granica), derbendžije (čuvari puteva i klanaca).¹²⁰ Iako su bili u okviru vojnih snaga Osmanskog carstva vojnuci su imali sve elemente privatne sigurnosti i sastojali su se isključivo od ljudi koji su Bosanskog porijekla. Za razliku od vojnuka, martolozi su se zadržali duži vremenski period uglavnom bili su sastavljeni od hrišćana, a glavni zadatak im je bio čuvanje granice Osmanliskog carstva. Martolozi za svoje usluge nisu bili plaćeni od strane carstva, ali su bili oslobođeni plaćanja određenih poreza. Imali su sve elemente privatne sigurnosti u carstvu, a dijelovi (podorganizacije) martologa bile su zadužene za obezbijedenje: klanaca, puteva, tvrđava i skladišta.¹²¹

¹¹⁹ Cikotić, Selmo;(2013:23) Sigurnosne perspektive Bosne i Hercegovine, Sarajevo: Vijeće kongresa Bošnjačkih intelektualaca.

¹²⁰ Ahić, Jasmin, (2009:223).,Sistemi privatne sigurnosti:Fakultet za kriminalistiku,kriminologiju i sigurnosne studije Sarajevo

¹²¹ Jasmin Ahić, u knjizi,„Sistemi privatne sigurnosti,„opisuje ulogu privatnog sektora sigurnosti u osmanskoj Bosni,, (Ahić, 2009: 223)

5.1.3. Bosna pod Austrougarskom upravom

Slabljenjem osmanskog carstva i sve većim zahtjevima za osamostaljenjima dijelova carstva Osmanlije 1875. godine uvode niz raznih reformi sistema, međutim prihvatanjem Sanstefanskog mira Turska je morala prihvatiti određeni stepen autonomije u Bosni i Hercegovini.¹²² Narodi u Bosni i Hercegovini uvidjeli su da Turske reforme nisu dovoljne i da može doći do promjene vlasti i okupacije neke druge države stvaraju jak pokret otpora. Od Turske vlasti traže veće reforme, autonomiju Bosne, osnivanje narodnog sabora kao i uvođenje Bosanskog jezika. Austrougarska monarhija vidjevši svoju šansu da konačno zauzme Bosnu u zamjenu za neutralnost u Rusko-Turskom ratu Rajhšanskim dogovorom iz 1876. godine dobila je saglasnost Rusije da zauzme i okupira Bosnu i Hercegovinu, a već u januaru 1877. godine Budimeštanskom konvencijom ovaj dogovor je i potvrdila.¹²³ Na Berlinskom kongresu 1878. godine Austrougarska dobija mandat da izvrši aneksiju Bosne. Evropske sile nisu odobrile ni jedan zahtjev ustanika već su Austrougarskoj odobrile mandat da okupira i upravlja pokrajinama u Bosni, a Novopazarski sandžak ostane pod Turskom vlašću.¹²⁴

¹²² Sanstefanski mir bio je dogovor između Ruskog i Osmanskog carstva o završetku rusko-turskog rata koji se odigrao 1877.-1878. Mir je potpisan u San Stefanu (danas Yeşilköy), naselju zapadno od Istanbula u Turskoj. Danas se 3. ožujak slavi kao nacionalni praznik u Bugarskoj. Osmanlije su dale dijelove Armenije i Dobrudže Rusiji, pristale su platiti velike ratne odštete, priznale su Rumunjsku, Srbiji i Crnu Goru kao neovisne države, povećavši površinu Srbije i Crne Gore na uštrb Albanije. Bugarska je postala autonomna kneževina uveliko proširivši svoj teritorij, a Osmanlije su obećale provesti reforme u Bosni i Hercegovini. Mir u San Stefanu promjenio je Pariški sporazum iz 1856., dajući Rusiji veći utjecaj u jugoistočnoj Europi. Velikim silama nije se dopalo širenje ruskog utjecaja, a Srbija i Grčka su strijepile da bi priznanje Bugarske moglo zaprijetiti njihovim neovisnostima. To su bilo razlozi koji su doveli do revizije ugovora na Berlinskom kongresu 1878.

Izvor:<https://povijest.hr> > Bitke i ratovi pristup 19. 06. 2019. godine.u 06:12 h

¹²³ Još od 17. stoljeća Habsburška monarhija imala je planove zauzimanja Bosne i Hercegovine i pokušavala ih je ostvariti u nekoliko mahova. Time bi učvrstila svoj položaj na Jadranu, preduzela veliki korak u političkoj i ekonomskoj ekspanziji ka jugoistoku, spriječila stvaranje veće slovenske države na svojim granicama te svom kapitalu, u pogledu prirodnih bogatstava i općih privrednih potencijala, osigurala značajno mjesto. Stoga je posve razumljivo da su iz Monarhije u BiH po zadatku dolazili mnogi špijuni, kartografi, inženjeri, trgovci, privrednici, naučnici, istraživači, putopisci i avanturisti, dok je prije okupacije djelovao i austrijski, odnosno austrougarski konzulat. U fokus svjetske politike Bosna i Hercegovina ulazi izbijanjem velike istočne krize od 1875. do 1878. godine. Prvi čin austrougarske okupacije odigrao se kroz diplomatsku pripremu, odnosno osiguravanje podrške i saglasnosti ostalih velikih sila da se zauzme Bosna. Austrougarska diplomatija postigla je nizom uspješnih pregovara te međunarodnim interesima i okolnostima rezultate koji su se očitovali Berlinskim memorandumom, Rajhštatskim dogovorom (1876), Budimpeštanskom konvencijom (1877), anuliranjem određenog broja odredbi Sanstefanskog preliminarnog mirovnog ugovora Berlinskim mirovnim ugovorom u julu 1878. godine, kao i Carigradskom konvencijom iz 1879. godine.

¹²⁴ Cikotić, Selmo;(2013:66) Sigurnosne perspektive Bosne i Hercegovine, Sarajevo: Vijeće kongresa Bošnjačkih intelektualaca.

Austrogarska monarhija bila je vojna država koja je sve svoje zakone kroz sabor prilagođavala vojnom sistemu i samim tim onemogućavala razvoj segmenata privatne sigurnosti.

Svi elementi privatne sigurnosti bili su mogući samo u okviru vojniziranih subjekata društva.

Efikasnost takvog jednog vojnog sistema unutrašnje sigurnosti najbolje se moglo vidjeti u slučaju atentata na prestolonasljednika Ferdinanda. Naime može se zaključiti da je sistem bliske – lične zaštite važnih osoba bio veoma loše postavljen i neefikasan te da se elementi privatne sigurnosti uopće nisu razvijali u ovom militarizovanom sistemu što je na kraju i dovelo do ubistva prestolonasljednika Ferdinanda.¹²⁵ Sarajevski atentat bio je direktni povod prvog svjetskog rata, a samim tim i raspada Austrougarske monarhije.¹²⁶

¹²⁵ Ahić, Jasmin, (2009:248)., Sistemi privatne sigurnosti: Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije, Sarajevo.

¹²⁶ Sarajevski atentat poslužio je kao povod za izbijanje Prvog svjetskog rata. Naime, Gavrilo Princip, član tajne organizacije "Mlada Bosna" koja je imala za cilj putem buna, ustanaka i oružanih atentata zbaciti austrougarsku vlast u Bosni i Hercegovini, izvršio je atentat na austrougarskog prijestolonasljednika i nadvojvodu - Franju Ferdinanda i njegovu suprugu Sofiju, 28. lipnja 1914. godine. Izvor: www.historija.ba/d/15-sarajevski-atentat/ pristup 25.06.2019. godine. u 20:00 h

5.1.4. Bosna i Hercegovina u sastavu Kraljevine Jugoslavije

Ideja o ujedinjenju južnoslavenskih naroda da žive u jednoj državi bila je stara više od jednog vijeka sa većeim i manjim intenzitetom, možda i najvećim na Berlinskom kongresu na kojem su određeni dijelovi Bosanskog društva zagovarali ujedinjenje sa Srbijom. Srpskim postupcima posebno načertanijem koje je bilo velikosrpski instrument za izlazak na toplu mora, ta ideja je slabila.¹²⁷ Međutim ideja o konačnom ujedinjenju svih slavenskih naroda u jednu državu realizirana je po završetku prvog svjetskog rata tačnije 01.12.1918. godine formirana je Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca (SHS). Iste godine 28. decembra Narodna vlada BiH saopštila je da je prestala funkcija Narodnog vijeća BiH i da je sva vlast u zemlji prešla u organe centralne vlade u Beogradu.¹²⁸ Već u januaru 1919. godine izvršena je vojnoteritorijalna podjela Kraljevine Jugoslavije. Stvorene su armiske oblasti koje su bile podjeljene na tri vojna okruga, od kojih je svaki imao po tri vojna sreza. Bosna i Hercegovina je bila potpuno rasparčana. Pripadala je Prvoj, Drugoj i Primorskoj armiskoj oblasti.¹²⁹ Kad uzmemo u obzir da je Kraljevina Jugoslavija isključivo bila vojno-policiska država u kojoj su zamrli svi aspekti privatne sigurnosti, a zbog velikog nepovjerenja sa jedne strane Velikosrpskog nacionalizma, a sa druge strane Velikohrvatskim nacionalizmom Bosna i Hrecegovina je gotovo u potpunosti izgubila svoju samostalnost. Već Vidovdanskim ustavom iz 1921. godine. BiH je svedena na pokrajinu, a njena vlada na upravu.

¹²⁷ Načertanije (*nacrt*) je nekadašnji tajni „program spoljašne i nacionalne politike Srbije“, koji je krajem 1844. godine napisao ministarunutrašnjih dela Ilija Garašanin (1812—1874) za kneza Aleksandra Karađorđevića (1842—1858).Prvi put je u celosti objavljen 1906. godine.Prema Načertaniju, Srbija je trebalo da radi na oslobađanju Srba i ostalih Slovena i na pripajanju oblasti Bosne, Hercegovine, Crne Gore i Severne Albanije (što je podrazumevalo Kosovo i Metohiju), tada u sastavu Osmanskog carstva, te Srema, Bačke i Banata, tada u sastavu Austrougarske. Glavna propagandna aktivnost Srbije bi se zasnivala na pripremanju stanovništva ovih oblasti na sjedinjenje sa Srbijom.Prema Garašaninu, Srbija polaže „sveto pravo istoričesko“ na ove zemlje, koje se temelji na Dušanovom srpskom carstvu iz 14. veka.

Izvor:<https://www.delfi.rs> pristup 25.06.2019. godine.u 20:24 h

¹²⁸ Cikotić, Selmo;(2013:71) Sigurnosne perspektive Bosne i Hercegovine, Sarajevo: Vijeće kongresa Bošnjačkih intelektualaca.

¹²⁹ Cikotić, Selmo;(2013:59) Sigurnosne perspektive Bosne i Hercegovine, Sarajevo: Vijeće kongresa Bošnjačkih intelektualaca.

5.1.5. Bosna i Hercegovina u sastavu Socijalističke Jugoslavije

Za razliku od današnjeg liberalno-demokratskog društva koje, kako je poznato počiva i temelji se na konceptu privatnog vlasništva i privatne imovine, te se samim tim i pitanje zaštite te imovine realizira na inicijativu vlasnika, socijalističko društvo se temeljilo na zajedničkoj društvenoj imovini, te se u skladu s tim odgovornost za sigurnost iste, a u skladu sa ovim Zakonom dakle sve organizacije i zajednice bile su dužne osigurati sigurnost povjerene im imovine i sredstava. U skladu s tim morala je postojati služba osiguranja koja je vršila zaštitu objekata i osoba u njoj u cilju:

- Obezbijeđenje lične sigurnosti radnika na radu
- Čuvanja i zaštite objekata i drugih sredstava
- Spriječavanje pojava koje mogu nanijeti štetu društvenim sredstvima ili ugroziti sigurnost radnika i drugih osoba
- Preduzimanje drugih mjera potrebnih za neometano obavljanje procesa rada i zaštite na radu radnika.¹³⁰

Za razliku od srednjovjekovne Bosne i Hercegovine te osmanske Bosne i Hercegovine u kojima je bio značajan razvoj i elemenata i komponenata te karakteristika današnje moderne privatne sigurnosti, austrougarska monarhija, Kraljevina Jugoslavija kao i Socijalistička Jugoslavija su primjer stagnacije i izumiranja sektora privatne sigurnosti upravo zbog specifičnosti tog vremena. No neupitno je da je socijalistička Bosna i Hercegovina imala mnogo manju stopu kriminaliteta te da su se ljudi osjećali sigurnije. Ono što se može reći je to da sistem društvene samozaštite ipak ostavio jedan model sigurnosti na kojem danas Bosna i Hercegovina gradi tranzicijski model privatne zaštite i privatne sigurnosti.¹³¹

¹³⁰ Ahić, Jasmin, (2009:259)., Sistemi privatne sigurnosti: Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije, Sarajevo.

¹³¹ Jasmin Ahić, u knjizi „Sistemi privatne sigurnosti“, opisuje razvoj sektora sigurnosti i zaštite u Socijalističkoj Jugoslaviji, (Ahić, 2009:263)

5.1.6. Bosna i Hercegovina od 1995. do 2018. godine.

Nakon disolucije SFRJ, Bosna i Hercegovina se 1992. godine poput ostalih republika SFRJ odlučila za samostalnost. Međutim, tu samostalnost BiH je platila veoma skupo kako u ljudskim gubitcima tako i u materijalnim. Agresija na BiH koja je trajala od 1992. godine do kraja 1995. godine je predstavljala borbu za opstanak nezavisne Republike BiH i svih njenih naroda, pogotovo Bošnjaka jer su isti tokom agresije bili najveće žrtve napada koji su dolazili od zapadnih i od istočnih susjeda. Napomene radi oba navedena susjeda su za vrijeme trajanja agresije bili podpomognuti većinskim dijelom od lokalnog stanovništva ne bošnjačke nacionalnosti.¹³² Dejtonski mirovni sporazum potpisan je u novembru 1995. godine pored toga što je donio prestanak rata i agresije susjednih zemalja na Bosnu i Hercegovinu donio je i novo državno uređenje koje je jedinstveno u svijetu.¹³³ Ako sagledamo sve faktore koji su predhodili Dejtonskom mirovnom sporazumu (tri zaraćena naroda unutar BiH, agresija Srbije i Hrvatske, velike žrtve Bošnjačkog naroda, neslaganje zemalja Evropske Unije, Amerike i Rusije sa riješenjem Bosansko-Hercegovačkog rata) neki autori su mišljenja da se u tom istoriskom trenutku više nije moglo ni dobiti. Bosna i Hercegovina je u Dejtonskom mirovnom sporazumu okarakterisana kao decentralizirana država sa tri administrativne jedinice (Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine). Ovakav način uređenja BiH predstavljao je od samog početka otežavajuću okolnost jer BiH nije imala dovoljan broj jakih državnih institucija koje će osnovati i jačati institucije koje tada nisu postojale.¹³⁴ Jake državne insitucije nemoguće je stvoriti bez dobrog sigurnosnog okruženja, međutim i taj segment bio je podijeljen na državni i entitetski gdje su entiteti zadržali pravo uređenja svog sistema sigurnosti. U isto vrijeme manji entitet na državnom nivou pravi velike opstrukcije i u početnoj fazi bilo je gotovo nemoguće formirati državne institucije.

¹³² Cikotić, Selmo; Smajić, Mirza; Delić, Haris; Subašić, Nihad (2018:158) Nacionalna sigurnost i privatna zaštita, Sarajevo: FPN Univeziteta u Sarajevu.

¹³³ Opći okvirni sporazum za mir u Bosni i Hercegovini ili Daytonski sporazum naziv je mirovnoga dogovora iz baze zračnih snaga Wright-Patterson u Daytonu, Ohio, SAD, o uređenju Bosne i Hercegovine nakon rata 1992.-1995. Konferencija se održala od 1. do 21. studenoga 1995. Glavni su sudionici bili Alija Izetbegović (predsjednik Republike BiH), Slobodan Milošević (predsjednik Republike Srbije, Srbija i Crna Gora, ondašnja SR Jugoslavija) i Franjo Tuđman (predsjednik Republike Hrvatske), predstavnici triju država nastalih iz bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, te glavni američki pregovarač, veleposlanik Richard Holbrooke i general Wesley Clark. Sporazum je službeno potpisan u Elizejskoj palači u Parizu, 14. prosinca 1995. Najveći uspjeh Daytonskog sporazuma je što je njime okončan rat. Francuska je čuvar originala Daytonskog sporazuma. Izvor: www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=14064 pristup 27.06.2019. godine. u 20:53 h.

¹³⁴ Cikotić, Selmo; Smajić, Mirza; Delić, Haris; Subašić, Nihad (2018:158) Nacionalna sigurnost i privatna zaštita, Sarajevo: FPN Univeziteta u Sarajevu.

U ambijentu postkonfliktne faze, totalne podjeljenosti svih segmenata, pogotovo sigurnosti kao najznačajnijeg za funkcionisanje svih ostalih segmenata države, te opstrukcije koje su dolazile iz manjeg entiteta, BiH je postala veoma plodno tlo za obavljanje raznih oblika kriminala. Postkonfliktna faza u kojoj se BiH našla podrazumjevala je veoma tešku situaciju koja se ogledala u velikom broju socijalno nezbrinutih, nezaposlenih, sa razbijenom privredom, rasturenom ekonomijom i na poslijetku velikim brojem ljudi koji su napustili vojsku po okončanju agresije.¹³⁵ U ovako neuređenoj i veoma kompleksnoj političko-sigurnosnoj situaciji, koja je nedvojbeno tokom vremena pogodovala porastu kriminaliteta dolazi i do pojave osnivanja prvih privatnih preduzeća koja su počela pružati usluge fizičke i tehničke zaštite, unatoč činjenici da se prema odredbama tada još važećeg Zakona po osnovama društvene samozaštite bivše SRBiH iz 1986. godine, to nije bilo moguće.¹³⁶ I kao kod svih zemalja u tranziciji, a posebno u zemljama koje su imale tako krvav rat pa još i novo u svijetu političko uređenje moralo je dovesti do procvata raznih vrsta kriminaliteta s kojim je javni sektor sigurnosti sve teže izlazio na kraj. Realno postojala je velika potreba za sektorom privatne sigurnosti da bi bar malo olakšao javnom sektoru sigurnosti stanje u državi. Zemlje u okruženju već su uveliko koristile sektor privatne sigurnosti, ali u Bosni i Hercegovini još uvijek nije bilo zakonske regulative za pokretanje privatnih kompanija sigurnosti. Iako bez zakonske regulative već krajem 1995. godine dolazi do registracije prvih kompanija sektora privatne sigurnosti u Bosni i Hercegovini. Mnoge zapadne zemlje koje su prepoznale kapacitete sektora privatne sigurnosti poduzele su prvo pravne korake kako bi sektor privatne sigurnosti uveli u sistem sigurnosti, a zatim isti stavili pod kontrolu i funkciju kako unutrašnjeg tako i vanjskog sistema sigurnosti. Ovakav slučaj se nije desio u BiH zbog njenog unutrašnjeg uređenja kao i zbog njene podjeljenosti unutar sistema sigurnosti koji je djelovao sa ograničenim kapacitetima. S jedne strane postojala je realna potreba za angažmanom sektora privatne sigurnosti koji ujedno i zavisi od korisnika svojih usluga, a sa druge strane također je postojala potreba za zakonskom regulativom koja uređuje djelovanje sektora privatne sigurnosti kako bi se ta djelatnost obavljala zakonito.

¹³⁵ Cikotić, Selmo; Smajić, Mirza; Delić, Haris; Subašić, Nihad (2018:159) Nacionalna sigurnost i privatna zaštita, Sarajevo: FPN Univeziteta u Sarajevu.

¹³⁶ Ahić, Jasmin, (2009:290)., Sistemi privatne sigurnosti: Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije, Sarajevo.

Država je bila zaokupirana unutrašnjim problemima u raznim segmentima te je zbog toga kasnila na izradi zakonske regulative za obavljanje poslova sektora privatne sigurnosti, što je u periodu od 1995. godine pa do 2002. godine predstavljalo izuzetnu opasnost, jer je obavljanje poslova privatne sigurnosti zaštitarskih kompanija u tom periodu bilo nezakonito.¹³⁷

U zemljama koje su u tranziciji kakva je i Bosna i Hercegovina u periodu poslije agresije i rađanja novog političkog sistema, potrebe za svim robama su izuzetno velike trebalo je obnoviti zemlju poslije brutalne agresije susjedne Srbije i Hrvatske, obično tamo gdje je mnogo novca tu se rađa i veća potreba za sigurnosti da ne bi došlo do pojave raznih oblika kriminaliteta. Na mala vrata i bez zakonske osnove sektor privatne sigurnosti je ušao u Bosnu i Hercegovinu osnivanjem privatnih kompanija sigurnosti. U početku zbog nemogućnosti javnog sektora sigurnosti da odgovori svim novonastalim izazovima obični građani su svoju imvinu povjeravali sektora privatne sigurnosti.

Upravo su zbog toga neka lica osnivali kompanije kako bi iz svega izvukli materijalnu dobit, bez obzira kako i na koji način će pružati usluge sigurnosti. Pripadnici tih kompanija pretežno su bila lica sa kriminalnim dosijeom i nisu imali nikakve obuke u pogledu obavljanja sigurnosnih poslova. Njihovo djelovanje je bilo veoma upitno zbog njihovog načina rada gdje su primjerice nedopušteno koristili fizičku snagu, nelegalno nosili i koristili vatreno oružje kao i druga sredstva prinude.¹³⁸ Takav način bezakonitog obavljanja sigurnosnih poslova kompanija koje se bave privarom sigurnosti trajao je sve do 2002. godine kada su entiteti, a kasnije i Brčko Distrikt uvidjeli da imaju ozbiljan problem sa sektorom privatne sigurnosti čija se materijalna sredstva i ljudska brojnost ne mogu zanemariti i ostaviti van kontrole. Dužni smo napomenuti da je prvi zakonski akt koji je donesen u Bosni i Hercegovini od njenog osamostaljenja, a koji regulira obavljanje zaštitarskih poslova donesen od strane vlade Zeničko-dobojskog kantona, taj zakon je nazvan kao Zakon o privatnoj sigurnosti na kantonalnom nivou.¹³⁹ Federacija Bosne i Hercegovine i Republika Srpska su 2002. godine donijeli prve entiteske zakone o sektoru privatne sigurnosti, u Federaciji taj zakon je nazvan kao Zakon o Agencijama za zaštiti ljudi i imovine, dok je u Republici Srpskoj njegov naziv bio Zakon o Agencijama za obezbjeđenje lica i imovine i privatnoj detektivskoj djelatnosti. Nedugo zatim, 2004. godine Brčko Distrikt je donio svoj zakon

¹³⁷ Cikotić, Selmo; Smajić, Mirza; Delić, Haris; Subašić, Nihad (2018:160) Nacionalna sigurnost i privatna zaštita, Sarajevo: FPN Univeziteta u Sarajevu.

¹³⁸ Cikotić, Selmo; Smajić, Mirza; Delić, Haris; Subašić, Nihad (2018:161) Nacionalna sigurnost i privatna zaštita, Sarajevo: FPN Univeziteta u Sarajevu.

¹³⁹ Zakon o privatnoj sigurnosti, („Službene novine ZDK“, broj: 07/98).

o privatnom sektoru sigurnosti koji je nazvan Zakonom o Agencijama za obezbjeđenje lica i imovine i privatnoj detektivskoj djelatnosti Brčko Distrikta.

Donošenjem prvih entitetskih zakona o sektoru privatne sigurnosti u BiH, stvorili su se uslovi da entitetski organi iz segmenta sigurnosti stave pod kontrolu sve subjekte sektora privatne sigurnosti te da iste iskoriste u prevenciji i sprečavanju određenih vrsta kriminaliteta.

Sektor privatne sigurnosti ovim zakonima i formalno postaje podsistem sigurnosti. Iz samih naziva entitetskih zakona o sektoru privatne sigurnosti uočljive su razlike, međutim koncepcijski gledano sva tri zakona propisuju uslove i način obavljanja privatne sigurnosne djelatnosti, nosioca te djelatnosti, odnosno uslova koje moraju ispunjavati lica koja neposredno vrše poslove privatne sigurnosti, njihova ovlaštenja i dužnosti u obavljanju poslova sigurnosti, nošenje uniforme, upotrebe vatrenog oružja, upotreba sile, organizovanje unutrašnje službe sigurnosti, rad privatnog detektiva i druge poslove koje obavljaju kompanije sektora privatne sigurnosti u BiH su većinom isti poslovi sektora privatne sigurnosti koji se obavljaju u svim zemljama svijeta poput poslova fizičke zaštite ljudi i imovine koja se dijeli na nekoliko oblasti i poslova tehničke zaštite koji se također sastoje od nekoliko oblasti.¹⁴⁰ U Republici Srpskoj i Brčko Distriktu pored poslova fizičke i tehničke zaštite kompanije sektora privatne sigurnosti imaju zakonsku mogućnost pružanja detektivskih usluga, što u Federaciji Bosne i Hercegovine nije moguće. Postojanje zakona o sektoru privatne sigurnosti na entitetskom nivou zapravo nam govori da ne postoji državni zakon koji uređuje djelovanje sektora privatne sigurnosti na cijelom prostoru BiH. Pozitivna okolnost donošenja prvih zakona na prostoru BiH o sektoru privatne sigurnosti je svakako pohvalna i mnogo bolja opcija u odnosu na vrijeme od 1995. do 2002. godine u kojem su kompanije zbog nepostojanja zakona bile van kontrole i bez usmjerene funkcije. Entitetska zakonska uređenost sektora privatne sigurnosti u BiH zahtjeva posebnu pojedinačnu elaboraciju svake administrativne jedinice s ciljem što boljeg razumjevanja funkcije sektora privatne sigurnosti u unutrašnjem i vanjskom sistemu sigurnosti BiH i njenih sastavnih administrativnih jedinica.¹⁴¹

¹⁴⁰ Kržalić, Armin (2009:17) Stanje privatne sigurnosti u Bosni i Hercegovini, Sarajevo: Centar za sigurnosne studije Sarajevo.

¹⁴¹ Cikotić, Selmo; Smajić, Mirza; Delić, Haris; Subašić, Nihad (2018:162) Nacionalna sigurnost i privatna zaštita, Sarajevo: FPN Univeziteta u Sarajevu.

Sistem privatne sigurnosti u Bosni i Hercegovini je složen kao što je složen i sam ustroj Bosne i Hercegovine. Neophodno je posebno postaviti stanje u Federaciji Bosne i Hercegovine i Republici Srpskoj kao entitetima u sastavu Bosne i Hercegovine te Brčko distrikt Bosne i Hercegovine.¹⁴²

5.1.7. Sektor privatne sigurnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine

Federacija Bosne i Hercegovine je jedan od dva entiteta unutar Bosne i Hercegovine. Drugi entitet je Republika Srpska. Nastala je potpisivanjem Vašingtonskog sporazuma 18. marta 1994. između Republike Bosne i Hercegovine, Herceg Bosne i Republike Hrvatske. Tim sporazumom okončan je bošnjačko-hrvatski sukob u Bosni i Hercegovini. U mjesecu Martu 1994.godine. u Sarajevu održana je konstituirajuća sjednica Ustavotvorne skupštine Federacije Bosne i Hercegovine na kojoj je usvojen Ustav Federacije Bosne i Hercegovine. Na sjednici su učestvovali poslanici izabrani u Skupštinu Republike Bosne i Hercegovine na izborima 1990. godine. Ustavotvorna skupština je prestala sa radom 1996. godine nakon izbora za Parlament Federacije Bosne i Hercegovine. Federacija se sastoji od deset federalnih jedinica - kantona.¹⁴³ Kako smo ranije naveli poslije brutalne agresije od strane susjeda na Bosnu i Hercegovinu sve većeg porasta raznih vrsta kriminaliteta i sve težom borbom javnog sektora sigurnosti da se bori, što zbog malog broja pripadnika, što zbog neopremljenosti istih, što zbog zakonske regulative koja je imala mnogo nedostataka u Bosni i Hercegovini se javljaju prve privatne kompanije koje se bave sektorom privatne sigurnosti. Zbog nedostatka zakona koji bi uredio ovu oblast te privatne kompanije su faktički radile mimo zakona.

¹⁴² Ahić, Jasmin, (2009:292)., Sistemi privatne sigurnosti: Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Sarajevo

¹⁴³ Izvor: fzs.ba/index.php/2017/07/30/karta-bosne-i-hercegovine pristup 03.05.2019. godine. u 20:34 h.

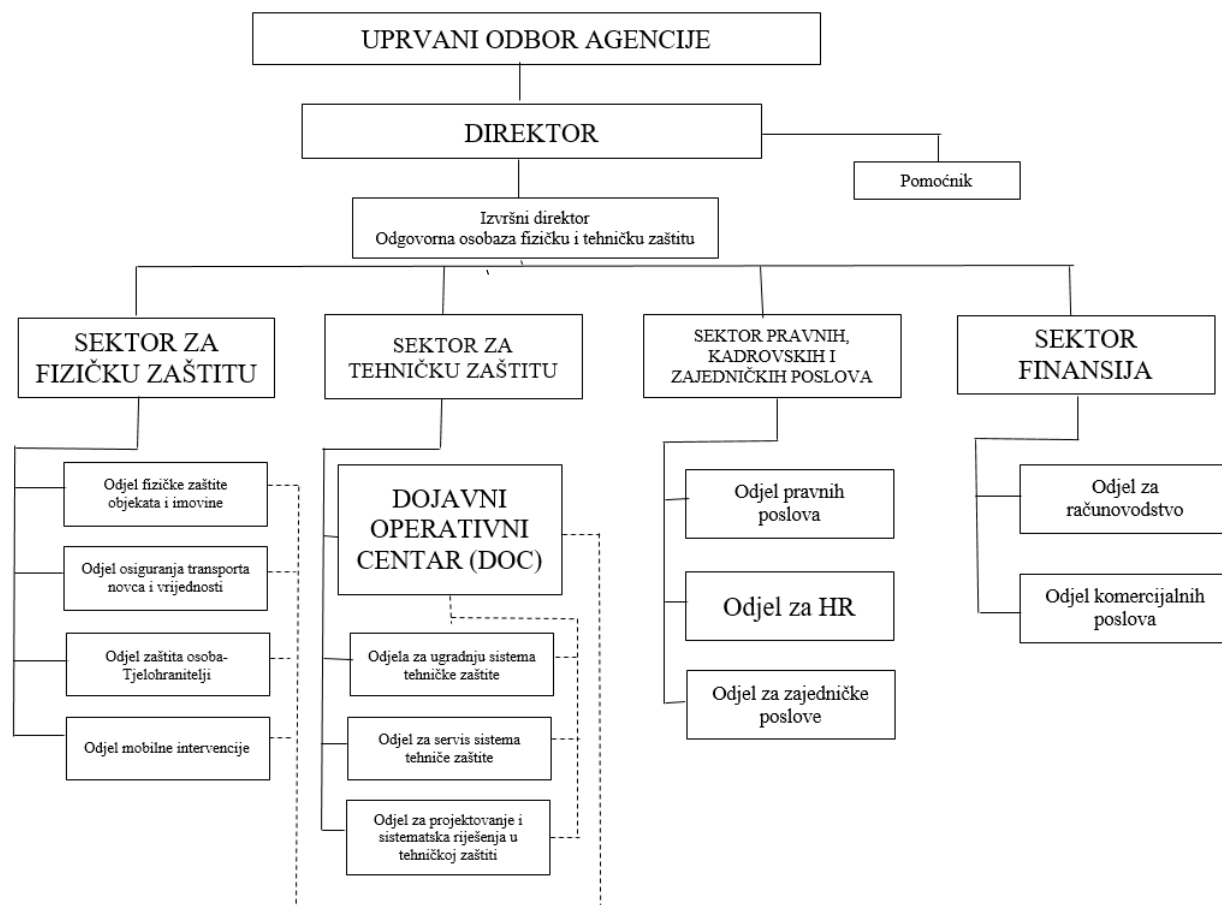
Donošenjem Zakona o Agencijama za zaštitu ljudi i imovine u Federaciji BiH (u daljem tekstu: Federalni zakon) započinje historija jedne sasvim nove djelatnosti. Kao što smo već kazali, Zakonom o osnovama društvene samozaštite iz 1986. godine djelimično je tretirana ova problematika, rješenja koja su bila ponuđena nisu bila dostatna za savremene sigurnosne izazove i potrebe tržišta danas.

Ovim zakonom uređeni su uslovi za osnivanje Agencija za zaštitu ljudi i imovine, njihova djelatnost, uslovi sticanja sertifikata, način poslovanja agencija, obavezno osiguranje službe zaštite, unutrašnja služba zaštite, evidencije i druga pitanja od značaja za organiziranje i rad agencija na teritoriji FBiH.¹⁴⁴

Zakonom jasno su utvrđene obaveze ljudi koji su imali namjeru baviti se sektorom privatne sigurnosti, a samim tim i utvrđena povezanost javnog sektora sigurnosti sa sektorom privatne sigurnosti.

¹⁴⁴ Jasmin Ahić, u knjizi „Sistemi privatne sigurnosti“, (2009:293) objašnjava Član 1. Zakona o agencijama za zaštitu ljudi i imovine („Službene novine FBiH“, broj: 50/02).

Tabela 15.Organizaciona shema privatne agencije za zaštitu ljudi i imovine.¹⁴⁵

¹⁴⁵ Izvor <https://www.securitas.ba> Securitas dolazi u Bosnu i Hercegovinu 2010. godine kad ulaže 80% kapitala u preduzeće Alarm West Group - AWG. Slijedeće godine Securitas AB je uložio i preostalih 20% kapitala čime je ovo preduzeće koje je tada imalo oko 1200 uposlenih i promet od 1,2M KM postalo članica globalne grupacije Securitas.pristup napravljen 02.09.2019.godine u 13:32h

Uvođenjem sektora privatne sigurnosti u sigurnosni podsistem Bosne i Hercegovine donošenjem zakona o Agencijama za zaštitu ljudi i imovine donešeni su i podzakonski akti koji su odredili smjernice u oblastima kojim se bavi sektor privatne sigurnosti u Bosni i Hercegovini i to:

1. Pravilnik o obuci radi sticanja sertifikata za obavljanje poslova fizičke ili tehničke zaštite ljudi i imovine.
2. Program obuke za sticanje sertifikata za obavljanje poslova fizičke ili tehničke zaštite ljudi i imovine.
3. Pravilnik o upotrebi fizičke sile i vatrenog oružja pri vršenju poslova fizičke zaštite ljudi i imovine.
4. Pravilnik o uslovima za obavljanje poslova pratnje i osiguranja novca, vrijednosnih papira i dragocjenih kovina i metala, te o načinu izdavanja i oduzimanja tih poslova.¹⁴⁶

Po donošenju zakona o Agencijama za zaštitu ljudi i imovine na tržištu rada u Bosni i Hercegovini pojavljuje se jedna nova privredna djelatnost koja zapošljava sve veći broj uglavnom mladih ljudi, a privredni subjekti dobijaju mogućnost za boljom zaštitom svoje imovine. Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova po zakonu nadležno je da vrši kontrolu i nadzor nad radom Agencija za zaštitu ljudi i imovine.¹⁴⁷ U tom periodu Federalno ministarstvo kroz svoj rad i nadzor nad radom sektora privatne sigurnosti pratilo je razvoj i nedostatke zakona o Agencijama za zaštitu ljudi i imovine. Nova privredna djelatnost kao i mogućnost da građani mogu na jedan novi i kvalitetniji način da zaštite svoju imovinu agencijama za zaštitu ljudi i imovine donosi odlične rezultate sektor privatne sigurnosti angažuje se na poslovima zaštite:

- Lica
- Objekata
- Banaka
- Tržnih centara
- Velikih sportskih manifestacija
- Koncerata
- Transporta novca i drugih vrijednosnih pošiljki

¹⁴⁶ Zakon o Agencijama za zaštitu ljudi i imovine („Službene novine FBiH“, broj: 50/02).

¹⁴⁷ U Članu 54. Zakona o Agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine nadzor nad provođenjem ovog Zakona vrši Federalno ministarstvo i kantonalni organi unutrašnjih poslova, u skladu sa ovim Zakonom („Službene novine FBiH“, broj: 78/08).

Ovim poslovima sektor privatne sigurnosti rasteretio je javni sektor sigurnosti pa su samim tim policijske agencije mogle da se u većoj mjeri posvete borbi protiv raznih vrsta kriminaliteta što u konačnici donosi bolje bezbjedonosno okruženje u Bosni i Hercegovini. Dobri rezultati sektora privatne sigurnosti i nedostaci prilikom nadzora i kontrole rada od strane javnog sektora sigurnosti rezultirali su donošenjem novog zakona 2008. godine. Koji je bio potvrda pravilnog razvoja sektora privatne sigurnosti, veće povezanosti sa javnim sektorom sigurnosti kao i veće ovlasti za bolje djelovanje sektora privatne sigurnosti kao podsistema sigurnosti u Bosni i Hercegovini. Novi zakon koji je donešen 2008. godine promijenio je i naziv ustvari dodane su i unutrašnje službe zaštite jer kontrolom i nadzorom nad radom Agencija za zaštitu ljudi i imovine ustanovljeno je da mnogo privrednih subjekata koji su imali svoju unutrašnju službu za zaštitu imovine tih privrednih subjekata. U suštini uslovi su u potpunosti isti za lica koja se bave poslovima zaštite u agencijama i unutrašnjim službama sigurnosti razlike su u strukturi vlasništva te mogućnošću pružanja usluga (Agencije mogu pružati usluge svim klijentima sa kojima zaključe ugovor dok unutrašnje službe isključivo svojoj matičnoj kompaniji, osnivaču). Ipak zakon je predvidio u članu 37. ovog zakona da sva preduzeća koja u svojoj strukturi kapitala imaju Federalni, Kantonalni ili Općinski udio, a bave se proizvodnjom, preradom, distribucijom i skladištenjem nafte, naftnih derivata i gasa, koja se bave eksploatacijom izvorišta pitke i mineralne vode, proizvodnjom i distribucijom električne energije, koja proizvode, koriste i skladište radioaktivne, eksplozivne i druge opasne i štetne materije, odnosno koja se bave čuvanjem arhiva i drugih stvari od izuzetnog značaja za nauku i kulturu, kao i novčarske institucije, dužna su organizirati službu zaštite u skladu sa ovim Zakonom.¹⁴⁸ Članom 6 ovog zakona unutrašnjim službama sigurnosti preduzeća je data direktna odgovornost za zaštitu i sigurnost objekata i lica koje štite, a koji predstavljaju veliki značaj za društvenu zajednicu u redovnim i vanrednim okolnostima. Zakonom je definisano da Agencije ne mogu imati policijska ovlaštenja i da se mogu baviti isključivo zakonom predviđenim poslovima.¹⁴⁹

¹⁴⁸ Član 37. Zakona o Agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine („Službene novine FBiH“, broj: 78/08).

¹⁴⁹ Član 6. Zakona o Agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine („Službene novine FBiH“, broj: 78/08).

Kako smo ranije naveli sektor privatne sigurnosti u SAD-u i zemljama zapadne Evrope ima znatno veća ovlaštenja, ali znajući političko uređenje Bosne i Hercegovine kao i to da je BiH zemlja u tranziciji mišljenja smo da su zakonom predviđena ovlaštenja agencijama sektor privatne sigurnosti u ovom trenutku dovoljna za obavljanje poslova i zadataka iz domena privatne sigurnosti.

Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova 2013. godine zakonodavnim organima predlaže izmjene i dopune zakona o Agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine. Zakon je usvojen, a zakonom je dopunjen spektar djelovanja sektora privatne sigurnosti u Bosni i Hercegovini na osnovu kojeg se danas obavlja ova djelatnost. Agencije i unutrašnje službe sigurnosti koje se bave zaštitom imovine i lica mogu obavljati poslove fizičke i tehničke zaštite te zaštite lica u pokretu.

- Fizička zaštita, bliska zaštita je zaštita ljudi i imovine od oštećenja (uništenja), krađe ili drugih oblika opasnog ili štetnog djelovanja na zdravlje i život ljudi, odnosno imovine.¹⁵⁰
- Tehnička zaštita je zaštita ljudi i imovine tehničkim sredstvima i opremom namjenjenim za potrebe ljudi osim sistema vatrodojave koja je regulisana Zakonom o zaštiti od požara.
- Zakonom o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou FBiH.¹⁵¹

Sektor privatne sigurnosti zajedno sa unutrašnjim službama za zaštitu u Federaciji Bosne i Hercegovine po ovom zakonu mogao je obavljati slijedeće poslove iz domena sigurnosti:

- a) Osiguranje stambenih, poslovnih i privrednih subjekata
- b) Bliska zaštita lica, zaštita lica u pokretu
- c) Zaštita prijevoza, prenosa i čuvanja novca kao i vrijednosnih papira i drugih dragocijenosti
- d) Zaštita prirodnih dobara i čovjekovog okoliša
- e) Zaštita održavanja kulturnih i drugih manifestacija kao i sportskih takmičenja, te drugih javnih okupljanja.¹⁵²

¹⁵⁰ Član 4. Zakona o agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine („Službene novine FBiH“, broj: 78/08).

¹⁵¹ Član 4. Zakona o agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine („Službene novine FBiH“, broj: 78/08).

¹⁵² Član 4.a Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine („Službene novine FBiH“, broj: 67/13).

Član 13. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine iz 2013. godine. Sektor privatne sigurnosti može upošljavati osobe koje ispunjavaju uslove predviđene tim zakonom:

- da su državljani BiH,
- da imaju certifikat za obavljanje poslova sigurnosti predviđen ovim zakonom, s tim što se uzima u obzir i certifikat izdat od nadležnog organa države Evropske unije koji odgovara programu iz člana 17. ovog Zakona,
- da su tjelesno i duševno sposobni obavljati poslove sigurnosti,
- da protiv lica nije pokrenut krivični postupak, da nije osuđivano za krivično djelo za koje je izrečena zatvorska kazna, osim krivičnih djela protiv sigurnosti javnog saobraćaja, odnosno nije osuđeno za prekršaj protiv javnog reda i mira s obilježjima nasilničkog ponašanja (tuča i sl.),
- da ne može biti lice koje je bilo koji organ za provođenje zakona u BiH otpustio zbog nesavjesnog obavljanja dužnosti,
- da ima odgovarajuću školsku spremu propisanu Zakonom.¹⁵³

Uslovi koji su propisani zakonom o Agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine, a koji uređuje sektor privatne sigurnosti u Bosni i Hercegovini gotovo je identičan onom u Brčko Distriktu, a velika sličnost postoji i sa uslovima koje trebaju ispunjavati lica koja se žele baviti javnim sektorom sigurnosti u Bosni i Hercegovini.¹⁵⁴ Ovo nam govori da je sektor privatne sigurnosti u potpunosti postao podsistem unutrašnje sigurnosti i da je zauzeo značajno mjesto u sistemu sigurnosti Bosne i Hercegovine. Samim tim što je sektor privatne sigurnosti zauzeo vrlo važno mjesto u sistemu unutrašnje sigurnosti u velikoj mjeri rasteretio je javni sektor sigurnosti koji se više može baviti zadacima u borbi sa raznim vrstama kriminaliteta.

¹⁵³ Član 13. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine („Službene novine FBiH“, broj: 67/13).

¹⁵⁴ Član 46. Zakona o policijskim službenicima Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj: 27/05), član 74. Zakona o Policiji i unutrašnjim poslovima Republike Srpske („Službeni glasnik RS“, broj: 57/16), član 56. Zakona o policijskim službenicima Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BD BiH“, broj: 41/07) i član 9. Zakona o službi u oružanim snagama Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH" broj: 14/05).

Sva lica koja imaju namjeru baviti se poslovima iz domena sektora privatne sigurnosti i ispunjavaju uslove navedene zakonom moraju proći obuku za sticanje certifikata za obavljanje poslova:

- Fizičke zaštite
- Tehničke zaštite
- Odgovornih lica

Tabela 16. Izdati certifikati za obavljanje poslova fizičke zaštite, Tehničke zaštite, i Odgovornih lica u periodu 22.02.2003.-25.06.2019. godine.¹⁵⁵

R/b	Brojno stanje o izdatim certifikatima za obavljanje poslova iz domena sektora privatne sigurnosti	
1.	Fizička zaštita	15521
2.	Tehnička zaštita	1473
3.	Odogovorna lica	1231
Ukupno	18223	

Kako je navedeno u tabeli 16. da je Federalni MUP je izškolovalao 18223 lica i osposobio za vrešnje poslova iz domena sektora privatne sigurnosti. Uz to i tržište se paralelno razvijalo tako da je sektor privatne sigurnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine zauzeo vrlo važno mjesto u unutrašnjem sigurnosnom sistemu. Jako je važno napomenuti da Zakon o Agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu iz 2008. godine kao i Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine iz 2013. godine sektor privatne sigurnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine za vrijeme obavljanja poslova iz domena sigurnosti dao slijedeća ovlaštenja.

- provjeriti identitet lica koja ulaze ili izlaze iz zaštićenog objekta ili prostora i u samom prostoru koji se štiti,
- upozoriti lice da se udalji iz prostora ili objekta koji se osigurava ako se neovlašteno nalazi ili zadržava u tom prostoru, odnosno objektu,
- spriječiti ulazak neovlaštenog lica u prostor ili objekat koji se osigurava,

¹⁵⁵ Izvor: Istraživanje autora.

- zadržati zatečeno lice u prostoru ili objektu koji se osigurava lice u činjenju krivičnog dijela do dolaska policije,
- spriječiti neovlašten ulazak, odnosno izlazak vozila ili lica s prtljagom iz prostora ili objekta koji se osigurava, kao i obaviti pregled tih vozila lica,
- privremeno ograničiti kretanje licu u šticeenom objektu ili prostoru kada je to neophodno;
- osigurati mjesto događaja do dolaska policije,
- upotrijebiti fizičku silu,
- upotrijebiti vatreno oružje.¹⁵⁶

Ovlaštenja određena zakonom služe sektoru privatne sigurnosti kao alati za obavljanje poslova iz domena privatne sigurnosti. U razvijenim zapadnim zemljama bila bi nedovoljna za obavljanje poslova privatne sigurnosti. Kako smo ranije naveli Bosna i Hercegovina sa svojim političkim uređenjem kakvo ima, a i ako znamo da je zemlja u tranziciji koja je ne tako davno izašla iz rata ova ovlaštenja po mišljenju autora u ovom trenutku sasvim su dovoljna za vršenje poslova sektora privatne sigurnosti predviđene zakonom. Naravno treba uvijek težiti ka boljem tako i u preduzećima koje se bave sektorom privatne sigurnosti teže ka što većim ovlastima i što većoj ulozi u sigurnosnom sistemu Bosne i Hercegovine. U razvijenim zapadnim državama sektor privatne sigurnosti pored redovnih poslova u unutrašnjem sigurnosnom sistemu svojih zemalja učestvuje i u: osiguranju aerodroma, luka, policiskih stanica, državnih granica, sigurnosti saobraćajnih sistema pojedinih gradova.¹⁵⁷

¹⁵⁶ Član 23. Zakona o agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine („Službene novine FBiH“, broj: 50/2002).

¹⁵⁷ Cikotić, Selmo; Smajić, Mirza; Delić, Haris; Subašić, Nihad (2018:85) Nacionalna sigurnost i privatna zaštita, Sarajevo: FPN Univeziteta u Sarajevu

Manjkavost ovog zakona je ne postojanje zakonskih odredbi za bavljenje privatne detektivske djelatnosti ako znamo da u manjem entitetu kao i u Brčko distriktu taj zakon postoji. U decembru 2009. godine FMUP kao predlagač je poslao nadležnim organima nacrt zakona o privatnim detektivima u FBiH u kojem je detaljno obrazložio razloge i potrebu društva za uvođenjem ovog zakona. Ovaj nacrt zakona o privatnim detektivima u FBiH usvojen je od Predstavničkog doma Parlamenta FBiH, međutim nikada nije uvršten na dnevni red niti je bio predmet razmatranja.¹⁵⁸ Ne donošenje ovog zakona onemogućilo je sektoru privatne sigurnosti za dodatni razvoj i veće učešće u sektoru unutrašnje sigurnosti u FBiH. Pored Zakona o Agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine od 2008. godine donesena je i podzakonka regulativa koja tačno definiše rad sektora privatne sigurnosti u FBiH, kako se razvijao sektor privatne sigurnosti i javljala potreba za novim zakonskim ovlaštenjima radi što efikasnijeg djelovanja tako je i zakonska regulativa pratila razvoj sektora privatne sigurnosti u FBiH. Zato donosimo pregled podzakonskih akata koji su od važnosti za obavljanje poslova iz domena sektora privatne sigurnosti u FBiH:

- Pravilnik o knjigama evidencije koje vode MUP-ovi FBiH i Kantona, te Agencije i unutrašnje službe za zaštitu ljudi i imovine.
- Pravilnik o obliku i sadržaju službene iskaznice lica koja obavljaju poslove zaštite ljudi i imovine.
- Pravilnik o vatrenom oružju za obavljanje poslova fizičke zaštite ljudi i imovine.
- Pravilnik o sadržaju, obavezama i načinu vršenja radnji koje preuzima čuvar, korištenja vatrenog oružja i fizičke sile tokom obavljanja poslova fizičke zaštite ljudi i imovine.
- Pravilnik o tehničkim sredstvima i opremi za obavljanje poslova fizičke i tehničke zaštite.¹⁵⁹
- Pravilnik o kriterijima za provjeru zdravstvene sposobnosti osoba koje obavljaju poslove zaštite ljudi i imovine.¹⁶⁰

¹⁵⁸ Izvor: Časopis Kriminalističke teme, 2013, broj: 1-2, str

¹⁵⁹ Podzakonski akti koji su dodatno uredili Zakon o Agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine od 2008 („Službene novine FBiH“, broj: 92/14)

¹⁶⁰ Podzakonski akti koji su dodatno uredili Zakon o Agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine od 2008 („Službene novine FBiH“, broj: 32/15)

- Pravilnik o obliku i sadržaju certifikata za obavljanje poslova zaštite ljudi i imovine za lica koja polože ispit za obavljanje tih poslova.¹⁶¹
- Pravilnik o načinu organiziranja periodične provjere sposobnosti rukovanja vatrenim oružjem, zdravstvene i psihofizičke sposobnosti i stručne obuke zaposlenika agencije i unutrašnjih službi za zaštitu ljudi i imovine.¹⁶²
- Odluka o određivanju pravnih lica u kojima FBiH ima vlasnički udio i pravnih lica čiji je osnivač FBiH koja su obavezna organizovati zaštitu ljudi i imovine.¹⁶³
- Uputstvo o sadržaju obrasca zahtjeva za dobijanje odobrenja za rad agencija za zaštitu ljudi i imovine i saglasnost za akt o organizovanju zaštitarske službe i odobrenja za rad pravnih lica koja su organizovala zaštitarsku službu.¹⁶⁴
- Program obuke za obavljanje poslova fizičke i tehničke zaštite.¹⁶⁵
- Odluka o određivanju federalnih organa uprave i federalnih upravnih organizacijakoji su dužni organizovati zaštitu ljudi i imovine.¹⁶⁶
- Rješenje o utvrđivanju visine troškova izdavanja certifikata za obavljanje poslova zaštite ljudi i imovine i obavljanje poslova odgovornog lica, te obuke za iste.¹⁶⁷
- Uredba o poslovima tehničke zaštite koji se odnose na korištenje alarmnih sistema, videonadzora ili drugih tehničkih sredstava i opreme te poslove intervencije u slučaju aktiviranja alarmnog sistema.¹⁶⁸
- Uredba o načinu i postupku provođenja mjera zaštite i vršenja prijevoza i prijenosa gotovog novca, vrijednosnih papira i dragocijenosti.¹⁶⁹

¹⁶¹ Podzakonski akti koji su dodatno uredili Zakon o Agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine od 2008 („Službene novine FBiH“, broj: 46/1)

¹⁶² Podzakonski akti koji su dodatno uredili Zakon o Agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine od 2008 („Službene novine FBiH“, broj: 40/16)

¹⁶³ Podzakonski akti koji su dodatno uredili Zakon o Agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine od 2008 („Službene novine FBiH“, broj: 73/14)

¹⁶⁴ Podzakonski akti koji su dodatno uredili Zakon o Agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine od 2008 („Službene novine FBiH“, broj: 32/15)

¹⁶⁵ Podzakonski akti koji su dodatno uredili Zakon o Agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine od 2008 („Službene novine FBiH“, broj: 46/15)

¹⁶⁶ Podzakonski akti koji su dodatno uredili Zakon o Agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine od 2008 („Službene novine FBiH“, broj: 48/15)

¹⁶⁷ Podzakonski akti koji su dodatno uredili Zakon o Agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine od 2008 („Službene novine FBiH“, broj: 72/15)

¹⁶⁸ Podzakonski akti koji su dodatno uredili Zakon o Agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine od 2008 („Službene novine FBiH“, broj: 76/15)

¹⁶⁹ Podzakonski akti koji su dodatno uredili Zakon o Agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine od 2008 („Službene novine FBiH“, broj: 76/15)

Podzakonski akti kao što smo to i naveli obuhvataju širok spektar obaveza koje sektor privatne sigurnosti u FBiH mora ispunjavati prilikom vršenja poslova iz svoje djelatnosti i po mišljenju autora utvrđeni su na dobar način. Kao i u svakoj oblasti tako i u sektoru privatne sigurnosti jedan od najbitnijih uslova za efikasno obavljanje zadataka su Zakon i podzakonska regulativa. Jedini nedostatak u FBiH je nedostatak zakona o privatnoj detektivskoj službi u FBiH. Pored zakonske regulative za obavljanje poslova iz domena privatne sigurnosti podjednako je važan faktor i ljudski resursi njihova obučenost, opremljenost i na kraju nagrađenost za izvršene poslove i zadatke koje obavljaju. Naveli smo da je FMUP izškolovalo 18223 osoba za obavljanje poslova iz domena sektora privatne sigurnosti kao i da je zakonom i podzakonskom regulativom pratio razvoj sektora privatne sigurnosti opravdano se postavlja pitanje iz naše generalne i posebnih hipoteza. Koji nedostaci zakonske regulative fale da bi se sektor privatne sigurnosti što bolje razvijao i zauzeo značajnije mjesto u unutrašnjem sistemu sigurnosti u FBiH? Ako smo vidjeli da ljudski i tehničko-materijalni kapaciteti postoje, potreba i potražnja tržišta postoji, socio-ekonomske okolnosti postoje, kroz interviu sa vodećim menadžerima nekih od kompanija koje se bave sektorom privatne sigurnosti u BiH ustanovit ćemo da je ključni faktor u zastoju razvoja sektora privatne sigurnosti zakonska regulativa koja utvrđuje cijenu rada u sektoru privatne sigurnosti. Javni sektor sigurnosti iako nedovoljno ipak je dobro zaštićen zakonskim i podzakonskim aktima dok sektor privatne sigurnosti posluje po nekim neodređenim tržišnim uslovima rada. Nedostatak zakonske regulative direktni je uzročnik slabog stanja u sektoru privatne sigurnosti u BiH. Ovaj problem se iz dana u dan povećava i sektor privatne sigurnosti dovodi do nemogućnosti u radu. Radnik ako nije adekvatno nagrađen ne može dobro obavljati poslove i zadatke koji su pred njega postavljeni. Preduzeća iz tih razloga sve teže dolaze da kvalitetne radne snage, a nedostatkom slabi i kvalitet usluga koje pružaju, nedostatkom radne snage. Preduzeća da bi održala postojeće poslove koje obavljaju primorana su u najvećoj mjeri da krše prava radnika iz zakona o radu najviše u segmentu broja sati provedenih na radnom mjestu. Vjerujemo da bi donošenje zakona o radu u kojem bi bila definisana najniža cijena rada kao i sindikalnom udruživanju radnika u sektoru privatne sigurnosti znatno poboljšalo stanje radnika uposlenih u preduzećima koja se bave sektorom privatne sigurnosti u BiH. Samim tim i usluge koje pruža ova djelatnost bile bi kvalitetnije. Između vlasnika preduzeća koja se bave sektorom privatne sigurnosti postoji određeni animozitet pa čak i u nekim slučajevima određena netrpeljivost tako da je uz određene pokušaje da se održi neka konferencija ili okrugli stol o ovoj temi prošla bez uspjeha.

Iz svega gore navedenog možemo zaključiti da je javni sektor sigurnosti osjetio potrebu društva za uvođenje sektora privatne sigurnosti kao podsistema sigurnosti u sistem unutrašnje sigurnosti FBiH, a da ostali organi koji donose zakone iz oblasti rada i radnih prava nisu u dovoljnoj mjeri prepoznali ovu potrebu društva.

Tabela 17. Broj zaposlenih u sektoru privatne sigurnosti u FBiH 2019. godine.¹⁷⁰

R/b	Broj registriranih Agencija na području FBiH	
1.	Broj agencija za zaštitu ljudi i imovine u FBiH	43
2.	Broj unutrašnjih službi zaštite	32
3.	Broj uposlenika u sektoru privatne sigurnosti u FBiH	5189
4.	Broj vatrenog oružja kratke cijevi u FBiH	1551
5.	Broj vatrenog oružja duge cijevi u FBiH	77

¹⁷⁰ Izvor: istraživanje autora.

5.1.7. Poslovi i zadatci koje obavljaju radnici sektora privatne sigurnosti.

Zakon o Agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu iz 2008. godine kao i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o Agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine iz 2013. Jasno su odredili poslove kojim se sektor privatne sigurnosti u FBiH može baviti u tom djelokrugu su:

- Fizička zaštita
- Tehnička zaštita

Fizička zaštita predstavlja glavni činilac u obavljanju poslova sigurnosti, fizička zaštita ujedno predstavlja i najbrojniji segment u poslovima sigurnosti. Kroz obavljanje poslova fizičke zaštite javila se potreba i za dodatnim uslugama radi što boljeg i sigurnijeg obavljanja poslova jer bez prisustva obučenog i certificiranog zaštitara ne može funkcionisati i drugi segment sigurnosnog sistem (tehnička zaštita) fizička zaštita sastoji se iz nekoliko djelatnosti a to su:

- a) Fizička zaštita objekata, imovine koja se nalazi u njima kao i lica koja se nalaze u objektima,
- b) Intervencija,
- c) Poslove prijevoza i prijenosa gotovog novca, vrijednosnih papira i drugih dragocjenosti,
- d) Bliska zaštita lica, zaštita lica u pokretu
- e) Zaštita javnih manifestacija.

Ovih pet načina pružanja usluga fizičke zaštite su u svjetskoj zaštitarskoj praksi najzastupljeniji i oni kao takvi imaju značajnu funkciju u unutrašnjem i vanjskom sistemu sigurnosti pogotovo kada se uzme u obzir činjenica da se prilikom obavljanja navedenih poslova direktno štiti veliki broj ljudi, te značajan broj objekata, prostora i druge imovine.¹⁷¹ U ekonomskom sektoru svake države značajno mjesto zauzima i sektor privatne sigurnosti kroz prijevoz (transport) gotovog novca i drugih vrijednosnih papira, a koji se bezbiježno obavlja na velikoj teritoriji svake zemlje. Poseban značaj sektor privatne sigurnosti ima kod elementarnih nepogoda i razno-raznih vanrednih situacija jer svojim prisustvom štiti imovinu i sprječava razne vrste kriminaliteta koje u tim momentima dolaze do izražaja.

¹⁷¹ Cikotić, Selmo; Smajić, Mirza; Delić, Haris; Subašić, Nihad (2018:84) Nacionalna sigurnost i privatna zaštita, Sarajevo: FPN Univeziteta u Sarajevu

5.1.7.1. Fizička zaštita

Poslove fizičke zaštite obavljaju čuvari (zaštitari) tako što neposredno poduzimaju ovim zakonom dopuštene mjere, radi spriječavanja i otkrivanja štetnih pojava i protiv-pravnih radnji koje mogu nanijeti štete imovini ili ugroziti život ili tijelo osoba koje su predmet zaštite. Agencija koja se bavi fizičkom zaštitom može u ovu svrhu posjedovati vatreno oružje (kratke cijevi) za najviše 1/5 svoga osoblja. Pomenuto oružje čuvari nose u svrhu samoodbrane.¹⁷² Zaštita podrazumjeva potpunu zaštitu objekata od provala i krađa, kao i zaštitu svih lica koja se u njemu nalaze od bilo koje vrste ugroženosti. Zaštitu objekata i lica koja se nalaze u njemu, obavlja certificirani zaštitar koji na osnovu zahtjeva klijenta i procjene odgovornog lica može biti naoružan ili ne naoružan vatrenim oružjem i koji poslove fizičke zaštite može obavljati kroz smjene 24h ili u skladu sa posebnim potrebama fizičkog ili pravnog lica.¹⁷³

Iz prakse možemo zaključiti da najbolje rezultate prilikom vršenja poslova zaštite sektor privatne sigurnosti ostvaruje kombinovanom metodom, gdje se paralelno provode mjere fizičke i tehničke zaštite. Radnici u sektoru privatne sigurnosti su u toku svojih poslova mnogo puta svojim zapažanjima primjetili kriminalne radnje određenih lica iste spriječili, zadržali do dolaska policije što je još jedan od pokazatelja dobre saradnje javnog i sektora privatne sigurnosti u FBiH.

¹⁷² Ahić, Jasmin, (2009:296)., Sistemi privatne sigurnosti: Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije, Sarajevo.

¹⁷³ Cikotić, Selmo; Smajić, Mirza; Delić, Haris; Subašić, Nihad (2018:85) Nacionalna sigurnost i privatna zaštita, Sarajevo: FPN Univeziteta u Sarajevu

5.1.7.2. Intervencija

Intervencija ili interventni tim zaštitara fizičke zaštite je sastavni dio fizičke zaštite koji je podjednako važan kao i ostali sastavni dijelovi fizičke zaštite. Poslovi interventnog tima su veoma rizični i kao takvi zahtijevaju posebno selektiranje zaštitara za obavljanje interventnih poslova. Intervencijske poslove obavljaju najmanje dva naoružana zaštitara koji su zaposlenici Agencije i koji imaju certifikat za obavljanje poslova fizičke zaštite ljudi i imovine.¹⁷⁴ Djelovanje interventnog tima/intervencije se provodi u redovnim aktivnostima koje podrazumjevaju planske redovne obilaske objekata i lica u određenim terminima, te u vanrednim aktivnostima koje podrazumjevaju vanredne obilaske po uočavanju nepravilnosti, dojavi ljudskog ili tehničkog faktora.¹⁷⁵ U skladu sa navedenim, intervencija je obavezno postupanje agencije odnosno zaštitarske službe u slučaju aktiviranja ili po prijavi alarmnog sistema u šticeenom objektu, prostoru ili mjestu koje se sastoji od neposrednog dolaska u objekat, prostor ili mjesto u kojem je aktiviran alarmni sistem radi utvrđivanja razloga aktiviranja ili otklanjanja kvarova na postavljenom alarmnom sistemu.¹⁷⁶ Zaštitari interventnog tima u obavljanju poslova intervencije poput zaštitara koji štite lica i objekte također koriste materijalna tehnička sredstva za obavljanje svojih poslova, (mobilni aparat, mobilno ili fiksno sredstvo radio veze, vatreno oružje i municiju, lampu, vozilo sa oznakama agencije ili unutrašnje službe zaštite, uniformu, službenu legitimaciju itd).¹⁷⁷ Moderna tehnologija danas u zapadnom svijetu radnicima u sektoru privatne sigurnosti, a koji su zaposleni na poslovima intervencije omogućavaju i korištenje kamera kako na vozilu tako i mikro kamera na uniformi službenika. Videoprenosom slike u dojavno operativni centar Agencije šalje se i snima se direktno situacija na terenu. Ovakvim pristupom u velikoj mjeri poboljšana je bezbjednost radnika kao i sama kontrola i nadzor nad radom uposlenih.

¹⁷⁴ Član 31. Uredbe o poslovima tehničke zaštite koji se odnose na korištenje alarmnih sistema, videonadzora ili drugih tehničkih sredstava i opreme te poslove intervencije u slučaju aktiviranja alarmnog sistema („Službene novine FBiH“, broj: 72/15).

¹⁷⁵ Cikotić, Selmo; Smajić, Mirza; Delić, Haris; Subašić, Nihad (2018:86) Nacionalna sigurnost i privatna zaštita, Sarajevo: FPN Univeziteta u Sarajevu

¹⁷⁶ Član 31. Uredbe o poslovima tehničke zaštite koji se odnose na korištenje alarmnih sistema, videonadzora ili drugih tehničkih sredstava i opreme te poslove intervencije u slučaju aktiviranja alarmnog sistema („Službene novine FBiH“, broj: 72/15) .

¹⁷⁷ Cikotić, Selmo; Smajić, Mirza; Delić, Haris; Subašić, Nihad (2018:87) Nacionalna sigurnost i privatna zaštita, Sarajevo: FPN Univeziteta u Sarajevu

5.1.7.3. Prijevoz i prijenos gotovog novca, vrijednosnih papira i drugih dragocjenosti (Transport)

Zaštita prijevoza i prijenosa gotovog novca, vrijednosnih papira i dragocijenosti je u svim zemljama zakonski različito uređena, međutim postoje mnoge sličnosti i identičnosti u zakonima koji uređuju obavljanje ovog posla. Zakonska i podzakonska regulativa odredila je funkciju sektora privatne sigurnosti u obavljanju zaštite prijevoza i prijenosa gotovog novca, vrijednosnih papira i dragocijenosti. Nemoguće je zamisliti da u svijetu postoji ijedan (i ote ozbiljniji) finansijski subjekat, a da na određeni način ne koristi usluge zaštite prijevoza i prijenosa gotovog novca, vrijednosnih papira i dragocijenosti.¹⁷⁸ Uvođenjem sektora privatne sigurnosti kao podsistema unutrašnje sigurnosti u početku postojao je određeni vid otpora ili recimo nerazumijevanja prema ovoj vrsti djelatnosti. Određene strukture iz javnog sektora sigurnosti nisu imale razumijevanja prema radnicima sektora privatne sigurnosti kao ni pružanja pomoći ili asistencije prilikom obavljanja poslova iz domena transporta novca. Agencije u isto vrijeme bile su nedovoljno tehnički opremljene osim blindiranih vozila i vatrenog naoružanja niti jedan drugi vid tehničke pomoći radnici na prijevozu novca nisu imali. Danas je mnogo bezbijeđnije i uz manju dozu rizika jer postoje i unutar blindiranog vozila sigurnosni koferi tako da je gotovo nemoguće doći do tereta koji radnici sektora privatne sigurnosti za vrijeme transporta obezbijedeju. Zaštita prijevoza i prijenosa gotovog novca, vrijednosnih papira i dragocjenosti je ujedno najsloženija i možda najosjetljivija grana djelatnosti u oblasti privatne sigurnosti, jer je vrijednosna pošiljka u neprekidnoj opasnosti, izložena raznim vrstama sigurnosnih rizika. Zaštita prijevoza i prijenosa gotovog novca, vrijednosnih papira i dragocjenosti podrazumijeva skup mjera, radnji i postupaka koji se odnose na ugovaranje, planiranje, organizovanje i zaštitu od početka do krajnjeg odredišta i odnosi se na svaku vrstu zaštite.¹⁷⁹ Aktivnost pripadnika Agencija za zaštitu ljudi i imovine vezana je za zakonito postupanje tokom preduzimanja svih predviđenih mjera sigurnosti u kojima do izražaja dolazi i operativni rad preventivnog karaktera koji se obavezno mora sprovoditi prilikom zaštite prijevoza i prijenosa gotovog novca, vrijednosnih papira i dragocijenosti.

¹⁷⁸ Cikotić, Selmo; Smajić, Mirza; Delić, Haris; Subašić, Nihad (2018:89) Nacionalna sigurnost i privatna zaštita, Sarajevo: FPN Univeziteta u Sarajevu

¹⁷⁹ Časopis defendologija, Banja Luka, 2011, broj: 23-24, str. 43.

Subjekti sektora privatne sigurnosti poslove zaštite prijevoza i prijenosa gotovog novca, vrijednosnih papira i dragocjenosti obavljaju na osnovu angažmana i potpisanog ugovora, poslije kojeg se sačinjavaju prvi zadaci i dokumenti koji se odnose na izradu sigurnosne procjene za obavljanje poslova prijevoza i prijenosa gotovog novca, vrijednosnih papira i dragocjenosti.¹⁸⁰ Pod sigurnosnom prevencijom u poslovima prijevoza i prijenosa gotovog novca, vrijednosnih papira i dragocjenosti podrazumjeva se sistem mjera i aktivnosti usmjerenih na otklanjanje svih neposrednih, objektivnih i subjektivnih uslova i okolnosti koje mogu doprinijeti ili izazvati ugrožavanje sigurnosti.¹⁸¹ Planiranje i priprema za provođenje poslova zaštite prijevoza i prijenosa gotovog novca, vrijednosnih papira i dragocjenosti su od izuzetne važnosti i ukoliko se ta dva zadatka pripreme u skladu sa već izrađenom sigurnosnom procjenom posao prijevoza i prijenosa gotovog novca, vrijednosnih papira i dragocjenosti se može obaviti bez velikih poteškoća. U skladu sa navedenim, nepohodno je da planiranje i priprema prijevoza i prijenosa gotovog novca, vrijednosnih papira i dragocjenosti obuhvata niz parametara koji će osigurati da prijevoz i prijenos gotovog novca, vrijednosnih papira i dragocjenosti od početka pa do kraja bude zaštićen na adekvatan način. Ovo se može postići ispunjenjem i provođenjem slijedećih aktivnosti:

1. planiraju se snage koje će prevoziti i štiti transport novca,
2. planira se i vrši izbor stručnog i obučenog ljudstva,
3. planiraju se i određuju lica koja će rukovoditi i transportom i njegovom zaštitom,
4. planira se vrsta oružja, sredstva i oprema za zaštitu,
5. planira se maršuta (sigurni pravci kretanja) i vrijeme kretanja vrijednosnog transporta,
6. planiraju se službe i organi saradnje i koordinacije u transportu,
7. planiranjem i određivanjem znakova za sporazumijevanje i kontakte i druge radnje neophodne za ovu vrstu poslova.¹⁸²

¹⁸⁰ Cikotić, Selmo; Smajić, Mirza; Delić, Haris; Subašić, Nihad (2018:90) Nacionalna sigurnost i privatna zaštita, Sarajevo: FPN Univeziteta u Sarajevu

¹⁸¹ Rakić, Mile; (2006:31) Bezbjedonosne preventive, ISP, Beograd.

¹⁸² Veinović, Duško; (2011:50) Privatna detektivska djelatnost kao subjekt zaštite specijalnih vrijednosti prilikom transporta, B. Luka

Realizaciju poslova prijevoza i prijenosa gotovog novca, vrijednosnih papira i drugih dragocijenosti u FBiH obavljaju najmanje dva zaštitara sa certifikatom za fizičku zaštitu, koji nose zaštitne prsluke i koji su naoružani vatrenim oružjem kratke cijevi i koji čine posadu vozila, s tim da jedan od njih može biti vozač vozila.¹⁸³ Shodno zakonu i ovlaštenjima koje je prepisao zakon službenici sektora privatne sigurnosti pri vršenju svojih poslova iz domena zaštite prijevoza novca ili drugih dragocijenosti mogu koristiti vatreno oružje ali samo u slučaju strogo propisanom zakonom.¹⁸⁴ U početku prijevoz novca se mogao obavljati samo blindiranim vozilom koje je propisano zakonom, međutim danas transport novca pored blindiranih vozila može se prevoziti i običnim vozilom ali sa upotrebom sigurnosnih kofera koji posjeduju hemisku zaštitu. Ključni faktori u ovom poslu su (naravno neizostavno) zaštitari fizičke zaštite, specijalno blindirano vozilo, sigurnosni spremnik, sigurnosni koferi i sistemi tehničke zaštite, ukoliko bilo koji od pomenutih faktora na određeni način zakaže, može doći do neželjenih situacija i posljedica koje predstavljaju sigurnosni rizik za siguran transport.¹⁸⁵ Blindirano vozilo je specijalno konstruisano motorno vozilo, oklopljeno posebnim čelikom i zaštićeno neprobojnim staklom, čiji je osnovni zadatak onemogućavanje napadača i otežavanje pristupa zaštićenim vrijednostima koje se transportuju. Specijalni kofer je izveden tako da konstrukcijom spriječava nasilno otvaranje i otuđenje sadržaja, a pokušaj nasilnog otvaranja dojavljuje zvučnim, svjetlosnim i drugim tehničkim signalom i opremljen je elektrohemijском zaštitom (bojenje novca), njegova težina (računajući i predmet koji se prenosi spremnikom) ne smije biti veća od 15 kg.¹⁸⁶ Ono što je bitno naglasiti je da ovaj spremnik tokom vršenja poslova sigurnosti prijevoza i prijenosa gotovog novca vrijednosnih papira i dragocijenosti ne smije biti vezan za lice koje ga nosi, čime se vodi računa i sigurnosti radnika sigurnosti koji su učesnici transporta vrijednosnih pošiljki.¹⁸⁷

¹⁸³ Član 32. Uredbe o načinu i postupku provođenja mjera zaštite i vršenja prijevoza i prijenosa gotovog novca, vrijednosnih papira i dragocijenosti („Službene novine FBiH“, broj: 76/15).

¹⁸⁴ Član 33. Uredbe o načinu i postupku provođenja mjera zaštite i vršenja prijevoza i prijenosa gotovog novca, vrijednosnih papira i dragocijenosti („Službene novine FBiH“, broj: 76/15).

¹⁸⁵ Cikotić, Selmo; Smajić, Mirza; Delić, Haris; Subašić, Nihad (2018:92) Nacionalna sigurnost i privatna zaštita, Sarajevo: FPN Univeziteta u Sarajevu

¹⁸⁶ Član 30. Uredbe o načinu i postupku provođenja mjera zaštite i vršenja prijevoza i prijenosa gotovog novca, vrijednosnih papira i dragocijenosti („Službene novine FBiH“, broj: 76/15).

¹⁸⁷ Cikotić, Selmo; Smajić, Mirza; Delić, Haris; Subašić, Nihad (2018:93) Nacionalna sigurnost i privatna zaštita, Sarajevo: FPN Univeziteta u Sarajevu

Ako gledamo sa ekonomskog aspekta poslove vezane za prevoz i prijenos gotovog novca i drugih dragocijenosti vidljivo je da se ovaj dio sektora privatne sigurnosti konstantno razvija. Federalna vlada nizom uredbi, a preduzeća koja se bave privatnim sektorom sigurnosti konstantnim ulaganjima i uvođenjima novih tehnologija radi što sigurnijeg kako ljudi zaduženih za prevoz vrijednonosnog tereta tako i samog tereta. U početku razvoja sektora privatne sigurnosti svjedoci smo mnogih pljački kako banaka tako i sigurnosnih transporta novca koje su se dešavale u cijeloj Bosni i Hercegovini postojalo je mnogo razloga: neuređena zakonska regulativa vezana za ovu oblast, zemlja je tek bila izašla iz rata, velika količina oružja se nalazila kod stanovništva, društva u tranziciji su sklona raznim vrstama kriminaliteta, nedovoljna provjera učesnika u realizaciji transporta. Regulisanjem zakonske regulative i pod zakonskim aktima ova oblast je uređena, a sektor privatne sigurnosti je dobio veća ovlaštenja na zaštiti samog prijevoza novca i drugih dragocijenosti. Sa druge strane uvođenjem novih tehnologija: GPS praćenje, VTR sigurnosni koferi i druge, pljačke prijevoza vrijednonosnih pošiljki su svedene na minimum. Usluge sektora privatne sigurnosti pored bankarskog sektora koriste i trgovački centri kao i mnoga preduzeća koja u svom prometu imaju gotov novac pa zbog bolje zaštite koriste sektor privatne sigurnosti u prevozu novca do poslovne banke. Sam razvoj ovog dijela sektora privatne sigurnosti mora konstantno pratiti i zakonska regulativa kao i specijalistička obuka radnika koji obavljaju ovu djelatnost te praćenje svjetskih standarda kad je riječ o tehničkoj zaštiti prijenosa i prevoza vrijednonosnih tereta i drugih dragocijenosti. Uzimajući u obzir aktivnost transporta novca i vrijednosti na globalnom nivou, došli smo do zaključka da su subjekti sektora privatne sigurnosti pronašli i opravdali svoju funkciju u sistemu nacionalne sigurnosti svake zemlje, a tako i Bosne i Hercegovine, uz naglasak da se u budućnosti može očekivati još veće razvijanje i širenje ovog načina obavljanja poslova sigurnosti, a samim tim i demokratskog društva u cijelini.¹⁸⁸

¹⁸⁸ Cikotić, Selmo; Smajić, Mirza; Delić, Haris; Subašić, Nihad (2018:94) Nacionalna sigurnost i privatna zaštita, Sarajevo: FPN Univeziteta u Sarajevu

5.1.7.4. Bliska zaštita lica

Poslovi osiguranja VIP ličnosti, odnosno tjelesna straža postoje još iz vremena Starog Rima. Kroz stoljeća koja su prolazila, vladajuće dinastije svoju sigurnost stavljale su u ruke posebno odabranih i potpuno lojalnih vojnika. Pretežno su to bili pripadnici regularnih vojski, ali historija poznaje i najamnike, odnosno plaćenike koji su za te poslove bili obilato nagrađivani u zlatu i imanjima, ako bi naravno, preživjeli dovoljno dugo da bi uživali u dodjeljenoj nagradi. Njihov zadatak je bio da spriječe svaki napad na svoje gospodare. Čak i kad su bili na vrhuncu moći i pod svojom dominacijom imali ogromna prostranstva, poput mongolskih Kublaj-kana i Džingis-kana, bila im je potrebna zaštita.¹⁸⁹ Početak moderne bliske zaštite lica događa se u 18. vijeku za vrijeme parlamentarne demokratije. Međutim, za historijski razvoj poslova bliske zaštite veže se period građanskog rata (1861.-1865.) u SAD-u. Za razliku od davnog perioda, bliska zaštita lica je u današnjem periodu mnogo razvijenija i modernija oblast zaštite koja se u svim krajevima svijeta obavlja na približno sličan način.¹⁹⁰

Ipak prvi predhodnici današnjih radnika iz sektora sigurnosti zaposlenih na bliskoj zaštiti lica ili kako se još zovu tjelohranitelji su japanski samuraji. Samuraji su se, inače dijelili na slobodne, koji su radili pod ugovorom za poslodavce i one koji su bili nasljedno vezani za gospodare. Sama riječ samuraj znači služiti ili čuvati. Strogi kodeks koji je definisao sve aktivnosti tog povlašćenog staleža, poznat kao „bushid“, precizirao je dužnost samuraja da po svaku cijenu izvrši svoju dužnost.¹⁹¹ Danas u modernom svijetu pa tako i u Bosni i Hercegovini zakonska regulativa omogućava radnicima sektora privatne sigurnosti da obavljaju poslove iz domena bliske zaštite lica. Nedovoljna razvijenost ovog segmenta sektora privatne sigurnosti može se tražiti i u nedovoljnom broju lica koje potražuju blisku zaštitu, za razliku od javnog sektora sigurnosti koji je zadužen za zaštitu ličnosti od posebnog značaja za Bosnu i Hercegovinu, strane ambasade uglavnom koriste vlastite resurse iz svojih zemalja, a sasvim malo sektor privatne sigurnosti Bosne i Hercegovine.

¹⁸⁹ Moratić,Zlatko;Ahić,Jasmin (2015:35) Bliska zaštita VIP ličnosti, Sarajevo: Fakultet za kriminalistiku,kriminologiju i sigurnosne studije Univerziteta u Sarajevu.

¹⁹⁰ Cikotić,Selmo;Smajić,Mirza;Delić,Haris;Subasić,Nihad (2018:95) Nacionalna sigurnost i privatna zaštita, Sarajevo: FPN Univeziteta u Sarajevu.

¹⁹¹ Moratić,Zlatko;Ahić,Jasmin (2015:35) Bliska zaštita VIP ličnosti, Sarajevo: Fakultet za kriminalistiku,kriminologiju i sigurnosne studije Univerziteta u Sarajevu.

Bliska zaštita se odnosi na radnje, postupke i mjere koje podrazumjevaju ovlaštena službena lica, po pravilu specijalisti za blisku zaštitu, a u širem smislu aktivnosti obuhvataju i subjekte iz sektor privatne sigurnosti na prvom mjestu ovlaštene privatne kompanije kao licencirana fizička lica.¹⁹² U svjetskoj praksi bliske zaštite lica, trenutno su zastupljena tri djelokruga bliske zaštite lica i imovine koja su omogućila da se isti na određeni način stavi u funkciju unutrašnje i vanjske sigurnosti. Prvi dio čine subjekti javne sigurnosti koji kroz državne sigurnosne poslove vrše blisku zaštitu važnih domaćih i stranih državnika. Drugi dio čine lica koja djeluju u okviru subjekata sektora private zaštite i na kraju treći dio čine sigurnosne vojne - privatne službe čiji pripadnici djeluju u ratnim ili krajnje rizičnim situacijama. Ovom podjelom poslova bliske zaštite lica, došlo je do ravnomjernog stvaranja balansa između javne i privatne sigurnosti, pogotovo u područjima gdje postoji velika potreba za istim. Time je ovaj segment sigurnosti stavljen u funkcije sistema nacionalne sigurnosti.¹⁹³

Javni sektor sigurnosti prvenstveno Agencija za koordinaciju policiskih tijela koja je u najvećoj mjeri obavezna za poslove iz domena bliske zaštite lica ima neograničena materijalno tehnička sredstva koja su potrebna za obavljanje tih poslova. Primjetno je i to da je sve veća saradnja između javnog i sektora privatne sigurnosti prilikom organizacije i sprovođenja poslova zaštite ličnosti koja se posebno ogleda u operativnim saznanjima jer javni sektor sigurnosti ima pristup svim bazama i informacijama o operativnim saznanjima vezano za određenu ličnost ili događaj. U Bosni i Hercegovini u periodu od 2002. godine do danas nije zabilježen niti jedan incident gdje je sektor privatne sigurnosti obavljao poslove bliske zaštite lica, to nam govori da je saradnja javnog i sektora privatne sigurnosti potrebna i da se treba i dalje razvijati. Lice koje obavlja poslove bliske zaštite lica je osoba koja na sebe preuzima odgovornost za odbranu/samoodbranu štćene (važne) ličnosti. Modernom zaštitaru ili tjelohranitelju najjače oružje je mozak i mudrost, a tek potom fizička snaga, vatreno oružje, palica ili oštar pogled. Poslovi bliske zaštite lica su veoma složeni i spadaju u najkompleksnije poslove zaštite na svijetu pa je zbog toga potrebno za te poslove angažovati lica koja su profesionalna, odgovorna, povjerljiva, diskretna-samozatajna i lica koja imaju visoko moralne vrijednosti na koje se nadograđuju sve znane vještine potrebne za čuvanje života i tijela štćene ličnosti.

¹⁹² Izvor: <http://specijalne-jedinice.com/Obuka/Bliska-zastita/Bliska-zastita.html/>, pristup napravljen 30.07.2019. Godine u 08:38h (mob).

¹⁹³ Cikotić, Selmo; Smajić, Mirza; Delić, Haris; Subašić, Nihad (2018:97) Nacionalna sigurnost i privatna zaštita, Sarajevo: FPN Univeziteta u Sarajevu.

Kroz konstantnu edukaciju, prvenstveno u preventivnim programima šticeanja lica, mogu se postići dobri praktični rezultati.¹⁹⁴

Kako smo ranije naveli poslovi bliske zaštite lica u sektoru privatne sigurnosti nisu konstantni i javljaju se samo po potrebi i zahtjevu klijenata, a kazali smo i da je osnova ovog kompleksnog posla stalna obuka i rad na preventivnom djelovanju prilikom obavljanja poslova. Po nekim izvorima profil današnjeg modernog tjelohranitelja u poslovima bliske zaštite bi trebao izgledati ovako: da ima između 35-45 godina, da je inteligentan, da je koncentrisan u svom poslu, da ima odmjerenu, pravilnu percepciju i memoriju, da ima emocionalnu stabilnost, da ima visoku motivaciju i pozitivnu privrženost, da je elokventan, da poznaje bonton, da poznaje strane jezike, da ima izvrsnu fizičku kondiciju i da vlada različitim borilačkim vještinama, da je odličan strijelac iz različitog oružja i da je odvažan vozač.¹⁹⁵ Na sve ove karakteristike možda i najbitnija je da ima dobru moć zapažanja jer uz koncentraciju u obavljanju poslova bliske zaštite sitni detalji u ponašanju lica u okolini mogu nam kazati namjere o napadu na lice koje štitimo. Nebi se složili o starosnoj dobi jer u svijetu postoje vrhunski tjelohranitelji koji su i stariji i mlađi od ovih godina, mišljenja smo da je posvećenost poslu najbitnija da bi se posao uspješno obavio. U Bosni i Hercegovini većina lica koja se bave sektorom privatne sigurnosti, a isključivo obavljaju blisku zaštitu lica završilo je obuku u International Bodyguard Association (IBA) i posjeduju Security Industry Authority (SIA)¹⁹⁶ certifikat za obavljanje poslova iz domena bliske zaštite lica. Subjekti sektora privatne sigurnosti u svijetu i BiH najčešće u obavljanju poslova bliske zaštite lica koriste američki sistem koji se u principu ne razlikuje mnogo od ostalih sistema. Svi ti sistemi nadograđuju jedan drugog, onaj koji je u BiH prisutan koncipiran je na američki način, on obuhvata poslove bliske zaštite lica kroz tri strukture, a one su:

- struktura sekcije za pratnju
- struktura sekcije za vozila
- struktura sekcije za zaštitu.¹⁹⁷

¹⁹⁴ Cikotić, Selmo; Smajić, Mirza; Delić, Haris; Subašić, Nihad (2018:97) Nacionalna sigurnost i privatna zaštita, Sarajevo: FPN Univeziteta u Sarajevu.

¹⁹⁵ Izvor: <http://specijalne-jedinice.com/Obuka/Bliska-zastita/Bliska-zastita.html/>, pristup napravljen 30.07.2019. godine u 08:38h (mob).

¹⁹⁶ <https://www.sia.homeoffice.gov.uk> Security Industry Authority ili skraceno (SIA) vladina je organizacija koja odnedavno ima predstavnistvo i u Rijeci .Republika Hrvatska. To je regionalna podružnica i dio je regionalne strukture SIA-e u jugoistočnoj Evropi. pristup:30.08.2019 godine 15,11h

¹⁹⁷ Cikotić, Selmo; Smajić, Mirza; Delić, Haris; Subašić, Nihad, (2018:98) Nacionalna sigurnost i privatna zaštita, Sarajevo: FPN Univeziteta u Sarajevu.

Poslovi sekcije za pratnju se odnose na njihovo stalno prisustvo uz štićeno lice. Poslovi sekcije za vozila se odnose na vožnju štićenog lica kao i na sigurnost i zaštitu samog vozila. Poslovi sekcije za zaštitu se odnose na prethodni dolazak tjelohranitelja u prostor gdje će boraviti štićeno lice, koji pritom vrše kontrolu prostora te ga osiguravaju do dolaska štićenog lica (u nekim slučajevima prostor u kojem je boravilo štićeno lice se kratko osigurava i nakon njegovog odlaska).¹⁹⁸

¹⁹⁸ Cikotić, Selmo; Smajić, Mirza; Delić, Haris; Subašić, Nihad (2018:98) Nacionalna sigurnost i privatna zaštita, Sarajevo: FPN Univeziteta u Sarajevu.

5.1.7.5. Sigurnost javnih manifestacija

Svako javno okupljanje koje na jednom mjestu iz nekog razloga skupi određeni broj ljudi zahtijeva i mjere sigurnosti i zaštite. Javna manifestacija je okupljanje organizovano radi ostvarivanja prihoda u okviru registrovane djelatnosti koja s obzirom na očekivani broj učesnika i prirodu manifestacije kao takve zahtijeva preduzimanje posebnih mjera sigurnosti.¹⁹⁹ Održavanje javnih manifestacija poput privrednih, vjerskih, kulturnih, humanitarnih, sportskih, zabavnih i drugih manifestacija zahtijevaju i poduzimanje mjera sigurnosti i zaštite kako bi isti protekli bez narušavanja javnog reda i mira i kako bi lica koja prisustvuju istim bila adekvatno zaštićena. U svrhu zaštite pomenutih manifestacija organizator je obavezan na osnovu Zakona o javnom okupljanju angažirati subjekte javne ili privatne sigurnosti.²⁰⁰ Konkretno u FBiH subjekti sektora privatne sigurnosti imaju mogućnost da na osnovu zakonske regulative vrše zaštitu javnih manifestacija, jer poslovi sigurnosti ljudi i imovine obuhvataju i osiguranje održavanja sportskih takmičenja, kulturnih i drugih manifestacija i javnih okupljanja. Subjekti sektora privatne sigurnosti u FBiH su na osnovu navedenog, u funkciji sistema nacionalne sigurnosti. Kada je u pitanju svjetska praksa obavljanja sigurnosti javnih manifestacija, uloga i funkcija subjekata sektora privatne sigurnosti je određena na približno sličan način gdje nema mnogo različitosti. Obavljanje zaštite javnih manifestacija se u FBiH obavlja po sličnom principu modernih zemalja.²⁰¹ Sama organizacija javnih manifestacija pa tako i segment sigurnosti koji spada u dio organizacije predstavlja veoma složen skup mjera i radnji koje treba preduzeti kako bi cijeli tok manifestacije protekao bez problema. Da bi jedna manifestacija protekla bez problema potrebno je sačiniti plan realizacije sa detaljnom razradom svih segmenata organizacije. Jedan od najbitnijih segmenata je i sigurnosna procijena manifestacije. Sigurnosnu procijenu moraju vršiti stručna lica iz javnog i sektora privatne sigurnosti. Na osnovu sigurnosne procijene izrađuje se detaljan plan manifestacije prema kojem se određuje broj angažovanih lica iz javnog i sektora privatne sigurnosti kao i njihove pozicije za vrijeme održavanja manifestacije. Prilikom izrade plana održavanja posebnu pažnju treba obratiti na plan evakuacije ukoliko bi došlo do nepredviđenih okolnosti.²⁰²

¹⁹⁹ Član 25. Zakona o javnom okupljanju Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj: 32/09).

²⁰⁰ Član 19. stav 4. Zakona o javnom okupljanju Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 32/09).

²⁰¹ Cikotic, Selmo; Smajic, Mirza; Delic, Haris; Subasic, Nihad (2018:101) Nacionalna sigurnost i privatna zaštita, Sarajevo: FPN Univeziteta u Sarajevu.

²⁰² U prilogu ovoga rada predstavljamo detaljan plan organizacije obezbjeđenja javnih manifestacija; izvor Securitas BH doo.

Obostrani cilj subjekata javne i privatne sigurnosti jeste osigurati siguran ambijent za provođenje javne manifestacije. Danas je nezamislivo organizirati jednu sportsku manifestaciju koja ima primjesu visokog rizika bez angažmana subjekata javne i privatne sigurnosti.²⁰³ Možda se saradnja javne i privatne sigurnosti najočitije ogleda upravo u osiguranju velikih sportski ili kulturnih manifestacija jer su uglavnom to manifestacije gdje se okuplja veliki broj ljudi, a samim tim i postoji veliki rizik da dođe do eskalacije sukoba. Zato u samom planiranju manifestacije javni i sektor privatne sigurnosti mora predvidjeti i preduzeti sve potrebne korake da do istih ne bi došlo. U toku same manifestacije većinom su vidljivi uposlenici iz sektora privatne sigurnosti što nam daje sliku da javni sektor sigurnosti i nema neku ulogu u samoj organizaciji događaja, međutim puno veću ulogu u organizaciji ima javni sektor sigurnosti od privatnog. Od samog početka organizovanja manifestacije, od podnošenja zahtjeva organizatora za određenu manifestaciju javni sektor sigurnosti preuzima sve operativno tehničke radnje iz domena sigurnosti pa do KDZ pregleda objekta javni sektor sigurnosti radi niz radnji i postupaka da bi spriječio neželjene posljedice za vrijeme same manifestacije. Od završetka KDZ pregleda objekta sektor privatne sigurnosti preuzima objekat i ulogu zaštite istog do okončanja manifestacije. Ove činjenice nam govore da javni sektor sigurnosti ima najznačajniju ulogu u organizovanju jedne manifestacije u preiodu do pred samu manifestaciju, a da KDZ pregledom i predajom objekta gdje će se manifestacija i održati javni sektor sigurnosti glavnu ulogu predaje sektoru privatne sigurnosti i u toku same manifestacije samo asistira sektoru privatne sigurnosti da bi manifestacija prošla bez problema.

²⁰³ Cikotić, Selmo; Smajić, Mirza; Delić, Haris; Subasić, Nihad (2018:101) Nacionalna sigurnost i privatna zaštita, Sarajevo: FPN Univeziteta u Sarajevu

5.1.7.6. Tehnička zaštita

Poslovi tehničke zaštite, prema odredbama zakona, obavljaju se putem tehničkih sredstava za sprječavanje protivprovalnih radnji koje su usmjerene prema osobama ili imovini koja se štiti, a odnose se na: protiprovalne, protivprepadne, protivdiverziske tehnike, zaštitu ljudi i čovjekove okoline, zaštitu podataka i dokumentacije, zaštitu nedopuštenog pristupa u štićeni prostor, zaštitu od unošenja eksplozivnih, jonizirajućih i drugih opasnih tvari. Ovakva vrsta zaštite provodi se na području štićenog područja, štićenih zgrada i drugih objekata kao i pratnji i osiguranju prilikom prijevoza štićenih osoba, naprava, sredstava, opreme i zaštitno dojavnih sredstava koja je dozvoljeno koristiti za obavljanje poslova tehničke zaštite.²⁰⁴ U svijetu pa tako i u Bosni i Hercegovini tehnička zaštita je neizostavan dio svih sigurnosnih sistema unutrašnje i vanjske sigurnosti svake zemlje javnog i sektora privatne sigurnosti. Moderne tehnologije tako brzo napreduju da je o sistemima tehničke zaštite vrlo teško govoriti. Razvoj tehničke zaštite se veže za početak razvoja telekomunikacionih mreža koji se dogodio sredinom devetnaestog vijeka, međutim prava ekspanzija sistema tehničke zaštite se dogodila kada je došlo do pojave interneta i ostalih mreža telekomunikacija koje su omogućavale jednostavniju i lakšu komunikaciju između određenih lokacija, objekata i lica.²⁰⁵ Kao i u svakoj grani privrede razvoj sistema tehničke zaštite se odvijao prema potrebama korisnika. Na osnovu razvoja sistema tehničke zaštite i potreba korisnika dodatne zaštite, došlo je do formiranja sistema tehničke zaštite koji se sastoje iz nekoliko dijelova. Nama najinteresantiji sistemi tehničke zaštite koji se svakodnevno primjenjuju u praksi sektora privatne sigurnosti su:

- protuprovalni sistem tehničke zaštite,
- videonadzorni sistem tehničke zaštite,
- vatrodojavni sistem tehničke zaštite,
- plinodojavni sistem tehničke zaštite,
- stabilni sistem za gašenje požara i
- perimetrijski sistem tehničke zaštite.²⁰⁶

²⁰⁴ Ahic, Jasmin, „Sistemi privatne sigurnosti,“ navodi član 26 zakona o agencijama za zaštitu ljudi i imovine (S. FBiH50/02), (Ahić, 2009:297)

²⁰⁵ Cikotić, Selmo; Smajić, Mirza; Delić, Haris; Subašić, Nihad (2018:104) Nacionalna sigurnost i privatna zaštita, Sarajevo: FPN Univerziteta u Sarajevu.

²⁰⁶ Cikotić, Selmo; Smajić, Mirza; Delić, Haris; Subašić, Nihad (2018:104) Nacionalna sigurnost i privatna zaštita, Sarajevo: FPN Univerziteta u Sarajevu

5.2. Sektor privatne sigurnosti u RS i Brčko distriktu Bosne i Hercegovine.

U isto vrijeme kada i FBiH i manji BH entitet – Republika Srpska donosi zakon o Agencijama za obezbijedenje lica i imovine i privatnoj detektivskoj djelatnosti,²⁰⁷ kojim se uređuje oblast sektora privatne sigurnosti. Brčko distrikt tek 2004. donosi gotovo identičan Zakon onome iz RS-a, Zakon o Agencijama za obezbijedenje lica i imovine i privatnoj detektivskoj djelatnosti Brčko distrikta.²⁰⁸ U ovom zakonu tretiraju se slijedeće oblasti:

- osnovne odredbe,
- djelatnosti obezbjedenja lica i imovine,
- uslovi za osnivanje preduzeća za obezbjedenje lica i imovine,
- detektivska djelatnost i privatni detektiv,
- evidencije,
- nadzor, ovlaštenje za donošenje propisa,
- kaznene odredbe i prelazne i završne odredbe.²⁰⁹

Kao i u FBiH i u RS-u su poslije donošenja zakona o agencijama za obezbijedenje lica i imovine i privatnoj detektivskoj djelatnosti doneseni i podzakonski akti da bi se preciznije definisale pojedine odredbe zakona, a to su:

- pravilnik o uslovima i načinu sprovođenja tehničkog i fizičkog obezbjedenja.
- pravilnik o evidencijama.
- pravilnik o uslovima obavljanja pratnje i obezbjedenja novca, vrijednosnih papira, plemenitih kovina, metala i drugih vrijednosti.
- pravilnik o prostornim i tehničkim uslovima za zaštitu od krađa i drugih nezgoda ili zloupotreba koji se mora ispunjavati poslovni prostor privrednog društva koje obavlja djelatnost obezbjedenja lica i imovine i detektivskih agencija.²¹⁰

²⁰⁷ Zakon o Agencijama za obezbjedenje lica i imovine i privatnoj detektivskoj djelatnosti RS(SL glasnik RS br.50/02)

²⁰⁸ Ahić, Jasmin, „Sistemi privatne sigurnosti,„ komentariše sektor privatne sigurnosti RS.(Ahić, 2009:300)

²⁰⁹ Kržalić, Armin(2009:54) Stanje privatne sigurnosti u Bosni i Hercegovini, Sarajevo: Centar za sigurnosne studije Sarajevo.

²¹⁰ Podzakonski akti koji su dodatno uredili Zakon o Agencijama za obezbjedenje lica i imovine i privatnoj detektivskoj djelatnosti RS(SL glasnik RS br.50/02)

- pravilnik o načinu obavljanja detektivskih poslova.
- pravilnik o sadržaju i izgledu legitimacije pripadnika obezbjeđenja i detektivske legitimacije.
- pravilnik o obuci i načinu polaganja stručnog ispita za pripadnike fizičkog i tehničkog obezbjeđenja i privatnog detektiva.²¹¹
- Zakon o agencijama za obezbjeđenje lica i imovine i privatnoj detektivskoj djelatnosti
Zakon o mjerama bezbjednosti u poslovanju gotovim novcem i drugim vrijednostima.²¹²
- Zakon o oružju i municiji.²¹³

Pošto RS ima drukčije unurašnje uređenje od FBiH tako je i javni sektor sigurnosti drukčije uređen. U FBiH sektor javne sigurnosti održen je po kantonima, a u RS –u dijeli se na Centre javne bezbjednosti (CJB). Sjedišta CJB se nalaze u: Banja Luci, Doboju, Bijeljini, Trebinju i Istočnom Sarajevu. Pošto je drukčije uređenje nismo mogli doći do potpunih podataka o broju registrovanih agencija kao ni o broju uposlenih u tim Agencijama, uspjeli smo doći do podataka iz CJB Banja Luka.

Tabela 18. Broj Agencija i zaposlenih na području entiteta RS.²¹⁴

R/b	Broj registriranih Agencija na području CJB B.Luka	
1.	Broj Agencija za obezbjeđenje lica i imovine u RS	7
2.	Broj uposlenika sektora private zaštite u RS	1200
3.	Broj vatrenog oružja kratke cijevi u RS	400

²¹¹ Podzakonski akti koji su dodatno uredili Zakon o Agencijama za obezbjeđenje lica i imovine i privatnoj detektivskoj djelatnosti RS(SL glasnik RS br.50/02)

²¹² Podzakonski akti koji su dodatno uredili Zakon o Agencijama za obezbjeđenje lica i imovine i privatnoj detektivskoj djelatnosti RS(„Službeni glasnik RS“, broj: 33/15).

²¹³ Podzakonski akti koji su dodatno uredili Zakon o Agencijama za obezbjeđenje lica i imovine i privatnoj detektivskoj djelatnosti RS(„Službeni glasnik RS“, broj: 26/16).

²¹⁴ Izvor:Istraživanje autora

Tabela 19. Međutim po izvoru Armin Kržalić, Stanje privatne sigurnosti u Bosni i Hercegovini, (2009:55) dolazimo do slijedećih podataka.²¹⁵

R/b	Brojno stanje o izdatim certifikatima za obavljanje poslova iz domena sektora privatne sigurnosti	
1.	Broj agencija za obezbjeđenje lica i imovine u RS	37
2.	Broj uposlenika subjekata sektora privatne zaštite u RS	843
3.	Broj vatrenog oružja kratke cijevi u RS	375

Prema našim podacima u Brčko distriktu djeluje slijedeći broj registrovanih Agencija:

Tabela 20. Broj Agencija i zaposlenih u Brčko Distriktu.²¹⁶

R/b	Brojno stanje o izdatim certifikatima za obavljanje poslova iz domena sektora privatne sigurnosti Brčko distrikta	
1.	Broj agencija za obezbjeđenje lica i imovine u RS	4
2.	Broj uposlenika subjekata sektora privatne zaštite u RS	88
3.	Broj vatrenog oružja kratke cijevi u RS	-

Kao i FBiH i u RS javni sektor sigurnosti je ocijenio da od sektora privatne sigurnosti može imati veliku pomoć pri obavljanju poslova iz domena unutrašnje sigurnosti kroz pod zakonske akte omogućili su da se sektor privatne sigurnosti razvija u skladu sa svjetskim standardima i zahtjevima tržišta.

²¹⁵ Armin Kržalić, Stanje privatne sigurnosti u Bosni i Hercegovini, (2009:55)

²¹⁶ Izvor: Istraživanje autora

5.3. Privatne detektivske službe

5.3.1. Istorijat privatnih detektivskih službi u svijetu

Iako pojam privatna sigurnost ima svoju praktičnu primjenu još u vrijeme antičkog doba njegov sadašnji oblik prije svega moramo zahvaliti jednom čovjeku Alenu Pinkertonu vizionaru čije je ime i danas sinonim za privatnu zaštitarsku i detektivsku službu.²¹⁷ U Čikagu 1850. godine. Alen Pinkerton osniva prvu privatnu detektivsku agenciju čije slogan bio „Mi nikad ne spavamo“ prvobitno se bavila: hapšenjem kriminalaca, zaštitom vozova, obavještajnim poslovima itd. U samom početku bilo je mnogo poslova koje je agencija obavljala, ali samo na području Čikaga, kasnije klijenti su dolazili iz raznih dijelova zemlje sa željom za angažovanjem Pinkertonove agencije u vršenju poslova privatne detektivske djelatnosti. Već u drugom dijelu 19. vijeka u SAD-u se počinju osnivati i druge kompanije za zaštitu i detektivske agencije, kako se razvijala industrija kroz industrisku revoluciju tako se javljala i sve veća potreba za uslugama privatnih detektivskih agencija. Iz istorije privatnih detektivskih agencija još je značajno napomenuti da je Alen Pinkerton poznat i po tome što je prvi u svoj operativni rad uveo i takozvane potjernice za kriminalcima, što je svakako u kasnijem periodu rezultiralo uvođenjem te prakse u operativni rad organa unutrašnjeg sistema sigurnosti SAD. Nakon Pinkertonove smrti njegova privatna detektivska agencija je nastavila sa odgovornim i profesionalnim obavljanjem zaštitarskih poslova pod upravljanjem njegovih potomaka koji su upravo zbog takvog odnosa prema poslu dobili i najveće priznanje u vidu pravnog uvođenja jedne privatne kompanije privatnog sektora sigurnosti kroz ugovor sa U.S. General Services Administration.²¹⁸ Potvrda ispravnog rada na visokom nivou Pinkertonove detektivske agencije rezultirala je sticanjem certifikata službe za Domovinsku Sigurnost koji su potvrdili da je Pinkertonova privatna detektivska agencija sposobna svojim klijentima pružiti najveći stepen sigurnosti koju odobrava Sigurnosni Akt (Safety Act).²¹⁹

²¹⁷ Ahić, Jasmin, (2009:91).,Sistemi privatne sigurnosti:Fakultet za kriminalistiku,kriminologiju i sigurnosne studije Sarajevo.

²¹⁸ Ahić, Jasmin.,Sistemi privatne sigurnosti,,(Ahić, 2009:106).navodi da je U.S. General Services Administration je nezavisna agencija federalne vlade Sjedinjenih Američkih Država čijije prvobitni zadatak da pomogne u organizovanju i davanju podrške osnovnom djelovanju federalnih agencija,

²¹⁹ Ahić, Jasmin, (2009:116).,Sistemi privatne sigurnosti:Fakultet za kriminalistiku,kriminologiju i sigurnosne studije,Sarajevo.

Za razliku od SAD-a na prostoru Evrope sektor privatne sigurnosti, a samim tim i privatne detektivske agencije kao njegov sastavni dio sporije su se razvijale možda i najbitniji razlog tog sporijeg razvoje je što vodeće industrijske zemlje u Evropi: Francuska, Velika Britanija i Njemačka u principu u 19. vijeku bile su manje više policiske države i imale su malo drukčiju tradiciju od SAD-a. Prva detektivska agencija osnovana je u Francuskoj čije osnivač bio Augen Fransis Vidok, on se smatra i prvim privatnim detektivom u svijetu.²²⁰ Njegova detektivska agencija se zvala „Firma za univerzalne informacije u vezi trgovine i privrede“.²²¹ Sektor javne sigurnosti tadašnje Francuske više puta je pokušavao da zatvori Vidokovu detektivsku agenciju i to im je pošlo za rukom kad su Augena Fransisa Vidoka optužili za pronevjeru novca i uhapsili ga, to je prvi slučaj amoniziteta javnog sektora sigurnosti prema sektoru privatne sigurnosti.

²²⁰ Izvor:<http://www.detektivskaagencija.rs/privatni-detektiv.php/>, pristup 14.08.2019.godine 10:41h

²²¹ Izvor:<http://www.detektivskaagencija.rs/privatni-detektiv.php/>, pristup 14.08.2019.godine 10:41h.

5.3.2. Privatne detektivske službe u Bosni i Hercegovini

Kroz istoriju privatne detektivske službe nisu zabilježene u Bosni i Hercegovini vjerovatno zbog društvenih uređenja okupatorskih zemalja koje su vladale u Bosni i Hercegovini nije dolazilo do pojave osnivanja privatnih detektivskih agencija jer za to nije bilo zakonskog osnova. Prvi zakonski akt koji je omogućio osnivanje privatnih detektivskih agencija je Zakon o Agencijama za obezbjeđenje lica i imovine te privatnoj detektivskoj djelatnosti RS-u.²²² A Zakonom iz 2012. godine uređeno je da detektivska djelatnost podrazumjeva poslove prikupljanja, obrade podataka i materijalnih dokaza koje mogu obavljati lica koja imaju ovlaštenje za obavljanje detektivskih poslova.²²³ U FBiH nije donesen zakon o privatnoj detektivskoj djelatnosti što predstavlja velike probleme licima koja imaju namjeru baviti se detektivskom djelatnošću. Istina 2008. godine donijet je nacrt Zakona o privatnim detektivima u FBiH.²²⁴ Ovaj zakon nikad nije usvojen tako da lica koja su imala namjeru da se bave ovom djelatnošću kao i privredni subjekti, te građani koji bi koristili usluge iz ove oblasti nisu u mogućnosti. U ovom radu približit ćemo malo detaljnije zakon o privatnoj detektivskoj službi u RS i Brčko distriktu gdje su zakoni usvojeni. Detektivska djelatnost u RS i Brčko distriktu uglavnom djeluje kroz agencije za obezbjeđenje lica i imovine, a lica koja se bave ovim poslovima moraju imati ovlaštenja za bavljenje istih, pri čemu je potrebno da ispunjavaju slijedeće uslove:

- da je državljanin RS ili BiH i ima prebivalište u RS,
- da ima navršenih 25 godina,
- da ima visoku ili višu stručnu spremu (završene studije tehničke struke prvog ciklusa čijim se završetkom stiče 240 ECTS bodova, odnosno 180 ECTS bodova),
- da ima završen pripravnički staž kod privatnog detektiva u trajanju od 12 mjeseci,
- da ima opštu zdravstvenu sposobnost i posebnu duševnu i fizičku sposobnost, što dokazuje uvjerenjem ovlaštene zdravstvene ustanove
- da ima položen stručni ispit za privatnog detektiva, koji je položen pred ispitnom komisijom Ministarstva unutrašnjih poslova RS.²²⁵

²²² Zakon o agencijama za obezbjeđenje lica i imovine i privatnoj detektivskoj djelatnosti RS (SL glasnik RS br.50/02)

²²³ Član 35. Zakona o agencijama za obezbjeđenje lica i imovine i privatne detektivske djelatnosti („Službeni glasnik RS“, broj:4/12).

²²⁴ U prilogu ovoga rada donosimo nacrt zana o privatnim detektivima.

²²⁵ Član 36. Zakona o agencijama za obezbjeđenje lica i imovine i privatne detektivske djelatnosti („Službeni glasnik RS“, broj:4/12).

U koliko su ispunjeni predhodno navedeni uslovi CJB prema mjestu prebivališta licu koje ima namjeru osnovati privatnu detektivsku agenciju izdaje ovlaštenje za početak rada. Bitno je napomenuti da lica koja imaju namjeru baviti se ovom djelatnošću prije polaganja stručnog ispita za privatnog detektiva moraju odraditi pripravnčki staž. Pošto su poslovi iz domena privatnog detektiva okarakterisani kao samostalna djelatnost, lice koje registruje privatnu detektivsku agenciju dužno je da osigura prostor koji je u skladu sa prostornim i tehničkim uslovima za zaštitu od požara, krađe i drugih nezgoda i zloupotreba. Privatni detektivi u RS i Brčko distriktu mogu početi obavljati svoje poslove tek nakon dobivanja odobrenja nadležnog CJB pri čemu je propisano da se detektivska kancelarija osniva kao pravno lice.²²⁶ Detektivske agencije mogu obavljati poslove propisane zakonom samo uz zaključeni ugovor između naručioca usluga i detektivske agencije, na ovaj način spriječena je svaka zloupotreba ovlaštenja detektivskih agencija, jer agencije ugovore moraju dostaviti nadležnom CJB-u. Za vrijeme obavljanja detektivskih poslova privatni detektiv dužan je imati službenu legitimaciju koju je obavezan pokazati ovlaštenom službenom licu Ministarstva unutrašnjih poslova RS kao i licu od kojeg pribavlja određene podatke. Privatnom detektivu dozvoljeno je da prikuplja podatke samo od lica koja su voljna da mu ustupe tražene podatke s tim da privatni detektiv može isključivo prikupljati podatke o:

- nestalim licima ili licima koja se skrivaju ili licima koja su napisala ili poslala anonimna pisma ili licima koja šire klevetu, vrijeđaju ili sumnjiče nekoga,
- predmetima koji su izgubljeni ili ukradeni,
- uspješnosti lica u obavljanju poslova
- uspješnosti i poslovnosti pravnih lica ili preduzetnika.²²⁷

Da bi se dodatno izbjegle mogućnosti zloupotrebe položaja privatnim detektivima je zabranjeno da prilikom prikupljanja podataka ometaju rad nadležnih državnih ili entitetskih organa i službi javne sigurnosti. Privatni detektivi za vrijeme obavljanja detektivskih poslova ne mogu koristiti vatreno oružje kao ni druga sredstva prinude, osim u slučajevima lične zaštite, također im je zabranjeno koristiti sredstva i naprave za elektronska snimanja ili prisluškivanja, a u svrhu prikupljanja podataka.²²⁸

²²⁶ Član 42. Zakona o agencijama za obezbjeđenje lica i imovine i privatne detektivske djelatnosti („Službeni glasnik RS“, broj:4/12).

²²⁷ Član 48. Zakona o agencijama za obezbjeđenje lica i imovine i privatne detektivske djelatnosti („Službeni glasnik RS“, broj: 4/12).

²²⁸ Član 51. Zakona o agencijama za obezbjeđenje lica i imovine i privatne detektivske djelatnosti („Službeni glasnik RS“, broj:4/12)

Privatni detektivi koji za vrijeme obavljanja detektivskih poslova budu saznali za neko krivično djelo isti su obavezni to dijelo prijaviti Ministarstvu unutrašnjih poslova RS ili Tužilaštvu RS. U koliko privatni detektiv za vrijeme obavljanja detektivskih poslova bude raspolagao sa nekim podacima i dokazima isti je obavezan da te materijalne dokaze preda na uvid službenom licu Ministarstva unutrašnjih poslova RS.²²⁹ Zakonske odredbe koje smo naveli imaju ključnu funkciju u obavljanju privatne detektivske službe u BiH. U isto vrijeme ovaj zakon daje i mogućnost javnom sektoru sigurnosti pored apsolutne kontrole nad radom detektivskih agencija i mogućnost zloupotrebe javnog sektora nad privatnim sektorom jer kroz istoriju znamo slučaj nastanka privatnih detektivskih agencija u Francuskoj. Samo jak razvoj demokratskog društva donijet će i bolju kontrolu i bolje uslove za razvoj privatnih detektivskih agencija. Ministarstvo unutrašnjih poslova je donijelo i poseban podzakonski akt koji još jasnije uređuje obavljanje detektivskih poslova. Već 2012. godine donešen je Pravilnik o načinu obavljanja detektivskih poslova. Ovim pravilnikom detaljnije je propisan način obavljanja detektivskih poslova, način čuvanja i odlaganja podataka koje je prikupio privatni detektiv, a koji se smatraju poslovnom tajnom u skladu sa Zakonom o Agencijama za obezbjeđenje lica i imovine i privatne detektivske djelatnosti.²³⁰ Ovom uredbom Ministarstvo unutrašnjih poslova RS, dalo je mogućnost detektivskim agencijama za dalji razvoj kako u sigurnosnom tako i u ekonomskom smislu. Ako uzmemo u obzir sve gore navedeno vlasti u RS i Brčko distriktu su sektor privatne sigurnosti kao pod sistem unutrašnje sigurnosti približili praksi razvijenih zapadnih zemalja, za razliku od FBiH gdje zakon o ovoj oblasti nije još ni donešen. Ipak primjetno je da je potrebno u budućnosti zajedničkim snagama privatnog i javnog sektora sigurnosti dodatno kroz zakonske akte osnažiti i po ugledu na svjetske standarde omogućiti detektivskoj djelatnosti brži razvoj i veće učešće u razvoju demokratskog društva u Bosni i Hercegovini.

²²⁹ Član 54. Zakona o agencijama za obezbjeđenje lica i imovine i privatne detektivske djelatnosti („Službeni glasnik RS“, broj:4/12).

²³⁰ Član 1. Pravilnika o načinu obavljanja detektivskih poslova („Službeni glasnik RS“, broj: 85/12)

VI DIO: ISTRAŽIVANJE MOGUĆNOSTI I PERSPEKTIVE JAVNE I PRIVATNE SIGURNOSTI I NJIHOV DOPRINOS SIGURNOSTI DEMOKRATSKOG DRUŠTVA

6.1. Analiza pravnog okruženja

Od donošenja prvog Zakona o Agencijama za zaštitu ljudi i imovine kojim je učinjen prvi korak uvođenja sektora privatne sigurnosti u unutrašnji sistem sigurnosti Bosne i Hercegovine učinjen je veliki napredak u ukupnoj sigurnosnoj situaciji u zemlji.²³¹ Donošenjem novog Zakona o Agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine dodatno je poboljšano stanje u sektoru privatne sigurnosti u Bosni i Hercegovini.²³² Ovim zakonom i poboljšanom zakonskom regulativom stvoreni su uslovi za brži razvoj sektora privatne sigurnosti koji nije prošao nezapaženo kod javnog sektora sigurnosti, pa je na prijedlog Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova 2013. godine donijet Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o Agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine kojim je dodatno poboljšan status sektora privatne sigurnosti u FBiH. Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o Agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine 2013. godine dopunjen je spektar djelovanja subjekata sektora privatne sigurnosti na osnovu kojih se i danas obavlja ova djelatnost. Poslovi Agencija i unutrašnjih službi za zaštitu ljudi i imovine propisani su kao djelatnost koja se odnosi na obavljanje poslova fizičke i tehničke zaštite, te fizičke zaštite lica u pokretu. U Zakonu o Agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine FBiH za razliku od zakona Republike Srpske i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine ne postoji mogućnost obavljanja detektivske djelatnosti. Ova razlika entiteskog zakonskog uređenja je zapravo i jedina, sve ostale poslove koje obavljaju subjekti sektora privatne sigurnosti su uređene na sličan način gdje nema mnogo odstupanja. Međutim, kada je u pitanju detektivska djelatnost u FBiH ona još nije uređena, iako za njom postoji veliko interesovanje i potreba kako stanovništva tako i onih koji bi je i obavljali. U određenom periodu bilo je nekoliko pokušaja da se detektivska djelatnost ozakoni i uvede pod okrilje sektora privatne sigurnosti, ali nije bilo konkretne političke volje da se ovo pitanje riješi. Donošenjem ovog zakona sektor privatne sigurnosti u FBiH bio bi bogatiji za još jedan segment zaštite i na taj način bi subjekti sektora privatne sigurnosti iz FBiH mogli poput onih u Republici Srpskoj i Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine obavljati detektivsku djelatnost.

²³¹ Zakona o Agencijama za zaštitu ljudi i imovine („Službene novine FBiH“, broj: 50/02)

²³² Agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine („Službene novine FBiH“, broj: 78/08)

U FBiH pored Zakona o Agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine iz 2008. godine i Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine iz 2013. godine postoji i podzakonska regulativa koja preciznije definiše djelovanje subjekata sektora privatne sigurnosti u FBiH:

- Pravilnik o knjigama evidencije koje vode MUP-ovi FBiH i Kantona, te agencije i unutrašnje službe za zaštitu ljudi i imovine.
- Pravilnik o obliku i sadržaju službene iskaznice lica koja obavljaju poslove zaštite ljudi i imovine.
- Pravilnik o vatrenom oružju za obavljanje poslova fizičke zaštite ljudi i imovine.
- Pravilnik o sadržaju, obavezama i načinu vršenja radnji koje preduzima čuvar, korištenja vatrenog oružja i fizičke sile tokom obavljanja poslova fizičke zaštite ljudi i imovine.
- Pravilnik o tehničkim sredstvima i opremi za obavljanje poslova fizičke i tehničke zaštite.²³³
- Pravilnik o kriterijima za provjeru zdravstvene sposobnosti osoba koje obavljaju poslove zaštite ljudi i imovine.²³⁴
- Pravilnik o obliku i sadržaju sertifikata za obavljanje poslova zaštite ljudi i imovine za lica koja polože ispit za obavljanje tih poslova.
- Pravilnik o načinu organiziranja periodične provjere sposobnosti rukovanja vatrenim oružjem, zdravstvene i psihofizičke sposobnosti i stručne obuke zaposlenika agencije i unutrašnjih službi za zaštitu ljudi i imovine.²³⁵
- Odluka o određivanju pravnih lica u kojima FBiH ima vlasnički udio i pravnih lica čiji je osnivač FBiH koja su obavezna organizovati zaštitu ljudi i imovine.²³⁶
- Uputstvo o sadržaju obrasca zahtjeva za dobijanje odobrenja za rad agencija za zaštitu ljudi i imovine i saglasnost za akt o organizovanju zaštitarske službe i odobrenja za rad pravnih lica koja su organizovala zaštitarsku službu.²³⁷

²³³ Podzakonska regulativa koja preciznije definiše djelovanje subjekata sektora privatne sigurnosti u FBiH („Službene novine FBiH“, broj: 92/14)

²³⁴ Podzakonska regulativa koja preciznije definiše djelovanje subjekata sektora privatne sigurnosti u FBiH („Službene novine FBiH“, broj: 32/15)

²³⁵ Podzakonska regulativa koja preciznije definiše djelovanje subjekata sektora privatne sigurnosti u FBiH („Službene novine FBiH“, broj: 46/15)

²³⁶ Podzakonska regulativa koja preciznije definiše djelovanje subjekata sektora privatne sigurnosti u FBiH („Službene novine FBiH“, broj: 40/16)

²³⁷ Podzakonska regulativa koja preciznije definiše djelovanje subjekata sektora privatne sigurnosti u FBiH („Službene novine FBiH“, broj: 73/14)

- Program obuke za obavljanje poslova fizičke i tehničke zaštite.²³⁸
- Odluka o određivanju federalnih organa uprave i federalnih upravnih organizacija koji su dužni organizovati zaštitu ljudi i imovine.²³⁹
- Rješenje o utvrđivanju visine troškova izdavanja sertifikata za obavljanje poslova zaštite ljudi i imovine i obavljanje poslova odgovornog lica, te obuke za iste.²⁴⁰
- Uredba o poslovima tehničke zaštite koji se odnose na korištenje alarmnih sistema, videonadzora ili drugih tehničkih sredstava i opreme te poslove intervencije u slučaju aktiviranja alarmnog sistema.²⁴¹
- Uredba o načinu i postupku provođenja mjera zaštite i vršenja prijevoza i prijenosa gotovog novca, vrijednosnih papira i dragocijenosti.²⁴²

Ako uzmemo u obzir sve nazive podzakonskih akata koji se odnose na obavljanje poslova iz domena sektora privatne sigurnosti vidimo da obuhvataju jedan širok spektar podzakonskih obaveza koji su definisani na jedan veoma dobar način. Upravo je zakonska i podzakonska regulativa najbitniji uslov za efikasno funkcionisanje sektora privatne sigurnosti svake zemlje.

²³⁸ Podzakonska regulativa koja preciznije definiše djelovanje subjekata sektora privatne sigurnosti u FBiH („Službene novine FBiH“, broj: 46/15)

²³⁹ Podzakonska regulativa koja preciznije definiše djelovanje subjekata sektora privatne sigurnosti u FBiH („Službene novine FBiH“, broj: 48/15)

²⁴⁰ Podzakonska regulativa koja preciznije definiše djelovanje subjekata sektora privatne sigurnosti u FBiH („Službene novine FBiH“, broj: 59/15)

²⁴¹ Podzakonska regulativa koja preciznije definiše djelovanje subjekata sektora privatne sigurnosti u FBiH („Službene novine FBiH“, broj: 72/15)

²⁴² Podzakonska regulativa koja preciznije definiše djelovanje subjekata sektora privatne sigurnosti u FBiH („Službene novine FBiH“, broj: 76/15)

6.2. Analiza slučaja – nogometna utakmica BiH – Grčka (2013)

Mnogo je slučajeva o kojima se može govoriti i koji se mogu analizirati, mi u daljem radu analiziraćemo odnos, ulogu i sam rad na terenu javnog i sektora privatne sigurnosti prilikom obezbijedenja manifestacije visokog rizika nogometne utakmice reprezentacije Bosne i Hercegovine i Grčke u Zenici 22.03.2013. godine.²⁴³ Utakmicu visokog rizika je trebalo obezbijediti na stadionu Bilino polje koji se nalazi u užem gradskom jezgru i koji nije u potpunosti predviđen za odigravanje utakmica na najvišem nivou. U samu organizaciju ovog susreta na redovnom sastanku koji je održan 10 dana prije samog početka Nogometni savez kao organizator pozvao je:

- Predstavnike javnog sektora sigurnosti (MUP FBiH, MUP KS, MUP ZE-DO KANTONA, MUP SBK i GP BiH)
- Predstavnike sektora privatne sigurnosti (Alarm West doo)
- Predstavnike zdravstvenih ustanova ZE-DO Kantona
- Predstavnike vatrogasne brigade ZE-DO Kantona

Na prvom radnom sastanku donesena je odluka kao i detaljan plan organizacije odigravanja pomenute utakmice kao i detaljne smjernice o pojedinim karakterističnim segmentima organizacije. Posebnu ulogu i najveći teret same organizacije treba da preuzme Javni i privatni sektor sigurnosti. Kako je napomenuto da se očekuje dolazak grupe navijača iz Grčke kao i simpatizera Grčke reprezentacije iz zemalja okruženja koji su po tradiciji neprijateljski nastrojani prema našoj zemlji. Još je napomenuto da UEFA kao krovna institucija Evropskog nogometa pod posebnom pažnjom ima ovu utakmicu i da je potrebno da utakmica prođe bez problema kako ne bi došlo do nekih kazni za Nogometni savez BiH. Dogovoreno je da Granična policija BiH prati ulazak u našu zemlju posebno iz gore pomenutih zemalja. Pored toga dio javnog sektora sigurnosti koji se bavi obavještajnim radom povećao je saradnju sa obavještajnim sigurnosnim agencijama iz regiona kao i sa obavještajnim sigurnosnim agencijama iz Grčke o licima i grupama navijača koji imaju namjeru dolaska u našu zemlju.

²⁴³ Kandidat je bio direktno uključen u sve elemente planiranja, organizovanja i realizacije pomenute manifestacije, te materijal koji slijede je proizvod vlastitog rada i opažanja.

Sigurnosne agencije iz regiona našim sigurnosnim agencijama su poslale informaciju da se iz Srbije organizovano sprema veća grupa huligana navijača FC. C.Zvijezde (Delije) te da isti žele izazvati sukobe sa domaćim navijačkim skupinama noseći majice sa likom optuženog ratnog zločinca Ratka Mladića.

Granična policija BiH je dobila zadatak da evidentira sva lica koja su sumljiva i ulaze u Bosnu i Hercegovinu na graničnim prelazima sa Republikom Srbijom i Republikom C.Gorom sa posebnim akcentom na zadnja 24 sata pred osigravanje utakmice. Granična policija pri registrovanju tih lica dobila je zadatak da informaciju proslijedi MUP-u FBiH. Obavještajne službe Bosne i Hercegovine dobile su informaciju da postoji jedna grupa huligana i u našoj zemlji na području RS i da su isti članovi navijačke skupine Delije iz Republike Srbije te da isti žele dočekati ove grupe navijača u Bijeljini i pridružiti se njima. Navijačke grupe iz Grčke (desetak lica) i Republike Srbije eve ukupno oko sedamdeset osoba ušlo je u našu zemlju na GP Rača i u Bijeljini ih je čekalo još oko tridesetak lica. Posebnu pažnju i veliku saradnju ovom događaju pružio je i MUP RS koji je propratio ove navijačke skupine i o svemu obavještavao kolege iz MUP-a FBiH. Dogovorena je zajednička akcija MUP-a FBiH i MUP-a RS u blizini Doboja gdje je administrativno razgraničenje između Federacije i RS. Prilikom zaustavljanja autobusa sa navijačima pronađeno je: sedam noževa, deset bejzbol palica, a navijači su ispod jakni imali navučene majice sa likom optuženog ratnog zločinca R.Mladića. Navijačke skupine iz Grčke i Srbije vraćene su na G.P Rača i ispraćene iz BiH, a grupa od oko tridesetak navijača iz RS privedena je na saslušanje u CSB Doboju. Na ovaj način uz velike napore i ogromnu saradnju svih Agencija javnog sektora sigurnosti otklonjena je prva opasnost po bezbjednost odigravanja ove značajne nogometne utakmice u Bosni i Hercegovini. Po procijenama javnog i sektora privatne sigurnosti za održavanje same Fudbalske utakmice potrebno je 395 radnika sektora privatne sigurnosti koji moraju imati odgovarajuće akreditacije izdate od Kantonalnih MUP-ova. Kad kažemo da svi radnici sektora privatne sigurnosti moraju imati akreditacije to znači da su svi zaposleni u Agenciji za zaštitu Alarm West, koja ima ugovor sa Nogometnim savezom BiH, te da su svi certificirani od strane FMUP-a. Dan prije odigravanja utakmice stadion je pregledala KDZ kontrola i predala na čuvanje Agenciji Alarm West koja je preuzela brigu za sigurnost stadiona. Sve do ovog trenutka javni sektor sigurnosti vršio je ogroman napor na svim poljima, a tek po pregledu KDZ-a sektor privatne sigurnosti preuzima značajniju ulogu u organizaciji obezbijedjenja ove manifestacije. Glavnu riječ u samoj organizaciji i dalje ima javni sektor sigurnosti, ali sektor privatne sigurnosti je vidljiviji u očima običnog posmatrača. Treba naglasiti da je od posebne važnosti saradnja privatnog i javnog sektora sigurnosti u organizaciji velikih manifestacija najbitnija jer da se desi i najmanji propust moglo bi doći do neželjenih posljedica.

Pošto je ova manifestacija ocijenjena kao visokorizična organizator je odlučio da postavi pred ulaze da bi spriječio veću navalu na same ulaze i tako omogućio sektoru privatne sigurnosti detaljniji pregled svakog posjetioca ove manifestacije. Javni sektor odlučio je da među navijače Grčke koji su došli regularno ipak u civilu pošalje određeni broj svojih službenika da bi u slučaju provokacija spriječili iste, a u slučaju napada nekih od navijača Bosne i Hercegovine zaštitili navijače Grčke. UEFA je Nogometnom savezu BiH dala detaljne upute o svim pravilima jedno od pravila je i da svi prolazi za navijače koji su ofarbani žutom bojom moraju ostati čisti što je sektoru privatne sigurnosti iziskivalo dodatne napore jer je stadion bio u potpunosti rasprodan. U toku samog održavanja utakmice obični posmatrač gotovo i da ne vidi javni sektor sigurnosti dok je sektor privatne sigurnosti i zastupljen na svakom dijelu oko terena i na samim tribinama. Ova činjenica na velikim manifestacijama daje lažnu sliku da sektor privatne sigurnosti ima glavnu ulogu u organizaciji osiguranja velikih javnih skupova. Javni sektor sigurnosti ima ključnu ulogu u organizaciji svake manifestacije, a sektor privatne sigurnosti samo asistira javnom sektoru sigurnosti i uz dobru saradnju ova dva sektora manifestacije se uspješno realizuju. Ova saradnja nam pokazuje da je sektor privatne sigurnosti kao pod sistem unutrašnje sigurnosti potreban u demokratskom razvoju svakog društva pa tako i u Bosni i Hercegovini te da dobra saradnja javnog i sektora privatne sigurnosti doprinosi stabilnosti zemlje.

6.3. Intervju sa akterima iz sektora privatne sigurnosti

Polustrukturirani intervju obavili smo sa Erminom Lujinovićem direktorom agencije za zaštitu „BH Sigurnost“. BH Sigurnost je kompanija koja na tržištu Bosne i Hercegovine bavi se poslovima iz domena privatne sigurnosti, a njen direktor sa petnaestogodišnjim iskustvom u ovoj oblasti može nam dati jasniju sliku stanja sektora privatne sigurnosti u Bosni i Hercegovini. Takođe obavili smo intervju i sa Mensudom Cibrom odgovornom osobom za sigurnost agencije „Securitas BH“. Securitas BH je vodeća agencija na teritoriji Bosne i Hercegovine koja u sektoru privatne sigurnosti zapošljava više od 1300 radnika, a u svijetu posluje u 58 zemalja i upošljava preko 370000 radnika. Mensud Cibra sa svojim dvadesetogodišnjim iskustvom spada u red najboljih poznavalaca stanja u sektoru privatne sigurnosti kad su u pitanju zakonski i podzakonski akti vezani za sektor privatne sigurnosti. Mišljenja smo da će ova dva ispitanika dati nam jasnu sliku cjelokupnog stanja sektora privatne sigurnosti kao i problema na koji ova grana privrede nailazi.

Metodologija istraživanja je polustrukturirani intervju, a ishodi su prezentovani kumulativno i analitički obrađeni za potrebe rada. Rezultati istraživanja će biti predstavljeni prema pitanjima i hronološkom redoslijedu.

1. Koje je Vaše mišljenje o stanju privatne sigurnosti u BiH?

Stanje branše ili našeg zanimanja u BiH je možda i nikad teže od usvajanja zakona o agencijama iz 2002. godine. Od početka recesije 2008. godine agencije su neprestalno dobijale zahtjeve za smanjenjem cijene naših usluga, agencije da bi zadržale svoje poslove morale su da udovoljavaju klijentima i to je bio jedan od prvih nagovještaja krize u poslovanju preduzeća koja se bave privatnom sigurnosti.

2. Šta mislite o zakonskoj regulativi javne i privatne sigurnosti u BiH?

U isto vrijeme zakonodavna vlast je mora se priznati kroz zakonska rješenja novim zakonom i poslije svojim uredbama dosta poboljšala stanje što se tiče zakonske regulative i razvoja privatne sigurnosti u BiH. Međutim s druge strane zakonodavna vlast koja se bavi zakonom o radu nije adekvatno pratila taj razvoj i najniža cijena rada je ostala ista što je direktno dovelo do nelojalne konkurencije na tržištu. Pojedine agencije su se pojavljivale na javnim tenderima ispod realne cijene rada po satu radnika i tako ubijale preduzeća koja se ozbiljno bave ovom djelatnošću. Razliku u cijeni i stvarnom trošku jednog radnika po satu nadoknađivali su kroz obezbijedenje raznih restorana i manifestacija za koje je potreban manji broj radnika iz sektora privatne sigurnosti. U isto vrijeme preduzeća koja imaju mnogo zaposlenih trpila su direktnu štetu nanijetu tom nelojalnom konkurencijom. Plaće radnika su ostale na nivou iz 2002. godine, a troškovi života su porasli. Preduzeća koja se bave privatnom sigurnošću nisu više u stanju da zadrže kvalitetnu radnu snagu i dolazi do slabljenja kvaliteta usluga koje pruža sektor privatne sigurnosti. U novije vrijeme sve većim odlaskom mladih iz Bosne i Hercegovine javlja se hronična nestašica radne snage u preduzećima koja se bave privatnom sigurnošću. Kako su preduzeća dolazila u sve veću krizu tako se javljao i sve veći animozitet između samih menadžmenta i vlasnika preduzeća.

3. Koje je Vaše mišljenje o zakonu o radu?

Zakonodavna vlast uvidjevši taj problem kroz privrednu komoru organizovala je niz sastanaka sa direktorima preduzeća koja se bave sektorom privatne sigurnosti. Na pokušaj iznalaženja rješenja došlo se do zaključka da sve kompanije koje se bave sektorom privatne sigurnosti i koje učestvuju u javnim tenderima za dobivenje javnih poslova moraju imati najnižu cijenu rada istu, u tom slučaju samo i isključivo kvalitetom usluge bi se dodjeljivali javni poslovi, a ne cijenom usluga. Ovakvim rješenjem plate uposlenih mogle bi biti povećane za oko 50 % što bi dovelo do stabilizacije na tržištu i još kvalitetnijih usluga koje daju agencije. Pokušaji da se ovo provede u djelo nisu uspjeli jer su vlasnici malih prduzeća izrazili nezadovoljstvo i kazali da bi takva praksa dovela do gašenja njihovih preduzeća.

4. Odnos javne i privatne sigurnosti?

U početku našeg djelovanja javljao se i veliki animozitet javnog sektora sigurnosti prema sektoru privatne sigurnosti mišljenja smo da se taj animozitet najviše javljao kod ljudi iz javnog sektora sigurnosti zbog loše informisanosti. Neinformisanost je dovela do straha da će sektor privatne sigurnosti dolaskom demokratije u potpunosti preuzeti poslove iz domena javne sigurnosti i da će ljudi ostati bez posla, što je nemoguće jer javni sektor sigurnosti ima ovlasti da kontroliše rad sektora privatne sigurnosti. Sa donošenjem zakona o agencijama 2008. godine taj animozitet je gotovo nestao tako da je saradnja privatnog i javnog sektora sigurnosti krenula jednom uzlaznom putanjom. Kako je razvoj demokratskog društva veći tako i privatna sigurnost ima sve veći značaj u razvoju društva. Sektor privatne sigurnosti donošenjem zakona o agencijama iz 2002. godine u Bosni i Hercegovini udario je snažne temelje u razvoju demokratskog društva kao podsistem unutrašnje sigurnosti koji svoje mjesto opravdava i time što je u značajnoj mjeri rasteretio javni sektor sigurnosti da bi imao više prostora i ljudstva za obavljanje poslova na suzbijanju raznih oblika kriminaliteta. Naravno zakonodavna vlast i dalje mora pratiti ovaj sektor sigurnosti svojim zakonskim i podzakonskim rešenjima da bi došlo do još većeg i značajnijeg razvoja ove djelatnosti.

5. Budućnost privatne sigurnosti u BiH, te da li je potrebno i kako poboljšati stanje privatne sigurnosti u BiH?

Zakonodavna vlast mora pronaći rješenje i za najnižu cijenu rada jer samo tako sektor privatne sigurnosti može opstati na tržištu, a samim tim i pružati kvalitetnije usluge svojim klijentima. Sektor privatne sigurnosti u budućnosti morat će doživjeti blagu transformaciju prateći tokove zapadnih zemalja sa razvijenom demokratijom. Te transformacije zahtijevat će bolju opremljenost kako materijalnom tako i tehničkom opremom morat će da dodatno edukuje ljudstvo novim trendovima u privatnoj sigurnosti, a samim tim svojim klijentima bit će u mogućnosti pružiti kvalitetniju uslugu.

Iz obavljenih intervjua možemo zaključiti da u pogledu teme stanja sektora privatne sigurnosti u Bosni i Hercegovini postoji niz problema za kompanije koje se bave ovom djelatnošću. Potrebno je uz postojeću zakonsku regulativu donijeti i državni zakon koji bi objedinio ovu oblast. Borba protiv korupcije posebno kod dobijanja poslova iz javnog sektora su rak - rana društva i društvo u cijelini mora se boriti protiv ove pojave. Sektor sigurnosti kao jedna od najvažnijih karika u sistemu svakog demokratskog društva mora zauzeti svoje mjesto u borbi protiv svih vrsta kriminaliteta. Samo saradnjom javnog i sektora privatne sigurnosti može se pravilno razvijati demokratsko društvo u cijelini.

VII. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Uzimajući u obzir sve predhodno navedeno nacionalna sigurnost u Bosni i Hercegovini zakonskom regulativom krupnim koracima približava se standardima svake moderne države posebno razvijenih svjetskih demokratija. U prvom desetljeću ovoga vijeka posebnu karakteristiku daje jedna nova sigurnosna pojava u Bosni i Hercegovini, a to je sektor privatne sigurnosti. Uvođenjem sektora privatne sigurnosti kao podsistema unutrašnje sigurnosti javni sektor sigurnosti dobio je veću mogućnost da više pažnje posveti poslovima iz domena javne sigurnosti kao :

- borba protiv raznih vrsta kriminaliteta;
- borba protiv korupcije;
- borba protiv trgovine ljudima i slično.

Sve ovo dovelo je do bolje sigurnosne situacije u zemlji, a samim tim i boljeg razvoja demokratskog društva u cijelini. Uvidjevši značaj sektora privatne sigurnosti za sam razvoj društva zakonodavna vlast prateći razvoj sektora privatne sigurnosti donosi niz zakona i podzakonskih akata da bi poboljšala rad sektora privatne sigurnosti. Razvoj tržišta i sve veća potražnja za sektorom privatne sigurnosti nije praćena od strane zakonodavne vlasti kad je u pitanju zakonska regulativa koja se odnosi na zakon o radu. Zakon o radu regulisao je radne odnose u javnom sektoru sigurnosti koji daju zaposlenim u javnom sektoru sigurnosti sva prava koja im pripadaju po standardima koji vrijede u razvijenima demokratskim evropskim društvima. Uz to imaju i određene beneficije koje se odnose na radni staž s obzirom na težinu posla koji obavljaju i odgovornosti na samom poslu u toku obavljanja istog. U isto vrijeme kao da je sve stalo kad je u pitanju sektora privatne sigurnosti. U realnom sektoru zakon o radu se drukčije tretira i neprimjenjuje se u potpunosti, stiče se dojam što je više zakona radniku u

sektora privatne sigurnosti sve je teže. Cijena radnog sata se nije mijenjala dok je u društvu sve bilo skuplje. Između vlasnika preduzeća koja se bave sektorom privatne sigurnosti postoji velika doza animoziteta koja u određenim slučajevima prelazi u netrpeljivost što direktno utiče na samo tržište rada. Politika ima veliki udio u davanju određenih poslova određenim preduzećima što je jedan vid korupcije jer ta preduzeća poslije završenih poslova moraju vraćati političarima te usluge. Sve ovo je dovelo do veoma teške situacije u sektoru privatne sigurnosti. U posljednje vrijeme društvo se susreće sa sve većim odlaskom mladih ljudi u zemlje zapadne Evrope za boljom egzistencijom tako da dolazi do hroničnog nedostatka radne snage koji je posebno izražen u zapanom dijelu Bosne i Hercegovine. Ni pokušaji zakonodavne vlasti da kroz privrednu komoru BiH iznađu rješenje ove krize nisu urodili plodom, vlasnici kompanija nisu se mogli dogovoriti o najnižoj cijeni rada koja bi se odnosila na javne pozive za dodjelu poslova (tendere).²⁴⁴Zakonodavna vlast u FBiH trebala bi uskladiti svoje zakonske propise i konačno donijeti zakon o privatnoj detektivskoj službi. Ovaj zakon bi još više dao snage sektoru privatne sigurnosti, a samim tim i dodatno rasteretio javni sektor sigurnosti što bi u krajnjoj mjeri imalo i utjecaja na cjelokupnu bezbjedonosnu situaciju u cijeloj Bosni i Hercegovini. Sektor privatne sigurnosti u Bosni i Hercegovini i pored svih nabrojanih problema ima svoju budućnost jer razvoj demokratskog društva to traži. Kroz ovaj rad uočili smo sve etape razvoja kako javnog tako i sektora privatne sigurnosti sve nedostatke i probleme sa kojim se susreće u svom radu, te odredili smjernice koje su potrebne za njegov dalji razvoj.

²⁴⁴ Najjednostavnije možemo reći da pojam tender ima značenje javne ponude. Po definiciji tender predstavlja ponude koje se iznose na javnom nadmetanju i uvijek moraju biti u određenoj formi. Sastoji se od tri dijela: komercijalnih uslova ponuđača, tehničke dokumentacije i bankarske garancije. <https://velikirecnik.com> › ... › Reči na slovo T.. pristup napravljen 29.08.2019.godine u 09:45 h

IX: LITERATURA

- Ahić J.,(2009), Sistemi privatne sigurnosti:Fakultet za kriminalistiku,kriminologiju i sigurnosne studije Sarajevo;
- Bjelopoljač A., (2017), Evropsko konvencijsko pravo i Policija Pregledni naučni rad;
- Grupa autora, (2001), Leksikon sigurnosti,DES, Sarajevo;
- Beridan I., (2008), Politika i sigurnost,Fakultet političkih nauka Sarajevo;
- Grupa autora,(2018), Nacionalna sigurnost i privatna zaštita,FPN Univerziteta u Sarajevu;
- Cikotić S.,(2013),Sigurnosne pretpostavke Bosne i Hercegovine,Štamparija Fojnica DOO;
- Dujović J., (2006), Rukovođenje i upravljanje sistemima sigurnosti,FPN Sarajevo;
- Grupa autora, (2012), Pregled reforme sigurnosnog sektora i Bosni i Hercegovini,Centar za sigurnosne studije Sarajevo;
- Kržalić A.,(2009), Stanje privatne sigurnosti u Bosni i Hercegovini,Centar za sigurnosne studije Sarajevo;
- Moratić Z.,Ahić J (2015) Bliska zaštita VIP ličnosti,Fakultet za kriminalistiku,kriminologiju i sigurnosne studije Univerziteta u Sarajevu;
- Nikač Ž.,(2013), Privatna bezbednost i detektivska delatnost, novi propisi u Republici Srbiji, poslovni biro,Beograd;
- Rakić M .,(2006),Bezbjednosne preventiva,ISP,Beograd;
- Šikman M.,(2009), Defendologija,društveni aspekti bezbjednosti moderne države Banja Luka, Fakultet za bezbjednost i zaštitu B.Luka;
- Termiz Dž.,(2009), Metodologija društvenih nauka, NIK „Grafit“, Lukavac;
- Termiz Dž.,(2014) Specifičnosti metodologije istraživanja u bezbjednosnoj djelatnosti, Fakultet političkih nauka, Sarajevo;
- Veinović,D.,(2011),Privatna detektivska djelatnost kao subjekt zaštite specijalnih vrijednosti prilikom transporta,B.Luka;

Zakoni i podzakonski akti

- Zakon o unutrašnjim poslovima Federacije BiH, („Službene novine Federacije BiH“, br.1/96 i 19/98)
- Zakon o unutrašnjim poslovima Federacije BiH, („Službene novine Federacije BiH“, broj 1/96 i 19/98)
- Odluka Vlade o određivanju objekata i ličnosti koji se posebno obezbjeđuju, („Službeni glasnik RS“ 10/01)
- Zakon o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu (SIPA), („Službeni glasnik BiH“, broj 27/04)
- Zakon o obavještajno sigurnosnoj agenciji BiH, („Službeni glasnik BiH“, broj 12/04)
- Zakona o Obavještajno-sigurnosnoj agenciji Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 20/04.
- Zakon o usvajanju Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Obavještajno-sigurnosnoj agenciji Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 32/07)
- Zakon o izmjenama i dopunama zakona o Obavještajno-sigurnosnoj agenciji Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 56/06)
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o Obavještajno-sigurnosnoj agenciji Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj: 12/09)
- Zakon o obavještajno sigurnosnoj agenciji BiH, („Službeni glasnik BiH“, broj 12/04)
- Zakon o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu (SIPA), („Službeni glasnik BiH“, broj 27/04)
- Zakon o osnovama bezbjednosti saobraćaja na putevima BiH, („Službeni glasnik BiH“, broj 6/06)
- Uputstvo o obimu i načinu vršenja poslova fizičkog i tehničkog osiguranja ličnosti, objekata i imovine VM broj: 82/05 od 12.04.2005. godine.
- Zakon o unutrašnjim poslovima Federacije BiH, („Službene novine Federacije BiH“, br. 1/96 i 19/98)
- Zakon o unutrašnjim poslovima Federacije BiH, („Službene novine Federacije BiH“, br. 1/96 i 19/98)
- Odluka Vlade Federacije BiH o određivanju ličnosti i zgrada Federacije BiH koje se posebno osiguravaju („Službene novine Federacije BiH“, broj 5/96)
- Odluka Vlade Federacije BiH o osiguranju članova Predsjedništva BiH iz Federacije, predsjednika i potpredsjednika Federacije, premijera i zamjenika premijera Vlade Federacije BiH, („Službene novine Federacije BiH“, broj 45/01)
- Zakon o privatnoj sigurnosti, („Službene novine ZDK“, broj: 07/98).
- Član 1. Zakona o agencijama za zaštitu ljudi i imovine („Službene novine FBiH“, broj: 50/02).
- Zakon o agencijama za zaštitu ljudi i imovine („Službene novine FBiH“, broj: 50/02).
- Članu 54. Zakona o agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine Zakonom („Službene novine FBiH“, broj: 78/08).

- Član 37. Zakona o agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine („Službene novine FBiH“, broj: 78/08).
- Član 6. Zakona o agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine („Službene novine FBiH“, broj: 78/08).
- Član 4. Zakona o agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine („Službene novine FBiH“, broj: 78/08).
- Član 4. Zakona o agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine („Službene novine FBiH“, broj: 78/08).
- Član 4.a Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine („Službene novine FBiH“, broj: 67/13).
- Član 13. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine („Službene novine FBiH“, broj: 67/13).
- Član 46. Zakona o policijskim službenicima Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj: 27/05), član 74.
- Zakona o Policiji i unutrašnjim poslovima Republike Srpske („Službeni glasnik RS“, broj: 57/16),
- Zakona o policijskim službenicima Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BD BiH“, broj: 41/07)
- Član 9. Zakona o službi u oružanim snagama Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH" broj: 14/05).
- Član 23. Zakona o agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine („Službene novine FBiH“, broj: 50/2002).
- Član 31. Uredbe o poslovima tehničke zaštite koji se odnose na korištenje alarmnih sistema, videonadzora ili drugih tehničkih sredstava i opreme te poslove intervencije u slučaju aktiviranja alarmnog sistema („Službene novine FBiH“, broj: 72/15).
- Član 32. Uredbe o načinu i postupku provođenja mjera zaštite i vršenja prijevoza i prijenosa gotovog novca, vrijednosnih papira i dragocijenosti („Službene novine FBiH“, broj: 76/15).
- Član 33. Uredbe o načinu i postupku provođenja mjera zaštite i vršenja prijevoza i prijenosa gotovog novca, vrijednosnih papira i dragocijenosti („Službene novine FBiH“, broj: 76/15).
- Član 30. Uredbe o načinu i postupku provođenja mjera zaštite i vršenja prijevoza i prijenosa gotovog novca, vrijednosnih papira i dragocijenosti („Službene novine FBiH“, broj: 76/15).
- Član 25. Zakona o javnom okupljanju Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj: 32/09).
- Član 19. stav 4. Zakona o javnom okupljanju Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj: 32/09).
- Zakon o agencijama za obezbjeđenje lica i imovine i privatnoj detektivskoj djelatnosti RS (SL glasnik RS br.50/02)
- Član 35. Zakona o agencijama za obezbjeđenje lica i imovine i privatne detektivske djelatnosti („Službeni glasnik RS“, broj: 4/12).
- Član 36. Zakona o agencijama za obezbjeđenje lica i imovine i privatne detektivske djelatnosti („Službeni glasnik RS“, broj: 4/12).

- Član 42. Zakona o agencijama za obezbjeđenje lica i imovine i privatne detektivske djelatnosti („Službeni glasnik RS“, broj:4/12).
- Član 48. Zakona o agencijama za obezbjeđenje lica i imovine i privatne detektivske djelatnosti („Službeni glasnik RS“, broj: 4/12).
- Član 51. Zakona o agencijama za obezbjeđenje lica i imovine i privatne detektivske djelatnosti („Službeni glasnik RS“, broj:4/12).
- Član 54. Zakona o agencijama za obezbjeđenje lica i imovine i privatne detektivske djelatnosti („Službeni glasnik RS“, broj:4/12).
- Član 1. Pravilnika o načinu obavljanja detektivskih poslova („Službeni glasnik RS“, broj: 85/12)

Internet

- Izvor <https://www.g4s.com/> pristup napravljen 05.04.2019 u 10:50 h
- Izvor internet [www.policija Brčko distrikta](http://www.policija.brcko.gov.rs/) pristup 01.05.2019.godine 07:45 h
- Izvor <https://www.history.com/10-things-you-may-not-know-about> pristup 05.04.2019 u 10:00h
- Izvor:<http://dorbis.com.hr/security/>,pristup 09.05. 2019. Godine u 13:38h
- Izvor: <http://www.detektivskaagencija.rs/privatni-detektiv.php/>, pristup 09.05.2019. - godine u 12:37h
- Izvor: <http://www.detektivskaagencija.rs/privatni-detektiv.php/>, pristup 09.05.2019. godine u 12:46h
- Izvor:<https://www.britannica.com/> pristup 09.05.2019. godine u 12:52h
- Izvor:<http://www.securitymagazine.com/articles/88535-top-security-guarding-companies-report-2017>pristup 09.05.2019. godine u 14:57 h
- Izvor: <https://www.bls.gov/oes/tables.htm> pristup 20.05.2019. godine u 12:47h
- Izvor: <http://www.detektivskaagencija.rs/privatni-detektiv.php/>, pristup 21.05.2019. godine u 13:50 h
- Izvor: https://europa.eu/european-union/about-eu/history_hr/ pristup 27.05.2019. godine u 09:29 h
- Izvor: <http://hr.zaštita.info.hr/>, CoESS pristup 27.05.2019. godine u 09:52h
- Izvor: <https://povijest.hr> > Bitke i ratovi pristup 19.06.2019. godine u 06:12 h
- Izvor: www.historija.ba/d/15-sarajevski-atentat/ pristup 25.06.2019. godine u 20:00 h

- Izvor: <https://www.delfi.rs> pristup 25.06.2019. godine u 20:24 h
- Izvor: www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=14064 pristup 27.06.2019. godine u 20:53 h.
- Izvor: fzs.ba/index.php/2017/07/30/karta-bosne-i-hercegovine pristup 03.07.2019. godine u 20:34 h.
- Izvor: <http://specijalne-jedinice.com/Obuka/Bliska-zastita/Bliska-zastita.html/>, pristup napravljen 30.07.2019. godine u 08:38h (mob).
- Izvor <https://www.allsecuritylimited.co.uk/sia/pristup> 04.09.2019. u 10:25h
- Izvor: <http://www.detektivskaagencija.rs/privatni-detektiv.php/>, pristup 14.08.2016. godine 10:41h.
- Izvor <https://velikirecnik.com> › ... › Reči na slovo T.. pristup napravljen 29.08.2019. godine u 09:45 h
- Izvor: <https://povijest.hr> › Bitke i ratovi pristup 19.06.2019. godine u 06:12 h
- Izvor: www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=14064 pristup 27.06.2019. godine u 2:53 h.

Časopisi

- Magazin STAV (sedmični časopis za politiku, društvo i kulturu) Sarajevo 2017. godine.
- Časopis Kriminalističke teme, 2013, broj: 1-2, str. 12
- Časopis defendologija, Banja Luka, 2011, broj: 23-24, str. 4

X:PRILOZI

Prilog 1. Primjer: Certifikat za obavljanje fizičke zaštite

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
FEDERALNO MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA
FEDERALNO MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA
SARAJEVO

*Na osnovu člana 13. Zakona o agencijama za zaštitu ljudi i imovine,
(Službene novine Federacije BiH, broj 50/02), Federalno ministarstvo
unutarnjih poslova, izdaje*

CERTIFIKAT

ZA OBAVLJANJE FIZIČKE ZAŠTITE

rođen [redacted] godine u [redacted] državljanin Bosne i Hercegovine
IME I PREZIME [redacted]
JMBG [redacted]

*po odslušanom programu obuke za obavljanje poslova fizičke zaštite ljudi
i imovine u trajanju od 50 sati položio je dana 20.03.2003. godine ispit pred
ispitnom komisijom Federalnog ministarstva unutarnjih poslova.*

Ispitna komisija ocjenjuje da je ispit kandidat

2010990

Broj: [redacted]
04.04.2003.godine

OVLAŠĆENO LICE [redacted]
DIREKTOR [redacted]

Prilog 2. Certifikat za obavljanje poslova odgovorne osobe.

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
FEDERALNO MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA
FEDERALNO MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA
SARAJEVO

Na osnovu člana 17. Zakona o agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine,
(Službene novine Federacije BiH, broj 78/08), Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova -
Federalno ministarstvo unutarnjih poslova izdaje

CERTIFIKAT

rođen [redacted] godine u [redacted] IME I PREZIME [redacted] državljanin Bosne i Hercegovine
JMBG [redacted]

da je dana 20.05.2010. godine položio ispit za obavljanje poslova

ODGOVORNE OSOBE

Broj: [redacted]
24.05.2010. godine

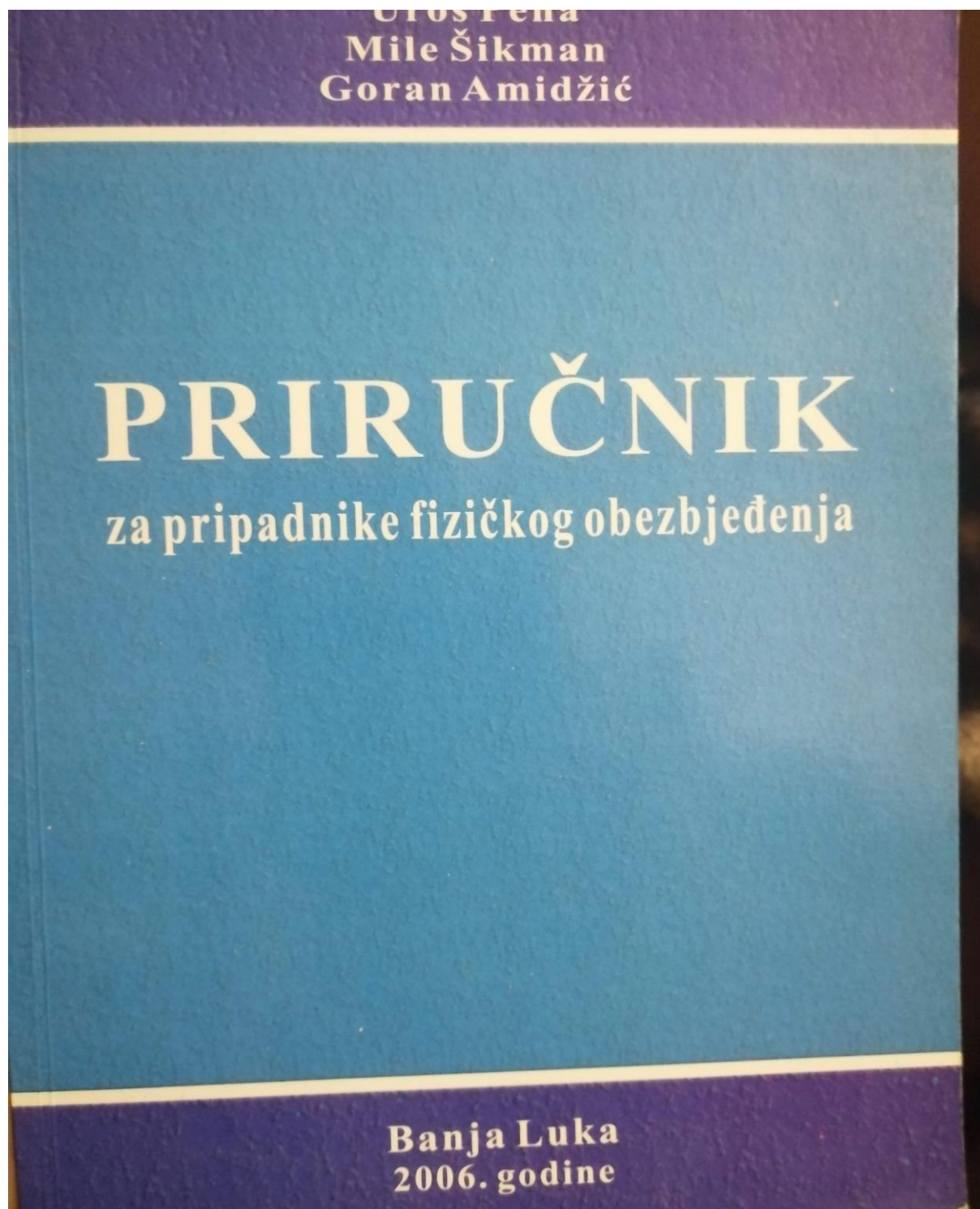
[redacted] OVLAŠĆENO LICE
[redacted] DIREKTOR

FMUP - CERT

Prilog 3. Zbirka propisa iz oblasti zaštite ljudi i imovine u FBiH iz 2002. godine.

Prilog 4. Priručnik za pripadnike fizičkog obezbjeđenja iz 2006.godine RS.

Prilog 5. Nacrt zakona o privatnim detektivima FBiH

Federacija Bosne i Hercegovine
FEDERALNO MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA
FEDERALNO MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA
SARAJEVO

NACRT
ZAKON
O PRIVATNIM DETEKTIVIMA U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE

Sarajevo, decembar 2009.

I - OSNOVNE ODREDBE

Član 1.

Ovim zakonom se uređuju poslovi detektivske djelatnosti, uvjeti i način vršenja detektivskih poslova, prava i obaveze privatnih detektiva, vršenje nadzora nad obavljanjem detektivskih poslova, vođenje evidencija i druga pitanja od značaja za organiziranje i rad detektivskih poslova na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Federacija).

Član 2.

U detektivsku djelatnost spadaju poslovi koji se odnose na prikupljanje podataka, dokaza i informacija i obrada i dostava podataka naručiocu usluge, u skladu s ovim zakonom.

Detektivski poslovi obavljaju se kao samostalna djelatnost.

Član 3.

Poslove detektivske djelatnosti iz člana 2. stav 1. ovog zakona mogu obavljati samo lica koja imaju odobrenje za obavljanje detektivskih poslova (u daljnjem tekstu: privatni detektiv). Privatni detektiv može obavljati detektivske poslove samostalno ili putem osnivanja zajedničkog ureda za detektivske poslove sa drugim privatnim detektivima (u daljnjem tekstu: zajednički ured). Zajednički ured ima svojstvo pravnog lica.

Član 4.

Lice koje ima odobrenje za obavljanje detektivskih poslova izdato od države članice Evropske unije ili druge države može u Federaciji obavljati detektivske poslove na način i pod uvjetima određenim ovim zakonom i uz postojanje reciprociteta.

II - ODOBRENJE ZA OBAVLJANJE DETEKTIVSKE POSLOVA

Član 5.

Odobrenje za obavljanje poslova detektivske djelatnosti može se izdati licu koje ispunjava sljedeće uvjete:

- 1) da je državljanin Bosne i Hercegovine;
- 2) da ima prebivalište na području Federacije;
- 3) da ima najmanje višu školsku spremu;
- 4) da ima stručni ispit za privatnog detektiva;
- 5) da je tjelesno i duševno sposobno za obavljanje poslova privatnog detektiva;

- 6) da protiv lica nije podignuta optužnica, da nije osuđivano za krivično djelo za koje se može izreći kazna zatvora najmanje od šest mjeseci, odnosno da nije kažnjavano za prekršaj protiv javnog reda i mira s obilježjem nasilja;
- 7) da nije optuženo od Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju i da se nije odbilo pojaviti pred tim tribunalom;
- 8) da posjeduje odgovarajući poslovni prostor neophodan za obavljanje poslova privatnog detektiva.

Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova – Federalno ministarstvo unutarnjih poslova (u daljnjem tekstu: Federalno ministarstvo) u saradnji sa Federalnim ministarstvom zdravstva će utvrditi kriterije, način i postupak provjere tjelesne i duševne sposobnosti iz stava 1. tačka 5. ovog člana.

Član 6.

Odobrenje za vršenje detektivskih poslova izdaje se na zahtjev fizičkog lica koje želi da se bavi tim poslovima.

Odobrenje iz stava 1. ovog člana izdaje kantonalno ministarstvo unutrašnjih poslova (u daljnjem tekstu: kantonalno ministarstvo), prema mjestu prebivališta podnosioca zahtjeva.

Uz zahtjev iz stava 1. ovog člana podnose se odgovarajući dokazi kojima se utvrđuju činjenice iz člana 5. ovog zakona.

Kantonalno ministarstvo provjerava da li podnosilac zahtjeva ispunjava uvjete iz člana 5. tačka 7) ovog zakona.

Odobrenje za vršenje detektivskih poslova izdaje se rješenjem.

Rješenje iz stava 5. ovog člana, između ostalog, sadrži detektivske poslove iz čl. 13. i 14. ovog zakona, za koje je izdato odobrenje.

Kantonalno ministarstvo će dostaviti Federalnom ministarstvu rješenje iz stava 5. ovog člana radi upisa u registar o privatnim detektivima iz člana 11. ovog zakona.

Protiv rješenja iz stava 5. ovog člana može se izjaviti žalba u roku od 15 dana od dana prijema rješenja Federalnom ministarstvu.

Član 7.

Fizičko lice koje je dobilo odobrenje za vršenje detektivskih poslova iz člana 6. ovog zakona dužno se upisati u sudski registar, što se vrši u skladu sa propisima o upisu privrednog društva u sudski registar.

Upis u sudski registar vrši se na osnovu rješenja iz člana 6. stav 5. ovog zakona.

Privatni detektiv može početi sa radom nakon upisa u sudski registar iz stava 1. ovog člana.

Član 8.

Odobrenje iz člana 6. ovog zakona prestaje da važi ako privatni detektiv ne započne sa radom u roku od šest mjeseci od dana izdavanja odobrenja.

Član 9.

Dva ili više privatnih detektiva mogu osnovati zajednički ured.

Osnivanje zajedničkog ureda vrši se ugovorom koji se upisuje u sudski registar kod nadležnog suda, prema mjestu sjedišta zajedničkog ureda, u skladu sa propisima o upisu privrednog društva u sudski registar.

Upis zajedničkog ureda u sudski registar vrši se na osnovu odobrenja koja imaju privatni detektivi dobijena na osnovu člana 6. ovog zakona, koji osnivaju zajednički ured.

Član 10.

Zajednički ured koji je registriran prema članu 9. ovog zakona može početi sa radom:

- 1) kada dobije rješenje o upisu zajedničkog ureda u sudski registar za obavljanje detektivskih poslova,
- 2) kada osigura odgovarajući poslovni prostor neophodan za rad zajedničkog ureda prema uvjetima koji su predviđeni u propisu iz člana 12. ovog zakona, što utvrđuje kantonalno ministarstvo.

Odredba stava 1. tačka 2. ovog člana odnosi se i na privatnog detektiva kada samostalno vrši detektivske poslove.

Član 11.

Privatnom detektivu može se oduzeti odobrenje iz člana 6. ovog zakona u sljedećim slučajevima:

- 1) ako se utvrdi da su dokazi na osnovu kojih je izdato odobrenje lažni,
- 2) ako ne ostoji neki od uvjeta iz člana 5. ovog zakona.

Oduzimanje odobrenja iz stava 1. ovog člana vrši kantonalno ministarstvo po službenoj dužnosti, o čemu se donosi rješenje, koje se nakon pravosnažnosti dostavlja i nadležnom sudu radi brisanja iz sudskog registra.

Protiv rješenja iz stava 2. ovog člana može se koristiti pravo žalbe iz člana 6. stav 7. ovog zakona.

Federalno ministarstvo vodi registar podataka o privatnim detektivima kojima je izdato odobrenje iz člana 6. ovog zakona.

Član 12.

Federalno ministarstvo će propisati sadržaj i način polaganja ispita za privatnog detektiva, kao i uvjete za poslovni prostor u kojem se mogu obavljati poslovi privatnog detektiva, odnosno poslovi zajedničkog ureda.

III - DETEKTIVSKI POSLOVI I NAČIN NJIHOVOG VRŠENJA

1. Detektivski poslovi

Član 13.

Detektivski poslovi obuhvataju aktivnosti na prikupljanju podataka koji se odnose na sljedeće činjenice:

- 1) na lica koja su nestala ili su sakrivena, dužnike, autore ili pošiljaoce anonimnih pisama ili lica koja šire klevete ili uvrede;
- 2) na lica koja iznose nešto iz ličnog, porodičnog ili poslovnog života, što može škoditi nečijoj časti ili ugledu;
- 3) na lica koja su naručiocu usluga prouzrokovala štetu;
- 4) na predmete koji su izgubljeni, nestali ili ukradeni;
- 5) na dokazne materijale potrebne za zaštitu i dokazivanje prava naručioca usluga pred sudovima, tužilaštvima, pravobranilaštvima i drugim državnim organima Federacije, kantona, grada i općine (u daljnjem tekstu: državni organi) koji u postupcima odlučuju o tim pravima;
- 6) na uspješnost lica u obavljanju poslova u oblasti privrede ili društvenih djelatnosti ili u oblasti državne uprave ili drugim oblastima;
- 7) na uspješnost i poslovnost privrednih društava i drugih pravnih lica i obrtnika;
- 8) na radne osobine i stručne sposobnosti kandidata u postupku zapošljavanja za koje po posebnom propisu poslodavac može prikupljati te podatke;
- 9) na povrede radnih obaveza ili radne discipline zaposlenih lica.

Detektivskim poslovima smatraju se i aktivnosti traženja izgubljenih lica.

Član 14.

Privatni detektiv, pored podataka iz člana 13. ovoga zakona, može vršiti i sljedeće poslove:

- 1) planirati i provoditi mjere zaštite poslovnih tajni, informatičkih sistema, ekonomskih i ličnih podataka i informacija, u skladu s ugovorom zaključenim sa naručiocem detektivskih usluga (u daljnjem tekstu: naručilac usluga),
- 2) obavljati dostavu pismena u sudskim, upravnim i drugim postupcima.

Član 15.

Privatni detektiv je dužan odbiti obavljanje poslova iz čl. 13. i 14. ovog zakona:

- 1) ako je u istoj stvari radio kao zaposlenik organa unutrašnjih poslova ili na obavještajno-sigurnosnim poslovima institucija Bosne i Hercegovine ili na poslovima sudije ili tužioca ili advokata;
- 2) ako naručilac usluga zahtijeva prikupljanje podataka koje po ovom zakonu ne spadaju u detektivske poslove;
- 3) u drugim slučajevima sukoba interesa koji su predviđeni posebnim propisima.

Član 16.

Privatnom detektivu je zabranjeno obavljati poslove koji su u nadležnosti policije, sigurnosnih službi ili sudskih ili tužilačkih organa.

2. Način vršenja detektivskih poslova

Član 17.

Privatni detektiv može obavljati detektivske poslove samo na osnovu pisanog ugovora zaključenog između privatnog detektiva i naručioca detektivskih usluga.

U ugovoru iz stava 1. ovog člana utvrđuju se prava i obaveze ugovornih strana, a posebno sadržaj detektivskih poslova koje će vršiti privatni detektiv iz čl. 13. i 14. ovog zakona.

Član 18.

Zabranjuje se zaključivanje ugovora o obavljanju detektivskih poslova koji nisu dozvoljeni ovim zakonom i kojima bi bila ugrožena ljudska prava i osnovne slobode drugih lica zagwarantirane Ustavom Federacije Bosne i Hercegovine i zakonskim propisima.

Privatni detektiv ne može vršiti poslove i zadatke koji su zakonom određeni kao policijski poslovi, niti upotrebljavati metode i sredstva koja, u skladu sa zakonom, upotrebljava policija.

Privatni detektiv ne može vršiti detektivske poslove za domaće i strane odbrambene, sigurnosne i kontraobavještajne službe, kao ni za potrebe domaćih i stranih političkih stranaka.

Član 19.

Privatni detektiv za vrijeme obavljanja poslova iz svoje nadležnosti dužan je nositi detektivsku iskaznicu.

Detektivsku iskaznicu izdaje kantonalno ministarstvo na zahtjev privatnog detektiva, uz izdavanje rješenja iz člana 6. ovog zakona.

Privatni detektiv je dužan pokazati detektivsku iskaznicu prilikom vršenja poslova iz svoje nadležnosti, kao i na traženje ovlaštenih službenih lica organa unutrašnjih poslova.

Privatni detektiv je obavezan vratiti detektivsku iskaznicu kantonalnom ministarstvu koje ju je izdalo u roku od tri dana od dana prestanka obavljanja detektivskih poslova.

U slučaju smrti privatnog detektiva, njegovi nasljednici su dužni vratiti detektivsku iskaznicu organu iz stava 2. ovog člana u roku od deset dana od smrti privatnog detektiva.

Oblik i sadržaj detektivske iskaznice propisuje Federalno ministarstvo.

Član 20.

Privatni detektiv može da prikuplja podatke i informacije neposredno od lica na koja se odnose ti podaci i informacije, lica koja su spremna dati tražene podatke i iz medija. U toku prikupljanja podataka za obavljanje poslova iz čl. 13. i 14. ovog zakona, privatni detektiv ne smije ometati vršenje poslova iz nadležnosti državnih organa.

Privatnom detektivu zabranjeno je koristiti sredstva i naprave za elektronska snimanja ili prisluškivanja.

Član 21.

Privatni detektiv prilikom obavljanja poslova iz svoje nadležnosti mora voditi računa o pravu svakog lica na zaštitu dostojanstva, ugleda, časti i privatnosti (lični i porodični život, moralni integritet, privatne fotografije i razgovori).

Član 22.

Državni organi i pravna lica sa javnim ovlaštenjima koji vode evidencije o podacima iz čl. 13. i 14. ovog zakona dužni su na zahtjev privatnog detektiva u roku od 15 dana od dana prijema zahtjeva dati tražene podatke, kada prema posebnim propisima te podatke ima pravo tražiti naručilac usluga sa kojim je privatni detektiv zaključio ugovor o obavljanju detektivskih poslova.

Ukoliko državni organi i pravna lica iz stava 1. ovog člana odbiju dati tražene podatke, moraju obrazložiti razloge odbijanja.

Državni organi i pravna lica iz stava 1. ovog člana ne mogu davati podatke koji predstavljaju državnu, službenu ili poslovnu tajnu, ako posebnim zakonom nije drugačije određeno.

Privatni detektiv ima pravo uvida u sudske i upravne spise, u slučajevima kada to pravo, u skladu sa zakonom, ima naručilac usluga.

Član 23.

Ukoliko privatni detektiv prilikom obavljanja poslova iz svoje nadležnosti sazna za pripremanje ili izvršenje krivičnog djela, obavezan je o tome, bez odlaganja, obavijestiti tužilaštvo ili policiju.

Član 24.

Prilikom obavljanja detektivskih poslova, privatni detektiv sastavlja zapisnik i službene zabilješke o određenim činjenicama i podacima u formi pismenog izvještaja za naručioca usluga i pri tome koristi fotografije.

Sastavljanje akata iz stava 1. ovog člana vrši se na način predviđen Zakonom o upravnom postupku ("Službene novine Federacije BiH", br. 2/98 i 48/99).

Član 25.

Privatni detektiv, u vršenju detektivskih poslova, može da:

- 1) nosi vatreno oružje kratke cijevi,
- 2) upotrebljava druga sredstva prinude, radi zaštite svog života i tjelesnog integriteta ili drugih lica.

Vatrenim oružjem kratke cijevi iz stava 1. tačka 1. ovog člana smatra se vatreno oružje koje ima cijev čija dužina ne prelazi 20 cm, a cijela dužina oružja ne prelazi 30 cm, koje se automatski puni svaki put kada se ispaliti metak i koje može ispaliti samo jedan metak jednim pritiskom obarača.

Kalibar vatrenog oružja može biti najviše do 9 mm i ne smije imati prigušivač.

Privatni detektiv može nabavljati vatreno oružje iz stava 1. tačka 1. ovog člana, u skladu sa zakonom, kojim je reguliran način nabavljanja i držanja oružja.

Federalno ministarstvo propisat će način nošenja i upotrebe vatrenog oružja, kao i način upotrebe drugih sredstava prinude iz stava 1. tač. 2. ovog člana.

3. Čuvanje i korištenje prikupljenih podataka

Član 26.

Privatni detektiv može prikupljene podatke i saznanja da koristi samo u svrhu za koju su prikupljeni i obavezan je da prikupljene podatke radi osiguranja pristupa od strane neovlaštenih lica čuva u odgovarajućim prostorijama, ormaru ili kasi.

Privatni detektiv je dužan da, nakon izvršenog ugovorenog posla, sve prikupljene podatke preda naručiocu usluga, a sve druge podatke koji nisu od značaja za naručioca usluga uništi u roku od osam dana od dana ispunjenja ugovorene obaveze.

Privatni detektiv ne smije objaviti niti omogućiti drugom licu objavljivanje podataka do kojih je došao u izvršenju ugovorenog posla.

4. Ovlaštenje za donošenje podzakonskog propisa

Član 27.

Federalno ministarstvo će bliže propisati uvjete i način vršenja detektivskih poslova predviđenih ovim zakonom.

IV - EVIDENCIJE

Član 28.

Kantonalno ministarstvo vodi:

- 1) evidenciju o izdatim i oduzetim odobrenjima za obavljanje detektivskih poslova,
- 2) evidenciju lica kojima je izdata detektivska iskaznica i o izdatim i uništenim detektivskim iskaznicama.

Privatni detektiv, odnosno zajednički ured vodi:

evidenciju o zaključenim ugovorima o vršenju detektivskih poslova.

Član 29.

Federalno ministarstvo propisuje sadržaj i način vođenja evidencija iz člana 28. ovog zakona, kao i registra o privatnim detektivima iz člana 11. ovog zakona.

V - INSPEKCIJSKI NADZOR

Član 30.

Inspeksijski nadzor nad provođenjem ovog zakona vrši Federalno ministarstvo.

Inspeksijski nadzor provode federalni inspektori za detektivske poslove (u daljnjem tekstu: inspektori) i drugi inspektori osposobljeni za te poslove.

Član 31.

U vršenju inspeksijskog nadzora, inspektor ima sljedeća ovlaštenja:

- 1) da u kantonalnom ministarstvu provjeri način izdavanja odobrenja za vršenje detektivskih poslova, detektivskih iskaznica i vođenja propisanih evidencija;
- 2) da provjeri da li privatni detektiv ili zajednički ured imaju odobrenje za vršenje detektivskih poslova, da li su upisani u sudski registar, da li imaju i nose sa sobom detektivsku iskaznicu, da li vode predviđene evidencije i da li nabavljaju, drže i koriste vatreno oružje i fizičku silu u skladu sa propisom iz člana 25. stav 5. ovog zakona;
- 3) da utvrdi da li privatni detektivi, odnosno zajednički uredi detektivske poslove za koje su ovlašteni vrše na način predviđen ovim zakonom.

Kantonalno ministarstvo, privatni detektiv, odnosno zajednički uredi dužni su omogućiti inspektoru izvršenje inspeksijskog nadzora i na traženje inspektora dati na uvid podatke, spise i drugu dokumentaciju i dati potrebna obavještenja.

Pri vršenju inspeksijskog nadzora inspektor postupa prema odredbama o inspeksijskom nadzoru koje su predviđene u Zakonu o organizaciji organa uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj: 35/05).

Član 32.

Inspektor će rješenjem narediti otklanjanje utvrđenih nepravilnosti i odrediti rok za njihovo otklanjanje koji ne može biti duži od 30 dana.

Privatni detektiv je dužan postupati po rješenju inspektora.

Protiv rješenja inspektora može se izjaviti žalba federalnom ministru unutrašnjih poslova u roku od 15 dana od dana prijema rješenja.

Rješenje doneseno po žalbi iz stava 1. ovog člana je konačno i protiv njega se može pokrenuti uprava spor kod Kantonalnog suda u Sarajevu.

Član 33.

Federalno ministarstvo će bliže propisati sadržaj i način vršenja inspeksijskog nadzora iz člana 31. ovog zakona.

VI - KAZNENE ODREDBE

Član 34.

Novčanom kaznom od 1.000,00 do 10.000,00 KM kaznit će se za prekršaj zajednički ured:

- 1) ako obavlja detektivske poslove bez upisa u sudski registar (član 9.);
- 2) ako je počeo da radi prije ispunjenja uvjeta iz člana 10. stav 1. ovog zakona;
- 3) ako obavlja detektivske poslove bez pisanog ugovora iz člana 17. ovog zakona;
- 4) ako obavlja poslove iz člana 18. ovog zakona;
- 5) ako prikuplja podatke suprotno svrsi za koju su prikupljeni, ili naručiocu usluga ne preda prikupljene podatke nakon obavljenog ugovorenog posla ili ne uništi podatke koji nisu od značaja za naručiocu usluga ili omogući drugom licu objavljivanje prikupljenih podataka (član 26.);
- 6) ako ne vodi evidenciju iz člana 28. stav 2. ovog zakona;
- 7) ako onemogućiti inspektora u vršenju inspektorskog nadzora ili ne da na uvid podatke, spise i dokumentaciju ili potrebna obavještenja (član 31. stav 2.);
- 8) ako ne postupi po rješenju inspektora (član 32. stav 2.).

Član 35.

Novčanom kaznom od 800,00 do 3.000,00 KM kaznit će se za prekršaj privatni detektiv:

- 1) ako obavlja detektivske poslove bez odobrenja za obavljanje tih poslova (član 3. stav 1.);
- 2) ako obavlja detektivske poslove bez upisa u sudski registar ili počne sa radom prije upisa u sudski registar (član 7);
- 3) ako obavlja detektivske poslove bez osiguranja propisanog poslovnog prostora (član 10. stav 2.);
- 4) ako obavlja poslove iz nadležnosti policije, sigurnosnih službi ili sudskih ili tužilačkih organa (član 16);
- 5) ako obavlja detektivske poslove bez pisanog ugovora iz člana 17. ovog zakona;
- 6) ako zaključuje ugovor za obavljanje poslova iz člana 18. ovog zakona;
- 7) ako sa sobom ne nosi detektivsku iskaznicu prilikom obavljanja detektivskih poslova ili iskaznicu ne pokaže ovlaštenim službenim licima organa unutrašnjih poslova ili ne vrati iskaznicu poslije prestanka obavljanja detektivskih poslova (član 19);
- 8) ako pri vršenju detektivskih poslova ometa vršenje poslova iz nadležnosti državnih organa ili koristi sredstva i naprave za elektronsko snimanje ili prisluškivanje (član 20. st. 2. i 3.);
- 9) ako u svom radu ne vodi računa o pravu svakog lica na zaštitu dostojanstva, ugleda, časti i privatnosti (član 21.);
- 10) ako ne prijavi pripremu ili izvršenje krivičnog djela (član 23.);
- 11) ako nosi vatreno oružje bez odobrenja ili oružje koje nije predviđeno u članu 25. ovog zakona;
- 12) ako ne čuva prikupljene podatke i saznanja na propisan način ili ne uništi podatke koji nisu od značaja za naručioca usluga ili objavljuje podatke do kojih je došao u izvršenju ugovorenih poslova (član 26.);
- 13) ako ne vodi evidenciju iz člana 28. stav 2. ovog zakona;
- 14) ako onemogućiti inspektoru vršenje inspektorskog nadzora ili ne da na uvid podatke, spise i dokumentaciju ili potrebna obavještenja (član 31. stav 2.);
- 15) ako ne postupi po rješenju inspektora (član 32. stav 2.)

Član 36.

Novčanom kaznom od 500,00 do 2.000,00 KM kaznit će se za prekršaj rukovodilac kantonalnog ministarstva ili drugog državnog organa ili pravnog lica:

- 1) ako izda odobrenje za vršenje detektivskih poslova licu koje ne ispunjava uvjete iz člana 5. ovog zakona;
- 2) ako privatnom detektivu ne daje podatke iz evidencije o činjenicama iz čl. 13. i 14. ovog zakona na način predviđen u članu 22. ovog zakona;
- 3) ako ne vodi evidenciju iz člana 28. stav 1. ovog zakona;
- 4) ako ne dozvoli inspektorima izvršenje inspektorskog nadzora ili ne da na uvid podatke, spise i dokumentaciju ili potrebna obavještenja (član 31. stav 2.);
- 5) ako ne postupi po rješenju inspektora (član 32. stav 2.).

VII - PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 37.

Federalni ministarstvo će u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona donijeti podzakonske propise za čije je donošenje ovlašten ovim zakonom.

Član 38.

Federalni zavod za statistiku dužan je u klasifikaciji djelatnosti predvidjeti zanimanje privatni detektiv.

Član 39.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom novinama Federacije BiH".

O B R A Z L O Ž E N J E

I - USTAVNI OSNOV

Za donošenje Zakona o privatnim detektivima u Federaciji Bosne i Hercegovine, kao ustavni osnov mogu poslužiti odredbe člana IV. A. 20. (1) d) Ustava Federacije Bosne i Hercegovine, kojim je propisano da je Parlament Federacije Bosne i Hercegovine nadležan za donošenje zakona o vršenju federalne vlasti. S obzirom da se predmetnim zakonom treba urediti, na jedinstven način, pitanje zaštite ljudi i imovine putem privatnih detektiva u Federaciji koju vrše lica registrirana za obavljanje poslova detektivske djelatnosti, što spada u vršenje funkcija federalne vlasti, smatramo da citirana odredba Ustava Federacije BiH može biti ustavni osnov za donošenje predmetnog zakona.

II - RAZLOZI DONOŠENJA

Zakon o privatnim detektivima u Federaciji BiH se po prvi put donosi u Federaciji Bosne i Hercegovine, a brojni su razlozi za njegovo donošenje.

Republika Srpska već ima zakon kojim je uredila detektivsku djelatnost na području Republike Srpske, te je neophodno pitanje detektivske djelatnosti definirati i na području Federacije Bosne i Hercegovine.

Ratna zbivanja koja su se desila na teritoriji Bosne i Hercegovine u periodu od 1992. do 1996., a koja su imala za posljedicu veliki broj poginulih i nestalih lica koja još do danas nisu pronađena, nameće potrebu donošenja propisa kojim bi se omogućile nove metode u prikupljanju informacija ili pronalasku poginulih lica, odnosno nestalih lica za vrijeme rata ili u mirnodopskom stanju.

Također u sistemu pravno uređenih oblika zaštite, pojavljuje se još jedan segment zaštite, bitno drugačiji od postojećeg, koji je povjeren državi, privrednim društvima i preduzetnicima koji obavljaju djelatnost zaštite.

Nesporno je da je obaveza države da svakom građaninu osigura određeni stepen zaštite. Međutim, građani često, što iz subjektivnih ili objektivnih razloga, traže da im neko osigura veći stepen zaštite od onog koji država standardno pruža, što je zahtijevalo ustrojavanje i pravno definiranje tih novih oblika zaštite, sa vrstom usluga koju pružaju.

Polazeći od procesa svojinske transformacije, gdje je apostrofirana privatna svojina, praksa i potreba titulara te svojine, uvjetovale su faktičko postojanje privatnih detektiva za pružanje detektivskih usluga, koji su registrirani za vršenje navedenih usluga.

Faktičko obavljanje detektivskih poslova nameće obavezu i potrebu da se donošenjem odgovarajućeg, posebnog zakona, koji bi bio primjeren našem pravnom sistemu, precizno urede sva pitanja koja se odnose na pružanje detektivskih usluga, odobrenja za rad, na uvjete za obavljanje detektivskih poslova, oblike organiziranja, ovlašćenja detektiva i dr.

U društvenim procesima visokorazvijenih zemalja može se uočiti trend privatizacije osiguranja i zaštite i sve veći razvoj industrije u toj oblasti. Navedeni proces se može uočiti i kod nas, što potrebu donošenja ovog zakona čini krajnje opravdanom.

III - OBRAZLOŽENJE PREDLOŽENIH PRAVNIH RJEŠENJA

Koncepcijski i sadržajno Zakon o privatnim detektivima je sistematiziran u sedam poglavlja, koja čine tematski zaokružene cjeline, unutar sadržinski jedinstvenog akta, i to: I - Osnovne odredbe, II - Odobrenje za obavljanje detektivskih poslova, III - Detektivski poslovi i način njihovog vršenja, IV - Evidencije, V - Inspekcijски nadzor, VI - Kaznene odredbe i VII - Prelazne i završne odredbe.

I - Osnovne odredbe

U **članu 1.**, definirano je šta se uređuje ovim zakonom.

U **članu 2.**, definirani su poslovi koji spadaju u detektivsku djelatnost i da se detektivski poslovi obavljaju kao samostalna djelatnost.

U **članu 3.**, određeno je ko može obavljati poslove detektivske djelatnosti, a to su samo lica koja imaju odobrenje za obavljanje detektivskih poslova i da privatni detektiv može obavljati detektivske poslove samostalno ili putem osnivanja zajedničkog ureda za detektivske poslove sa drugim privatnim detektivima (u daljnjem tekstu: zajednički ured). Također je određen status zajedničkog ureda, a to je da ima svojstvo pravnog lica.

U **članu 4.**, omogućeno je licima koja imaju odobrenje za obavljanje detektivskih poslova izdato od države članice Evropske unije ili druge države, da mogu u Federaciji BiH obavljati detektivske poslove na način i pod uvjetima određenim ovim zakonom i uz postojanje reciprociteta.

II - Odobrenje za obavljanje detektivskih poslova

U **članu 5.**, definirani su uvjeti za izdavanje odobrenja za obavljanje detektivskih poslova.

U **članu 6.**, određen je način izdavanja odobrenja za vršenje detektivskih poslova, kao i nadležni organi koji izdaju odobrenje za vršenje detektivskih poslova, te da se odobrenje za vršenje detektivskih poslova izdaje rješenjem, na koje se može izjaviti žalba Federalnom ministarstvu unutrašnjih poslova.

U **članu 7.**, određeno je da je fizičko lice koje je dobilo odobrenje za vršenje detektivskih poslova dužno upisati se u sudski registar, u skladu sa propisima o upisu privrednog društva u sudski registar, a na osnovu rješenja o odobrenju vršenja detektivskih poslova i da privatni detektiv može početi sa radom nakon upisa u sudski registar.

U **članu 8.**, određeno je kada odobrenje za vršenje detektivskih poslova prestaje da važi.

Članom 9., data je mogućnost da dva ili više privatnih detektiva mogu osnovati zajednički ured, koji se osniva putem ugovora.

Članom 10., određeno je kada zajednički ured može početi sa radom.

Članom 11., određeni su slučajevi kada se privatnom detektivu može oduzeti odobrenje za obavljanje detektivskih poslova.

Članom 12., dato je ovlaštenje Federalnom ministarstvu unutrašnjih poslova da donese propis kojim će propisati sadržaj i način polaganja ispita za privatnog detektiva, kao i uvjete za poslovni prostor u kojem se mogu obavljati poslovi privatnog detektiva, odnosno poslovi zajedničkog ureda.

III - Detektivski poslovi i način njihovog vršenja

U članu 13. i 14., određeni su detektivski poslovi.

U članu 15., određeni su slučajevi kada je privatni detektiv dužan odbiti obavljanje detektivskih poslova.

U članu 16., određeno je da je privatnom detektivu zabranjeno obavljati poslove koji su u nadležnosti policije, sigurnosnih službi ili sudskih ili tužilačkih organa.

U članu 17., određeno je kada privatni detektiv može obavljati detektivske poslove i vezano je za pisani ugovor zaključen između privatnog detektiva i naručioca detektivskih usluga u kojem se utvrđuju prava i obaveze ugovornih strana, a posebno sadržaj detektivskih poslova koje će vršiti privatni detektiv.

U članu 18., određeno je kada se zabranjuje zaključivanje ugovora o obavljanju detektivskih poslova, kao i slučajevi koje poslove privatni detektiv ne može vršiti.

U članu 19., određena su pitanja koja se odnose na nošenje detektivske iskaznice, kao i druga pitanja koja se odnose na izdavanje detektivske iskaznice, njenog pokazivanja, vraćanja i dr.

U članu 20., određeno je da privatni detektiv može da prikuplja podatke i informacije neposredno od lica na koja se odnose ti podaci i informacije, lica koja su spremna dati tražene podatke i iz medija, kao i obaveza privatnog detektiva da ne smije ometati vršenje poslova iz nadležnosti državnih organa i zabranu privatnom detektivu da koristi sredstva i naprave za elektronska snimanja ili prisluškivanja.

U članu 21., određeno je da privatni detektiv prilikom obavljanja poslova iz svoje nadležnosti mora voditi računa o pravu svakog lica na zaštitu dostojanstva, ugleda, časti i privatnosti (lični i porodični život, moralni integritet, privatne fotografije i razgovori).

U članu 22., određeno je da su državni organi i pravna lica sa javnim ovlaštenjima koja vode evidencije o podacima koji se odnose na detektivske poslove dužni na zahtjev privatnog detektiva u roku od 15 dana od dana prijema zahtjeva dati tražene podatke, kada prema posebnim propisima te podatke ima pravo tražiti naručilac usluga sa kojim je privatni detektiv zaključio ugovor o obavljanju detektivskih poslova. Također je određeno da privatni detektiv ima pravo uvida u sudske i upravne spise, u slučajevima kada to pravo, u skladu sa zakonom, ima naručilac usluga.

Članom 23., određena je obaveza privatnog detektiva da prilikom obavljanja poslova iz svoje nadležnosti ukoliko sazna za pripremanje ili izvršenje krivičnog djela, o tome, bez odlaganja, obavijesti tužilaštvo ili policiju.

Članom 24., određeno je da u toku obavljanja detektivskih poslova privatni detektiv sastavlja zapisnik i službene zabilješke o određenim činjenicama i podacima u formi pismenog izvještaja za naručioca usluga i pri tome koristi fotografije, u skladu sa Zakonom o upravnom postupku ("Službene novine Federacije BiH", br. 2/98 i 48/99).

Članom 25., dato je ovlaštenje privatnom detektivu da u vršenju detektivskih poslova može nositi vatreno oružje kratke cijevi i upotrebljavati druga sredstva prinude radi zaštite svog života i tjelesnog integriteta ili drugih lica.

Članom 26., dato je ovlaštenje privatnom detektivu da može prikupljene podatke i saznanja da koristi samo u svrhu za koju su prikupljeni i obavezan je da prikupljene podatke, radi osiguranja od pristupa neovlaštenim licima, čuva u odgovarajućim prostorijama, ormaru ili kasi, kao i obavezu da nakon izvršenog ugovorenog posla sve prikupljene podatke preda naručiocu usluga, a sve druge podatke koji nisu od značaja za naručioca usluga uništi u roku od osam dana od dana ispunjenja ugovorene obaveze.

Članom 27., dato je ovlaštenje Federalnom ministarstvu unutrašnjih poslova da bliže propiše uvjete i način vršenja detektivskih poslova predviđenih ovim zakonom.

IV - Evidencija

Članom 28., utvrđene su evidencije koje vodi kantonalno ministarstvo i privatni detektiv, odnosno zajednički ured.

Članom 29., dato je ovlaštenje Federalnom ministarstvu unutrašnjih poslova da propiše sadržaj i način vođenja evidencija iz člana 28. ovog zakona.

V - Inspekcijski nadzor

Članom 30., definiran je inspekcijski nadzor.

Članom 31., utvrđena su ovlaštenja inspektora prilikom vršenja nadzora.

Članom 32., određeno je da će inspektor rješenjem narediti otklanjanje utvrđenih nepravilnosti i odrediti rok za njihovo otklanjanje, koji ne može biti duži od 30 dana i da je privatni detektiv dužan postupati po rješenju inspektora, kao i da se na rješenja inspektora može izjaviti žalba federalnom ministru unutrašnjih poslova.

Članom 33., dato je ovlaštenje Federalnom ministarstvu unutrašnjih poslova da bliže propiše i sadržaj i način vršenja inspekcijskog nadzora iz člana 31. ovog zakona.

VI - Kaznene odredbe

Članom 34.-37., određeni su prekršaji i sankcije za zajednički ured, privatnog detektiva i rukovodioca kantonalnog ministarstva ili drugog državnog organa ili pravnog lica.

VII - Prelazne i završne odredbe

U **članu 37.**, utvrđena je obaveza Federalnog ministarstva da u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona donese podzakonske propise za čije je donošenje ovlašteno ovim zakonom.

U **članu 38.**, određeno je da Federalni zavod za statistiku u klasifikaciji djelatnosti predvidi zanimanje privatni detektiv.

U **članu 39.**, određeno je da Zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom novinama Federacije BiH"

VIII - FINANSIJSKA SREDSTVA

Za realizaciju ovog zakona nisu potrebna novčana sredstva iz Budžeta Federacije Bosne i Hercegovine.

Prilog 6. Plan obezbijedenja Fudbalske utakmice Bosne i Hercegovina – Grčka

**PLAN FIZIČKOG OSIGURANJA FUDBALSKE UTAKMICE
BOSNA I HERCEGOVINA – GRČKA**

- I. INFORMACIJE O MANIFESTACIJI SA PROCJENOM STEPENA RIZIKA
- II. PLAN AKTIVNOSTI FIZIČKOG OSIGURANJA SA VREMENOM REALIZACIJE
- III. PREGLED SEKTORA, PODSEKTORA FIZIČKOG OSIGURANJA SA BROJEM ANGAŽOVANIH ZAŠTITARA
- IV. SPECIFIKACIJA ZADATAKA PO RADNIM POZICIJAMA UNUTAR SEKTORA I PODSEKTORA FIZIČKOG OSIGURANJA PREMA DINAMICI REALIZACIJE
- V. PREGLED RASPOREDA ZAŠTITARA UNUTAR SEKTORA I PODSEKTORA PO RADNIM POZICIJAMA
- VI. PLAN EVAKUACIJE STADIONA
- VII. SHEMA PLANA SA RASPOREDOM ELEMENATA PLANA
- VIII. PLAN VEZE SA PREGLEDOM UČESNIKA U RADIO VEZI
- IX. ZAHTJEV ZA ANGAŽOVANJE OD STRANE NARUČIOCA USLUGA
- X. OBAVJEST NADLEŽNOJ POLICIJSKOJ UPRAVI SA SPISKOM ANAGAŽOVANIH ZAŠTITARA
- XI. SPISAK ANGAŽOVANIH ZAŠTITARA /EVIDENCIJA/
- XII. UZORCI ULAZNICA, AKREDITACIJA I VIP POZIVNICA

I - INFORMACIJE O MANIFESTACIJI SA PROCJENOM STEPENA RIZIKA

❖ Manifestacija

- **Utakmica kvalifikacija** BOSNA i HERCEGOVINA–GRČKA
- **Datum i vrijeme:**
- **Mjesto održavanja:** Stadion „Bilino polje“ - Zenica
- **Kapacitet stadiona:** 13.600 mjesta
- **U prodaji pušteno ulaznica:** 12.900 ulaznica
- **Očekivana posjeta:** 12.900 posjetilaca
- **Broj predkontrola ulaza u funkciji:** 11 /jedanaest/ predkontrola
- **Broj ulaznih kapija za tribine u funkciji:** 15 /petnaest/ ulaznih kapija
- **Broj ulaza za VIP-službeni u funkciji:** 2/dva/ ulaz
- **Broj zaštitara koji se angažuje na fizičkom osiguranju:** 395 zaštitara

❖ Elementi rizika

Utakmica međunarodnog karaktera sa izraženim rezultatskim začajem, sa vrlo određenim zahtjevima u pogledu organizacije od strane organa UEFA u okviru kojeg se organizuje takmičenje.

Ostvareni rezultati reprezentacije BiH u proteklim kvalifikacijama izaziva manje interesovanje javnosti za ovu utakmicu što će i očekuje sedolazak manjeg broja navijaća na stadion „Bilno Polje“ u odnosu na ranije organizovane utakmice reprezentacije što isti objektivno može prihvatiti.

Navike domaće publike da na stadion dolaze u pola sata prije utakmice na stadion uzrokuje velike gužve i pritisak vu na tačkama kontrole na predkontrolama i ulazima u stadion.

U sklopu organizovane navijačkih grupe postoji određen broj lica sklonih narušavanju JRM i drugim štetnim ponašanjima koji mogu imati negativan utjecaj na sigurnost.

Pojava većeg broja gledalaca sa ulaznicama od čega određen broj mogu biti falsifikovane ulaznice.

Iz gore navedenog nameću se slijedeći faktori rizika:

- broj posjetilaca
- mogućnost konzumiranja alkohola posjetilaca u neposrednoj blizini stadiona;
- lokalni incidenti pojedinaca i grupa posjetilaca sklonih nedoličnom ponašanju i izazivanju nasilja;
- moguće narušavanje JRM u većem obimu;
- moguća dojava o postavljenoj expl.napravi na stadionu;
- unošenje nedozvoljenih sredstava u stadion /pirotehnička sredstva, tvrdi predmeti i druga sredstva pogodna za nanošenje povreda i ubacivnje u teren;
- unošenje nedozvoljenih transparentata i obilježja sa uvrijedljivim sadržajem;
- elementarne nepogode /zemljotresi, pojava požara, visoke temperatura ili padavine većeg obima/.
- nestanak električne energije na stadionu

Stepen rizika

Na osnovu navedenih faktora nameće se zaključak da će se planirana utakmica odigravati u uslovima **visokog stepana rizika**, što obavezuje Organizatora da preko angažovanih Agencija za zaštitu ljudi i imovine Alarm West d.o.o., u sklopu planiranja fizičkog osiguranja utakmice kvalifikacija između reprezentacija BiH–Grčka procijenjeni stepen rizika uzme kao referentne odrednice u planiranju mjera i radnji u fizičkom osiguranju ove utakmice.

II-PLAN AKTIVNOSTI FIZIČKOG OSIGURANJA SA VREMENOM REALIZACIJE

I-Faza

- Okupljanje zaštitara na stadionu /395
zaštitara/.....17:00 sati
- Preuzimanje stadiona po izvršenom KDZ pregledu /17
zaštitara/..... 13:00 sati
- Raspored zaštitara prema radnim pozicijama
.....17:30 sati
- Rad na predulazima i ulazima, otvaranje ulaznih kapija za posjetioce
.....17:45 sati
- Početak utakmice
.....20:45 sati

II-Faza

- Raspored zaštitara po završenom radu na predulazima, ulazima i zaštitnoj
ogradi.....21:00 sati
- Završetak
utakmice.....22:45 sati

III-Faza

- Okupljanje, kraći brifing, razduženje
opreme.....23:00 sati

III-PREGLED

SEKTORA, PODSEKTORA FIZIČKOG OSIGURANJA SA BROJEM ANGAŽOVANIH ZAŠTITARA

Rukovodioci fizičkog osiguranja

.....1 zaštitara

1. Sektor Istok:

- Rukovodilac sektor

Istok.....1 zaštitar

▪ Podsektor predkontrola I ;predkontrola II i kontrola ulaza Istok:

- Tim za kontrola ulazne rampe u plato Istok /parking stadiona/.....6 zaštitara

- Timovi za kontrolu predulaza I.....3 tima X 3 zaštitara.....9 zaštitara

- Grupa zaštitara za kontrola zaštitne ograde I.....12 zaštitara

- Timovi za kontrolu predulaza II.....3 timaX 4 zaštitara.....12 zaštitara

- Grupa zaštitara kontrola zaštitne ograde II.....6 zaštitara

- Grupa zaštitara za kontrola ulaznih kapije „A“ i „F“ Istok..... 2 grupe x8 zaštitara16 zaštitara

▪ Podsektor kontrola ulaza i kontrola VVIP loža;VIP Centralni ;VIP desno i PRESS Loža:

- Tim za kontrolu PK VVIP ulaza1 tim X 2 zaštitara.....2 zaštitara

- Tim za kontrola ulaza u VVIP LOŽU.....2 zaštitara

- Tim za kontrola VVIP LOŽE.....6 zaštitara

- Tim za kontrola ulaza „D“ za VIP tribina Istok.....4 zaštitara

- Timovi za kontrola VIP tribina Istok..... 2 tima X 3 zaštitara.....6 zaštitara

- Tim za kontrolu ulaza za PRESS ložu Jugo-Istok.....1 tim X 2 zaštitara.....2 zaštitara

- Tim za kontrolu PRESS ložu Jugo-Istok.....1 tim X 4 zaštitara.....4 zaštitara

▪ Podsektor za kontrolu tribina Istok i redarska služba Istok:

- Timovi zaštitara za kontrolu požarne stepenice tribine Istok.....6X2 zaštitara.....12 zaštitara

- Grupa zaštitara za redarsku služba teren Istok10 zaštitara

- Grupa zaštitara za fizičko osiguranje Mix zone3 zaštitara

- Tunel2 zaštitara

- Tim zaštitara za fizičko osiguranje
svlačionica.....3 zaštitara

UKUPNO sektor

Istok.....117 zaštitara

2. Sektor Sjever:

- Rukovodilac sektora
Sjever.....1 zaštitar
- **Podsektor PK i kontrola ulaza u sektoru Sjever:**
 - Timovi zaštitara za kontrola PK Sjever.....4 tima X3
zaštitara.....12 zaštitara
 - Grupa zaštitara za kontrolu zaštitna ograda
.....10 zaštitara
 - Timovi zaštitara za kontrolu ulaznih kapija Sjever A , B,C i D..... 4 tima X5 zaštitara
.....20 zaštitara
 - Tim zaštitara za kontrolu teretnog ulaza Sjever.....1 tim X3
zaštitara.....3 zaštitara
- **Podsektor za kontrolu tribine Sjever i redarska služba Sjever:**
 - Tim zaštitara za kontrolu galerija tribine Sjever..... 1 tim X 2
zaštitara.....2 zaštitara
 - Grupa zaštitara za kotrolu dijela tribine Sjever-domaći
navijači.....9 zaštitara
 - Grupa zaštitara za kotrolu dijela tribine Sjever-gostujući
navijači.....10 zaštitara
 - Timovi zaštitara za kontrolu prohodnosti stepenice tribine Sjever.....4 tima X2
zaštitara.....8 zaštitara
 - Grupa zaštitara za redarska služba teren
Sjever.....10 zaštitara

UKUPNO sektor

Sjever.....85 zaštitara

3. Sektor Zapad:

- Rukovodilac sektor
Zapad.....1 zaštitar
- **Podsektor predkontrola I ;predkontrola II i kontrola ulaza Zapad:**
 - Tim zaštitara za kontrolu predulaza -Zapad I.....6 timovaX2
zaštitara.....12 zaštitara
 - Grupa zaštitara za kontrolu zaštitne ograda Zapad
I.....10 zaštitara
 - Tim zaštitara za kontrolu predulaza -Zapad II.....6 timovaX2
zaštitara.....12 zaštitara
 - Grupa zaštitara za kontrolu zaštitna ograda Zapad
II.....10 zaštitara

- Timovi zaštitara za kontrola na ulazu „A – B“ 2 timaX4
zaštitara.....8 zaštitara
- Timovi zaštitara za kontrolu na ulazu „C – D“2 timaX4
zaštitara.....8 zaštitara
- Timovi zaštitara za kontrolu na ulazu „E – F“2 timaX4
zaštitara.....8 zaštitara
- **Podsektor kontrola ulaza u tribinu „A „,“B“,“C“,“D“,“E“ i „F“;prohodnost stepenica i red.služba Zapad:**
 - Tim zaštitara za kontrolu gornje galerije tribina Zapad.....6 zaštitara
 - Timovi za kontrolu ulaza „A „,“B“,“C“,“D“,“E“ i „F“ u tribinu.....6 timova X 2
zaštitara.....12 zaštitara
 - Timovi zaštitara za kontrolu prohodnosti stepenice tribine Zapad.....6 timova X3
zaštitara.....18 zaštitara
 - Grupa zaštitara za redarsku službu teren Zapad.....10 zaštitara
- **Podsektor kontrola bočnih ulaza u tribinu Zapad;kontrola trbine zapad gostujući navijači:**
 - Timovi zaštitara za kontrolu bočnih ulaza tribina Zapad /pored reportažnih kola RTV/.....3 zaštitara
 - Grupa zaštitara za kontrolu tribina Zapad za gostujuće navijače.....10 zaštitara

UKUPNO

**Zapad.....128
zaštitara**

4. Sektor Jug:

- Rukovodilac sektor Jug.....1 zaštitar
- **Podsektor predkontrola I i kontrola ulaza Jug:**
 - Timovi zaštira za kontrola PK Jug.....3 timaX4
zaštitara.....12 zaštitara
 - Grupa zaštitara za kontrolu zaštitna ograda Jug.....10 zaštitara
 - Timovi zaštira za kontrolu ulaznih kapija Jug A,B,C i D.....4 timaX5 zaštitara
.....20 zaštitara
- **Podsektor za kontrolu tribine Jug i redarska služba Jug:**
 - Tim zaštitara za kontrolu galerije tribine Jug.....1 tim X3
zaštitara..... 3 zaštitara
 - Timovi zaštitara za kontrolu prohodnosti stepenica..... 4 tima X2
zaštitara.....8 zaštitara
 - Grupa zaštitara za redarsku službu teren Jug.....10 zaštitara

UKUPNO

Jug.....64 zaštitara

PREGLED BROJA ANGANŽOVANIH ZAŠTITARA PO SEKTORIMA

- Rukovodilac fizičkog osiguranja.....	1 zaštitar
- Sektor Istok.....	117 zaštitara
- Sektor Sjever.....	85 zaštitara
- Sektor Zapad.....	128 zaštitara
- Sektor Jug.....	64 zaštitara

SVEGA.....395 zaštitara

IV-SPECIFIKACIJA ZADATAKA PO RADNIM POZICIJAMA UNUTAR SEKTORA I PODSEKTORA FIZIČKOG OSIGURANJA PREMA DINAMICI REALIZACIJE

A. Kontrola na PREDULAZIMA- I i II Sektori Istok ,Zapad,Sjever i Jug

- Vršiti uvid i kontrolu sa UV lampom ulaznica za utakmicu, dozvoljava se ulazak posjetiocima sa isključivo propisanim ulaznicama ili odgovarajućim propusnicama-akreditacijama, a na osnovu uzoraka propusnih dokumenata izdatih od strane Organizatora.
- Vršiti obavezan pregled svih posjetilaca koji ulaze u stadion i ne dozvoljava unošenje predmeta kojim se mogu povrijediti ili samopovrijediti posjetioci (oružje, pirotehnička sredstva, flaširana pića u staklenoj, limenoj i plastičnoj ambalaži, zastave i transparente uvrijedljivog sadržaja i drugi predmeta pogodnih za nanošenje tjelesnih povreda i ubacivanje u teren).
- Na stadion se dozvoljava unošenje samo državnih zastava BiH i Grčka ,sva duga obilježaja i transparenti se ne dozvoljavaju unositi u stadion.
- Prema uputama Organizatora na tačkama kontrole dozvoljavati ulaz službenicima policije samo sa vidno istaknutim akreditacijama Organizatora (samo službenim licima koji su angažovani na fizičkom osiguranju utakmice).
- Spriječiti svaki pokušaj ulazka zaštitara u stadion koji nisu anagažovani na fizičkom osiguranju utakmice i nisu za istu akreditovani važećom akreditacijom Organizatora.
- Spriječiti svako neovlašteno uvođenje lica u stadion od strane angažovanih zaštitara.
- Spriječiti svako neovlašteno uvođenje lica u stadion od strane službenika policije.

- O svim eventualnim pokušajima neovlaštenog uvođenja lica u stadion bez ulaznica istovremeno-odmah izvjestiti neposrednog rukovodioca fizičkog osiguranja grupe zaštitara ,podsektora i sektora.
- O navedenim pitanjima ostvariti punu koordinaciju i saradnju sa neposrednim rukovodiocima policije u Sektoru i pojave neovlaštenog uvođenja u stadion rješavati uključivanjem rukovodilaca osiguranja zaštitara i policije.
- Pismeno evidentiraju sve uočene pojave neovlaštenog pokušaja uvođenja od strane zaštitara ,policije i akreditovanih lica od strane Organizatora .
- Pismene evidencije o navedenim dešavanjima predaju neposrednom rukovodiocu kao prilog zbirnog izvještaja o realizovanom fizičkom osiguranju utakmice.(evidencija treba da sadrži kratak opis događaja sa podacima o licima na koje se evidentiran događaj odnosi).
- Ne dozvoljava ulaz licima koji su pod vidno utjecajem alkohola ili narkotičkih sredstava i licima koji narušavaju JRM ,navedena lica se udaljava sa tačke kontrole i predaje službenicima policije na dalje postupanje.

B. Podsektor kontrola ulazne rampe u plato Sektor ISTOK /parking stadiona/

- Dozvoljavaju ulaz autobusima sa reprezentacijom BiH,Grčka,kombi vozila sa sudijama, delegatom UEFA i vozilima sa visokim VIP gostima /članovi Predsjedništva BiH, premijerima državne i entitetskih Vlada /.
- Od vozača zahtijevaju da po izlasku VIP zvanica vozila parkiraju na prostore predviđene za VIP zvanice , autobuse reprezentacija i kombi vozilo od sudija i delegata utakmice.

C. Zaštitna ograda oko stadiona- Zaštitna ograda I i Zaštitna ograda II

- Zaštitar na zaštitnoj ogradi spriječava pristup ogradi, prelazak preko ograde i sva lica usmjeravaju i na tačke kontrole predulaze u stadion, a posjetioce koji su unutar zaštitne ograde usmjeravaju prema odgovarajućim ulazima u stadion.

D. Ulazne kapije:

- Prma podacima datim od strane ovlaštenih lica NS/FS BiH prema pripremi ,štampanju i puštenih u prodaju ulaznica a prema ulazima u stadion koji se otvaraju očekuje se slijedeći broj posjetilaca:

Sektor Istok-/Tribina Istok/:

- Ulaz kapija „A“600
ulaznica
- Ulaz kapija „A“-gratis.....100
ulaznica
- Ulaz kapija „F“600
ulaznica
- Ulaz kapija „F“-gratis.....100
ulaznica
- Ulaz kapija „VIP-Istok-
Centralno“.....240 pozivnica
- Ulaz kapija „VIP-Istok-
Desno“.....180 pozivnica
- Službeni ulaz /Svečana loža/.....65
pozivnica

- PRESS Ulaz/Službena propusnica –
PRESS/.....180 propusnica

**Ukupno tribina Istok.....2.065
posjetilaca**

Sektor Zapad-/Tribina Zapad/:

- Sektor „A“.....1000
ulaznica
- Sektor „A“/Gratis za goste/.....100
ulaznica
- Sektor „B“.....1000
ulaznica
- Sektor „B“/Gratis /.....50
ulaznica
- Sektor „C“.....900
ulaznica
- Sektor „C“/Gratis /.....50
ulaznica
- Sektor „D“.....900
ulaznica
- Sektor „D“/Gratis /.....50
ulaznica
- Sektor „E“.....1100
ulaznica
- Sektor „E“/Gratis /.....50
ulaznica
- Sektor „F“.....1100
ulaznica

**Ukupno tribina Zapad.....6.150
ulaznica**

Sektor Sjever-/Tribina Sjever/:

- Sektor „A“.....650
ulaznica
- Sektor „B“.....320
ulaznica
- Sektor „B“/Gratis/.....100
ulaznica
- Sektor „C“.....470
ulaznica
- Sektor „D“.....310
ulaznica

**Ukupno tribina Sjever.....1.900
ulaznica**

Sektor Jug-/Tribina Jug/:

- Sektor „A“	500
ulaznica	
- Sektor „A“/Gratis/.....	50
ulaznica	
- Sektor „B“	500
ulaznica	
- Sektor „B“/Gratis/.....	50
ulaznica	
- Sektor „C“	500
ulaznica	
- Sektor „C“/Gratis/.....	50
ulaznica	
- Sektor „D“	450
ulaznica	
- Sektor „D“/Gratis/.....	50
ulaznica	

Ukupno tribina Jug.....2.150
ulaznica

Ukupno po Sektorima

- Tribina Istok.....	2.065
posjetilaca	
- Tribina Zapad.....	6.150
posjetilaca	
- Tribina Sjever.....	1.900
posjetilaca	
- Tribina Jug.....	2.150
posjetilaca	

Ukupno na stadionu.....12.265
posjetilaca

Zadaci zaštitara na ulazima u stadion su slijedeći:

- Vršiti uvid i kontrolu ulaznica, cijepakupone istih i dozvoljava se ulazak posjetiocima sa isključivo propisanim ulaznicama ili odgovarajućim propusnicama, a na osnovu uzorka propusnih dokumenata od izdatih od strane Organizatora.
- Cijepa kupon ulaznice i iste skuplja u plastične vrećice radi uvida i kontrole.
- Vršiti detaljan pregled svih posjetilaca koji ulaze u stadion i energično spriječava unošenje predmeta kojim se mogu povrijediti ili samopovrijediti posjetioci (oružje, eksplozivne naprave, pirotehnička sredstva, flaširana pića u staklenoj, limenoj i plastičnoj ambalaži, zastave i transparente uvrijedljivog sadržaja i dr. predmeta pogodnih za nanošenje tjelesnih povreda).
- Kod lica kod kojih se prilikom pregleda pronađu nedozvoljena gore navedena sredstva a posebno oružje, eksplozivne naprave i pirotehnička sredstva se odmah predaju prisutnim službenicima policije na dalje postupanje.

- Kod lica kod kojih se prilikom pregleda pronađu zastave,transparenti i drugi simboli koji imaju uvrijedljiv značaj predaju prisutnim službenicima policije na dalje postupanje.
- Ne dozvoljava ulaz licima koji narušavaju JRM , pod utjecajem alkohola ili narkotičkih sredstava uz punu saradnju sa pripadnicima MUP-a.
- Pismeno evidentiraju sve slučajeve spriječavanja unošenja gore ne dozvoljnih sredstava i uzimajući podatke o licima koji su predati policiji na dalje postupanje.
- Po ulasku posjetilaca u stadion zaštitari koji obavljaju zadatak pregleda na ulaznim kapijama posjetilaca, prelaze u podsektore prema rasporedu zaštitara u II fazi realizacije Plana.
- Zaštitar koji ostaje na ulaznoj kapiji po ulasku svih posjetilaca u slučaju kriznih situacija (masovnih nereda, dojavi o podmetnutim eksplozivnim napravama i pojave požara) otvara širom ulazne kapije i osigurava neometanu evakuaciju posjetilaca i zajedno sa drugim zaštitarima osigurava prohodnost puteva za evakuaciju.

E. Ulaz za invalidne osobe –Ulaz „A“ Istok

- Ulaz za invalidne osobe /20 u kolicima + 20 pratilaca/ usmjeravaju se na **ulaz „A“ Istok** i smještaju se u prostor Istočne tribine predviđene za invalidne osobe.

F. Press ulaz Jugo-Zapad -/180 lica sa PRESS akreditacijama/

- Dozvoljava se sa isključivo ulazak osobama sa propisanim PRESS akreditacijama izdatim od starane ovlaštenog organa NS/FS BiH- Organizatora.

G. Ulaz za reprezentacije ,sudije i delegata (MIX zona)

- Na navedenom ulazu osigurati ulaz službenim licima,delegatima ,sudijama i reprezentacijam BiH i Grčke i licima iz stručnih štabova navedenih reprezentacija i ne dozvoliti pristup ne akreditovanim i neovlaštenim licima.

H. Ulaz VIP-Centralni i VIP desno Ulaz „B“-/420 osoba/

- Dozvoljava se ulazak posjetiocima sa isključivo propisanim VIP ulaznicama ili odgovarajućim propusnicama a na osnovu uzoraka i instrukcija Organizatora.
- Vršiti obavezan pregled svih posjetilaca koji ulaze u stadion i ne dozvoljava unošenje predmeta kojim se mogu povrijediti ili samopovrijediti posjetioci (oružje,explosivnih naprava i pirotehničkih sredstava ,flaširana pića u staklenoj, limenoj i plastičnoj ambalaži, zastave i transparente uvrijedljivog sadržaja i dr.predmeta pogodnih za nanošenje tjelesnih povreda).
- Kod lica kod kojih se prilikom pregleda pronađu nedozvoljena gore navedena sredstva a posebno oružje,explozivne naprave i pirotehnička sredstva se odmah predaju prisutnim službenicima policije.
- Kod lica kod kojih se prilikom prgleda pronađu zastave ,transparenti i drugi simboli koji imaju uvrijedljiv sdržaj predaju prisutnim službenicima policije na dalje postupanje.
- Ne dozvoljava ulaz licima koji narušavaju JRM , pod utjecajem alkohola ili narkotičkih sredstava uz punu saradnju sa pripadnicima MUP-a.
- Po ulasku posjetilaca u stadion zaštitari koji obavljaju zadatak pregleda na ulaznim kapijama posjetilaca, prelaze u podsektore prema rasporedu zaštitara u II fazi realizacije Plana.

- Zaštitar koji ostaje na ulaznoj kapiji po ulasku svih posjetilaca u slučaju kriznih situacija (masovnih nereda, dojavi o podmetnutim eksplozivnim napravama i pojave požara) otvara širom ulazne kapije i osigurava neometanu evakuaciju posjetilaca i zajedno sa drugim zaštitarima osigurava prohodnost puteva za evakuaciju.

I. Teretni ulazi

Na navedenom ulazu osigurati organizovan ulaz fotoreportera akreditovanih od strane Organizatora i to organizovanim ulaskom na navedenom ulazu.

Osigurava ulaz u stadion na navedenoj kapiji službama utakmice:

- Policija
- Vatrogasci i
- Hitna medicinska pomoć

Ne dozvoljava ulazak drugih lica koji nisu iz sastava i u funkciji gore navedenih.

J. Službeni ulaz-Svečana loža- VVIP/65 osoba/

- Na ulazu u prostor VVIP vrši kontrolu ulaska lica sa statusom VVIP prema spisku Organizatora (NS/FS BiH) i spriječava svaki ulazak za lica koji nisu na spisku i neamuj status VVIP-a.
- U slučaju kriznih situacija (masovnih nereda, dojavi o podmetnutim eksplozivnim napravama i pojave požara) osigurava neometanu evakuaciju posjetilaca i zajedno sa drugim zaštitarima održava prohodnost puteva za evakuaciju.

K. Foaje -terasa tribina Zapad:

- Spriječava zadržavanje na foajeu-terasi tribine Zapad i posjetioce pream imajućim ulaznicama usmjerava na ulaz „A“, ulaz „B“, ulaz „C“, ulaz „D“, ulaz „E“ i ulaz „F“ u tribinu Zapad da zauzmu svoje mjesto.
- Spriječava prebacivanje preko ograde foajea-terase stadiona svih predmeta koji nisu dozvoljeni za unošenje u stadion i pristup ogradi svim licima .
- Prati, opservira dio gledališta ispred sebe i u slučaju incidentnih situacija zavisnosti od obima i inteziteta pojave, spriječava navedene pojave i odstranjuje učesnike u incidentu iz tribine primjenom ovlaštenjima u skladu sa članovima 27.,28. i 29. Zakona o Agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine, (SL.novine F BiH 78/08) te navedena lica prdaje službenicima policije na daljem postupanje;
- U slučaju pojave paljenja pirotehničkih sredstava ,bacanja tvrdih predmeta u teren,tuče i narušavanja JRM u dijelu tribine koji nadzire upozna je rukovodioca i zajedno sa drugim zaštitarima u podsektoru energično reaguje na spriječavanju takvih pojava.Rekcija na navedene pojave mora biti istovremena, energična i u skladu sa Zakonom i ovlaštenjima.
- Lica ili više lica koje izazivaju navedene pojave izolovati i izvoditi iz tribine i ista predavati službenicima policiji na dalje postupanje.

L. Redarska služba teren stadiona

- Spriječava pristup, prelazak prednje ograde svim licima izuzev službenih lica akreditovanih od strane Organizatora /PHOTO PRES,tehnička služba,zaštitari i ovlaštenim licima iz Komiteta za sigurnost NS/FS BiH/;
- Prati, opservira dio gledališta ispred sebe u dijelu gdje je raspoređen i u slučaju uočenih incidentnih pojava (tuče u gledalištu, pripreme za upotrebu pirotehničkih sredstava, ubacivanja tvrdih predmeta u teren, isticanja neprimjerenih transparenta i

upotrebe laserski uređaja kojima se ometa igra) hitno u najkraćem vremenu upozna je nadležnog vođu tima ,rukovodioca podsektora ili rukovodioca sektora ili najbližeg zaštitara koji je raspoređen u tribini na navedene pojave. Reakcija na ovakve pojave mora biti istovremena, sinhronizovana od strane nadležnog vođe tima ili rukovodioca i u skladu sa zakonom. Cilj je spriječiti uočene pojave i lica predati policiji na dalje postupanje.

- Ukoliko uslovi dozvoljavaju, pomaže u savladavanju lica u incidentu, izvođenja sa stadiona primjenom ovlaštenjima u skladu sa članovima 27., 28. i 29. Zakona o Agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine, (SL.novine F BiH 78/08);
- Energično spriječava svaki pokušaj ulaska ,preskakanja zaštitne ograde ili bilo koji drugi način narušavanja tehničkog prostora, lica iz gledališta u teren, lica savladavaju izvode iz terena i predaju policiji na dalje postupanje.
- Odstranjuje lica u incidentu sa stadiona primjenom ovlaštenjima u skladu sa članovima 27., 28. i 29. Zakona o Agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine, (SL.novine F BiH 78/08);
- Lica izvode na teretni ulaz u Sektoru Sjevero-Istok stadiona i predaju službenicima policiji na dalje postupanje.

M. Kapije i prolazi iz tribina stadiona u teren

- Osigurava da sve kapije i prolazi budu otključani ,drži ključ od istih kod sebe i u slučaju vanrednih situacija ,osigurava prohodnost kroz istu.
- Spriječava pristup, prelazak vrata ograde sa tribina u teren svim licima izuzev službenih lica akreditovanih od strane organizatora;
- Prati, opservira dio gledališta u dijelu gdje je raspoređen i u slučaju incidentnih situacija zajedno sa pripadnicima policije spriječava navedene pojave i odstranjuje učesnike u incidentu sa stadiona primjenom ovlaštenjima u skladu sa članovima 27., 28. i 29. Zakona o Agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine, (SL.novine F BiH 78/08).

N. Putevi za evakuaciju, požarna stepeništa u trebinama sektora

- Spriječava zadržavanje posjetilaca na obilježenim putevima za evakuaciju, stepeništu od ulaznih kapija do mjesta za sjednje u gledalištu;
- Osigurava prohodnost komunikacija eventualnih puteva za evakuaciju;
- U slučaju kriznih situacija (masovnih nereda, dojava o podmetnutim eksplozivnim napravama i pojave požara) osigurava neometanu evakuaciju posjetilaca i zajedno sa drugim zaštitarima osigurava prohodnost puteva za evakuaciju;
- Prati, opservira dio gledališta ispred sebe i u slučaju incidentnih situacija zajedno sa pripadnicima policije spriječava navedene pojave i odstranjuje učesnike u incidentu sa stadiona primjenom ovlaštenjima u skladu sa članovima 27., 28. i 29. Zakona o Agencijama i unutrašnjim službama za zaštitu ljudi i imovine, (SL.novine F BiH 78/08);
- U slučaju pojave paljenja pirotehničkih sredstava ,bacanja tvrdih predmeta u teren, tuče i narušavanja JRM u dijelu gtribine koji nadzire upozna je rukovodioca i zajedno sa drugim zaštitarima u podsektoru energično reaguje na spriječavanju takvih pojava.
- Na navedene pojave reagovati istovremena i energična i u skladu sa Zakonom i ovlaštenjima.
- Lica ili više lica koje izazivaju navedene pojave izolovati i izvoditi iz gledališta i ista predavati službenicima policiji na dalje postupanje.

VI – PLAN EVAKUACIJE - Stadion „Bilino Polje “-Zenica

Važniji Telefoni:

-POLICIJA	122
-VATROGASCI	123
-HITNA MEDICINSKA POMOĆ	124

• PLAN EVAKUACIJE

Planom evakuacije definisane su mjere, aktivnosti i postupci koji se sprovode neposredno nakon vanredne situacije.

Plan definiše samo grupno spašavanje i ne odnosi se na lokalnu opasnost i individualnu ugroženost.

- Uočena potencijalna opasnost analizira se kroz:
 - vrstu i intenzitet pojave,
 - lokaciju pojavljivanja,
 - mogućnost korištenja izlaza i
 - planirane puteve evakuacije.
- Prilikom planiranja puteva evakuacije uzeti u obzir:
 - mogućnost brzog i nenadnog širenja negativne pojave,
 - maksimalno korištenje osnovnih puteva evakuacije,
 - pojednostaviti postupak zbrinjavanja i evakuacije i
 - primjeniti grafičke oznake i prikaz evakuacije.
- Stadion „Bilino Polje“-Zenica ,svojim arhitektonskim rješenjima obezbjeđuje veoma brzo pražnjenje i jasne puteve evakuacije.
 - Zapadna tribina ima 3 sektora sa 3 izlaza, vrijeme pražnjenja 10 minuta.
 - Istočna tribina ima 3 sektora sa 3 izlaza, vrijeme pražnjenja 6 minuta.
 - Sjeverna tribina ima 3 sektora sa 3 izlaza vrijeme pražnjenja 5 minuta.
 - Južna tribina ima 3 sektora sa 3 izlaza vrijeme pražnjenja 5 minuta.
 - Teren ima 2 sektora prema tribinama i dva izlaza vrijeme pražnjenja 10 minuta.
 - Period za koji je moguće isprazniti stadion je 10 minuta.
 - Svi putevi evakuacije i izlazi obilježeni su vidljivim oznakama, a stepeništa, prilazi i kapije obilježeni su žutom bojom.
- Mjere i postupci predviđeni ovim planom evakuacije primjenjuju se u slučaju:
 - Požara
 - Zemljotresa
 - Podmetnute eksplozivne naprave
 - Ozbiljnijeg sukoba gledalaca i sl.
- **Požar**
 - U slučaju izbijanja požara potrebno je:
 - Pozvati vatrogasnu jedinicu i obavijestiti policiju
 - Upotrijebiti protiv požarni aparat

- Električne instalacije nikad ne gasiti vodom ako nismo sigurni da je napon isključen
- Ako je u pitanju veći požar odmah napustiti sektor u kome je požar izbio
- Za evakuaciju koristiti označene puteve evakuacije
- Na označenom i bezbjednom mjestu okupljanja ostati do dobijanja daljih instrukcija od rukovodioca evakuacije.
- **Zemljotres**
 - U slučaju zemljotresa potrebno je da:
 - Sačekati da prestane podrhtavanje tla, a zatim mirno i bez panike napustiti stadion
 - Izbjegavati kretanje ispod strujnih vodova
 - Za evakuaciju koristiti označene puteve evakuacije
 - Na označenom i bezbjednom mjestu okupljanja ostati do dobijanja daljih instrukcija od rukovodioca evakuacije.
- **Podmetnuta eksplozivna naprava**
 - U slučaju da se uoči sumnjiv predmet koji može biti potencijalna opasnost ili podmetnutu eksplozivnu napravu potrebno je:
 - Odmah pozvati policiju
 - Predmet ne dirati
 - Lokaciju obilježiti, markirati
 - Udaljiti se na bezbjednu lokaciju
 - Ne širiti paniku
 - U slučaju da se primi poziv o postavljenoj bombi potrebno je da:

Osobu od koje se prima poziv što duže zadržati na vezi i pokušati saznati sljedeće:

 - Gdje je eksplozivna naprava postavljena ?
 - Kada bi mogla eksplodirati ?
 - O kojoj vrsti eksplozivne naprave se radi ?
 - Kako izgleda ?
 - Eventualni razlog postavljanja naptave ?
 - Obavezno zabilježiti tačno vrijeme poziva.
 - U toku razgovora obratiti pažnju na:
 - Godine i spol osobe koja je pozvala
 - Akcenat i slično
 - Emocionalno stanje osobe koja je pozvala
 - Eventualne zvukove u pozadini
 - Nakon obavještanja policije odmah obavijestiti nadležnu osobu za evakuaciju
 - Mirno i bez panike isprazniti stadion
 - Za evakuaciju koristiti označene puteve evakuacije
 - Na označenom i bezbjednom mjestu okupljanja ostati do dobijanja daljih instrukcija od rukovodioca evakuacije

- **Veći sukobi publike**

- U slučaju izbijanja većih sukoba između publike, cijeneći intezitet nereda potrebno je sprovesti radnje po fazama:
 - Pokušati razdvojiti sukobljenu publiku i formirati prazan prostor
 - Evakuisati ostale sektore na tom dijelu stadiona
 - Isprazniti stadion
 - Za evakuaciju koristiti označene puteve evakuacije
 - Na označenom i bezbjednom mjestu okupljanja ostati do dobijanja daljih instrukcija od rukovodioca evakuacije

- **Pružanje prve pomoći**

- Radi veće efikasnosti u pružanju prve pomoći neophodno je:
 - Sačuvati prisebnost
 - Na mjestu nesreće provjeriti bezbjednost za ukazivanje prve pomoći
 - Pokušati što stručnije pružiti prvu pomoć
 - Iznijeti povrijeđenog na sigurno mjesto i odmah pozvati hitnu medicinsku pomoć
 - Povrijeđenog prenositi pažljivo tako da mu glava bude podignuta a noge okrene u pravcu kretanja
 - Zabranjeno je povrijeđenom davati vodu i hranu
 - Ukoliko nije moguće pružanje prve medicinske pomoći na mjestu događaja, povrijeđenog treba prebaciti do bezbjednije zone stadiona.

- **Sredstva veze**

Komunikacija se vrši prema planu veze u prilogu Plana osiguranja.

Po završetku radnih zadataka svi radnici su dužni skupiti se na platou ispred Sjeverne tribine i vratiti zaduženu opremu uz evidentiranje.

Plan sačinio:

Odobrava N/FS BiH

Odgovorna osoba

_____, generalni sekretar

